
**DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN
PLEEGSORG DIENSLEWERING**

ELIZNA VISSER

Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus

2008

NORTH-WEST UNIVERSITY
YUNIBESITHI YA BOKONE-BOPHIRIMA
NOORDWES-UNIVERSITEIT
POTCHEFSTROOM CAMPUS

**DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN
PLEEGSORG DIENSLEWERING**

E VISSER – BMW

Verhandeling voorgelê vir die graad

MAGISTER ARTIUM

in

MAATSKAPLIKE WERK

aan die

NOORDWES-UNIVERSITEIT

POTCHEFSTROOMKAMPUS

Studieleier: Dr. A.G. Herbst

Potchefstroom

November 2008

NORTH-WEST UNIVERSITY
YUNIBESITHI YA BOKONE-BOPHIRIMA
NOORDWES-UNIVERSITEIT
POTCHEFSTROOM CAMPUS

**"If your dreams don't scare you, then you're not dreaming big
enough"**

(Margaret Thatcher)

NORTH-WEST UNIVERSITY
YUNIBESITHI YA BOKONE-BOPHIRIMA
NOORDWES-UNIVERSITEIT
POTCHEFSTROOM CAMPUS

DANKBETUIGINGS

Heel eerste wil ek aan my **Here Jesus Christus** dankie sê vir elke geleentheid wat Hy my gebied het. Dankie, Here, vir u krag, liefde, wysheid en genade. Mag my passie vir mense nooit uitbrand nie en mag al die kennis wat U aan my openbaar U tot eer wees.

My ouers, **Gerhard en Estelle Visser**, baie dankie vir julle liefde, raad en leiding deur die afgelope jare. Dankie dat julle in my geglo het en dat julle my steeds ondersteun in alles wat ek aanpak. Ek is baie lief vir julle.

Dr. Alida Herbst, baie dankie vir u bekwame studieleiding en volgehoue motivering. Dit word opreg waardeer.

Baie dankie aan **Me Yvonne Smuts** vir die keurige taalversorging

Aan elke **maatskaplike werker** wat tydens hierdie studie my pad gekruis het, dankie vir die kennis wat julle met my gedeel het en mag die uitkoms van hierdie studie julle van hulp wees ten einde 'n verskil in mense se lewens te maak.

INHOUDSOPGAWE

DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN PLEEGSORG DIENSLEWERING

DANKBETUIGINGS	i
VOORWOORD	viii
OPSOMMING	ix
ABSTRACT	x
AFDELING A: ALGEMENE INLIGTING	1
1. PROBLEEMSTELLING.....	1
2. DOELSTELLING VAN DIE NAVORSING.....	8
OORHOOFSE DOELSTELLING.....	8
DOELWITTE.....	8
3. SENTRALE TEORETIESE ARGUMENT.....	8
4. AFBAKENING VAN DIE TERREIN.....	8
5. DUUR VAN DIE ONDERSOEK.....	9
6. NAVORSINGSMETODOLOGIE.....	9
LITERATUURSTUDIE.....	9
EMPIRIESE ONDERSOEK.....	10
Ontwerp.....	10
Deelnemers.....	10
Meetinstrumente.....	11
Prosedures.....	11
Etiese aspekte.....	12
Dataverwerking.....	13
7. BEPERKINGE VAN DIE ONDERSOEK.....	13
8. BEGRIPSOMSKRYWING.....	14
9. UITEENSETTING VAN DIE VERSLAG.....	15

BIBLIOGRAFIE	16
AFDELING B: ARTIKELS	20
ARTIKEL 1 'N SITUASIE-ANALISE VAN PLEEGSORG-DIENSLEWERING DEUR NIE-REGERINGS-ORGANISASIES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE	21
1. INLEIDING.....	23
2. PROBLEEMSTELLING.....	24
3. DOELSTELLING EN DOELWITTE.....	24
4. NAVORSINGSMETODOLOGIE.....	24
5. PLEEGSORG-DIENSLEWERING.....	25
OMSKRYWING VAN PLEEGSORG.....	25
TOEPASLIKE WETGEWING.....	26
KATEGORIEË VAN PLEEGSORG.....	29
Familiepleegouers.....	29
Tradisionele pleegouers.....	30
Spesialispleegouers.....	30
Die vier kategorieë pleegsorg.....	31
DIE PLEEGSORGPROSES.....	31
Assessering van die voornemende pleegouer.....	34
Passing tussen die pleegouer en die pleegkind.....	35
Toerusting van die pleegouer.....	35
Plasing van die kind in pleegsorg.....	36
6. UITDAGINGS IN PLEEGSORG.....	37
DIE IMPAK VAN MIV EN VIGS.....	37
FAMILIEPLASINGS.....	38
DIE REALITEIT VAN MAATSKAPLIKEWERKDIENSLEWERING.....	39
7. RESULTATE.....	40
BIOGRAFIESE GEGEWENS VAN DIE STUDIEPOPULASIE.....	40
PLEEGSORG-DIENSLEWERING.....	41
6.2.1 Onderhoude in die pleegsorgproses.....	43

ASPEKTE VAN BELANG BY ASSESSERING, PASSING, PLASINGS EN TOERUSTING TYDENS DIE PLEEGSORGPROSES...	43
Selfbeeld van die pleegkind.....	44
Selfbeeld van die pleegouer.....	45
Drome en ambisies van die pleegkind en die pleegouer.....	46
Toekomsbeplanning.....	47
Bronne.....	48
DIE PASSING TUSSEN DIE PLEEGOUER EN DIE PLEEGKIND.....	49
BEHOEFTE VAN MAATSKAPLIKE WERKERS MET BETREKKING TOT RIGLYNE EN HULPMIDDELS.....	49
8. GEVOLGTREKKINGS.....	50
9. AANBEVELINGS.....	51
BIBLIOGRAFIE.....	52

ARTIKEL 2 RIGLYNE VIR DIE BENUTTING VAN LEWENS- KAARTE AS HULPMIDDEL IN PLEEGSORG- DIENSLEWERING.....	58
1. INLEIDING.....	61
2. PROBLEEMSTELLING.....	61
3. DOELSTELLING EN DOELWITTE.....	62
4. NAVORSINGSMETODOLOGIE.....	62
5. RESULTATE.....	64
DIE BIOGRAFIESE INLIGTING VAN DIE STUDIEPOPULASIE.....	64
DIE VERHOUDING TUSSEN PLEEGSORGDIENTE EN GENERIESE DIENSTE.....	64
PLEEGSORG-DIENSLEWERING.....	65
MAATSKAPLIKE WERKERS SE KENNIS VAN LEWENSKAARTE EN HUL BEHOEFTE AAN RIGLYNE.....	66
6. PLEEGSORG.....	66
'N OORSIG VAN PLEEGSORGDIENSLEWERING.....	66
ASPEKTE VAN BELANG TYDENS DIE PLEEGSORGPROSES.....	68

KINDERS IN PLEEGSORG SE GEVOELENS.....	72
KINDERS IN PLEEGSORG SE BEHOEFTE.....	74
7. LEWENSKAARTE.....	77
AGTERGROND EN OMSKRYWING.....	77
DIE WAARDE VAN LEWENSKAARTE IN MAATSKAPLIKE DIENSLEWERING.....	78
LEWENSKAARTE IN PLEEGSORG-DIENSLEWERING.....	79
8. RIGLYNE VIR DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE IN DIE PLEEGSORGPROSES.....	82
KONSEPMODEL.....	82
TOEPASSING VAN DIE KONSEPMODEL.....	84
Eerste onderhoud.....	84
Lewenskaart 1: Wie is ek?.....	84
Lewenskaart 2: Waar kom ek vandaan?.....	84
Lewenskaart 3: Waarheen is ek op pad?.....	85
Lewenskaart 4: Hoe voel ek?.....	85
Tweede onderhoud.....	85
Lewenskaart 5: Hoe gaan ek daar uitkom?.....	85
Lewenskaart 6: Watter hulp het ek nodig?.....	86
Lewenskaart 7: Wat verwag ek van my nuwe omstandighede?.....	86
Pleegoueropleiding.....	86
DIE AANBIEDING VAN DIE LEWENSKAARTE.....	87
9. DIE TOEPASSING VAN LEWENSKAARTE OP DIE PLEEGSORGPROSES.....	88
10. GEVOLGTREKKINGS.....	91
11. AANBEVELINGS.....	91
BIBLIOGRAFIE.....	93
 AFDELING C SAMEVATTENDE OPSOMMING, BEVINDINGS, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS.....	 98

1. INLEIDING.....	98
2. SAMEVATTENDE OPSOMMING, BEVINDINGS EN GEVOLGTREKKINGS.....	98
NAVORSINGSMETODOLOGIE.....	98
Literatuurstudie.....	99
Empiriese ondersoek.....	99
'N SITUASIE-ANALISE VAN PLEEGSORG-DIENSLEWERING DEUR NIE-REGERINGSORGANISASIES IN DIE NOORDWES- PROVINSIE.....	100
RIGLYNE VIR DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN PLEEGSORG-DIENSLEWERING.....	100
3. TOETSING VAN DIE SENTRALE TEORETIESE STELLING.....	101
4. AANBEVELINGS.....	101
5. SLOTSOM.....	102
AFDELING D: BYLAES.....	104
AFDELING E: SAAMGESTELDE BIBLIOGRAFIE.....	127
SAAMGESTELDE BIBLIOGRAFIE.....	127
LYS VAN FIGURE	
FIGUUR A-1 UITEENSETTING VAN MIV- EN VIGS-STERFTES IN SUID-AFRIKA.....	2
FIGUUR A-2 TOEPASSING VAN MASLOW SE HIËRARGIE OP DIE PLEEGSORGPROSES.....	4
FIGUUR B-1 UITEENSETTING VAN DIE PLEEGSORGPROSES..	33
FIGUUR B-2 GEVALLELADINGS VAN DIE MAATSKAPLIKE WERKERS BY NGO's IN DIE NOORDWES- PROVINSIE GEDURENDE 2006 EN 2007.....	42
FIGUUR B-3 UITEENSETTING VAN DIE GEVALLELADING VAN DIE STUDIEPOPULASIE GEDURENDE 2006 EN 2007.....	65
FIGUUR B-4 UITEENSETTING VAN KINDERS IN PLEEGSORG SE GEVOELEN.....	73

FIGUUR B-5	KONSEPMODEL.....	83
LYS VAN TABELLE		
TABEL A-1	DIE ROL VAN BEHOEFTE IN PLEEGSORG.....	4
TABEL A-2	UITEENSETTING RAKENDE DIE GEGEWENS VAN DIE DEELNEMERS.....	11
TABEL B-1	UITEENSETTING VAN DIE STUDIEPOPULASIE SE BIOGRAFIESE GEGEWENS.....	41
TABEL B-2	UITEENSETTING RAKENDE DIE VERSKILLEND ASPEKTE WAAROP MAATSKAPLIKE WERKERS TYDENS DIE PLEEGSORGPROSES FOKUS	44
TABEL B-3	AANBEVELING DEUR DIE STUDIEPOPULASIE.....	50
TABEL B-4	UITEENSETTING VAN KINDERS IN PLEEGSORG SE BEHOEFTE.....	74
TABEL B-5	DIE LEWENSVRAË, SORG EN PERMANENSIE- BEPLANNING.....	80
TABEL B-6	TOEPASSING VAN LEWENSKAARTE OP DIE PLEEGSORGPROSES.....	88
LYS VAN BYLAES		
BYLAAG A	BRIEF AAN NIE-REGERINGSORGANISASIES.....	104
BYLAAG B	BRIEF VAN NIE-REGERINGSORGANISASIES.....	105
BYLAAG C	VRAELYS.....	106
BYLAAG D	LEWENSKAARTE.....	114
BYLAAG E	RIGLYNE VIR PUBLISEERDERS – CARSA.....	121
BYLAAG F	RIGLYNE VIR PUBLISEERDERS – BJSW.....	123

VOORWOORD

Hierdie verhandeling word in artikelformaat aangebied in ooreenstemming met die riglyne, soos uiteengesit in die **Handleiding vir nagraadse studie – 2005** (D-18/2004) van die Noordwes-Universiteit. Die tegniese versorging is gedoen in ooreenkoms met die riglyne en vereistes, soos in Hoofstuk 2 van die genoemde handleiding aangedui word.

Tabelle en grafiese voorstellings is ooreenkomstig afdelings genommer, byvoorbeeld **Tabel A-1 UITEENSETTING**. Dit dui op die eerste tabel van Afdeling A.

Die manuskripte is by twee verskillende vaktydskrifte ingedien vir moontlike publikasie. Die een vaktydskrif is 'n geakkrediteerde nasionale tydskrif (**CARSA**) en die ander een is 'n geakkrediteerde internasionale tydskrif (**BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK**). Riglyne vir publikasie in die vaktydskrifte CARSA en die BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK word aangeheg (sien **BYLAAG E** en **BYLAAG F**).

OPSOMMING

Titel

DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN PLEEGSORG DIENSLEWERING

Opsomming

Pleegsorg-dienslewering het die afgelope jare skerp toegeneem en hierdie tendens kan grotendeels toegeskryf word aan die MIV- en Vigs-pandemie. Al hoe meer kinders moet in pleegsorg geplaas word en familieplasings is aan die orde van die dag. Nie net is daar 'n toename in pleegsorg nie, maar rekonstruksiedienste word in 'n groot mate met permanensiebeplanning vervang. Vanweë die feit dat daar tans min riglyne met betrekking tot pleegsorg-dienslewering is, is 'n konsepmodel ontwikkel met die fokus op lewenskaarte.

Met die konsepmodel word daar riglyne aan maatskaplike werkers gebied om sodoende die pleegsorgproses beter te kan struktureer en fasiliteer.

Sleuteltermes

- Benutting
- Lewenskaarte
- Hulpmiddel
- Pleegsorg-dienslewering

ABSTRACT

Title

THE UTILISATION OF LIFE MAPS AS AN AID IN FOSTER CARE SERVICE DELIVERY

Abstract

During the past few years there has been a significant increase in foster care service delivery, partially due to the HIV and AIDS pandemic. More children need to be placed in foster care, and family placements become an only option in many cases. Due to this shift in foster care placements permanency planning has become an important part of foster care services.

Thus, this study has focused on the development of guidelines by using a concept model with the focus on life maps in order to facilitate and structure the foster care process.

Keywords

- Utilisation
- Life maps
- Aid
- Foster care service delivery

AFDELING A: ALGEMENE INLIGTING

1. PROBLEEMSTELLING

Pleegsorg dui op “statutêre substituutsorg binne gesinsverband vir kinders wat op kort, medium of langtermyn nie deur hulle ouers versorg word nie, terwyl dienste aan die ouers voortgesit word om die kinders binne ’n bepaalde tydsbestek weer in hulle sorg terug te plaas” (Vaktaalkomitee vir Maatskaplike werk, 1995:49). Pleegsorgdienste is een van die omvangrykste intervensies wat tans deur maatskaplike werkers in Suid-Afrika gelewer word.

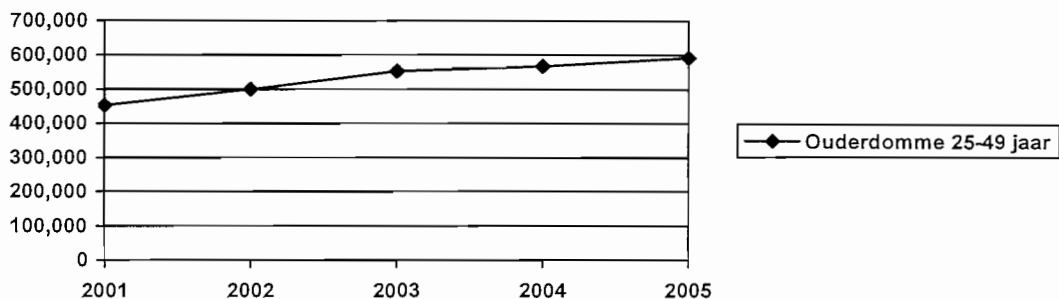
Die Wet op Kindersorg, Wet 74 van 1983, maak voorsiening daarvoor dat kinders kragtens artikel 15 vir ’n tydperk van twee jaar in pleegsorg geplaas word nadat hulle sorgbehoewend bevind is ingevolge artikel 14(4) van die betrokke wet (Bosman-Swanepoel & Wessels, 1995:39). Gedurende hierdie twee jaar tydperk het maatskaplike werkers die verantwoordelikheid om rekonstruksiedienste te lewer wat pleegsorgtoesig en ondersteuning aan pleegouers en –kinders insluit. Rekonstruksiedienste omvat “kinder- en gesinsorg gerig op die terugkeer van ’n gesinslid wat in residensiële sorg is of van ’n kind wat in pleegsorg is” (Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk, 1995:56). Binne die Suid-Afrikaanse konteks word rekonstruksiedienste en gesinshereniging egter tot ’n groot mate deur permanensiebeplanning vervang, aangesien die biologiese ouers dikwels oorlede is en terugplasing nie moontlik is nie (Schultz, 2002:82).

Die Nasionale Tesourie (2007:1) dui aan dat daar in die Noordwes-provinsie tans ongeveer 13 593 kinders in pleegsorg is. Na aanleiding van die gevallelading by die Ondersteuningsraad in Klerksdorp, wat bestaan uit 649 gevalle, is dit duidelik dat pleegsorg ’n groterwordende probleem is wat intensiewe aandag verg (Van Der Westhuizen, 2007). Hierdie toedrag van sake hou waarskynlik direk verband met die MIV- en Vigs-pandemie.

Gedurende 2006 het daar in Suid-Afrika 320 000 mense aan MIV en Vigs gesterf (Global Health Facts, 2007). Vanweë die hoë sterftesyfer word baie kinders wees gelaat en in pleegsorg geplaas by hul enigste oorlewende familieledede wat gewoonlik bejaard is.

In 2005 was daar reeds 1 200 000 kinders onder die ouderdom van 18 jaar wat wees gelaat is (Global Health Facts, 2007). Projeksies dui daarop dat die aantal kinders wat wees gelaat sal word vanweë MIV en Vigs teen 2015 tot 5 700 000 kan styg (Smart, 2003:11).

FIGUUR A-1: UITEENSETTING VAN MIV- EN VIGS-STERFTES IN SUID-AFRIKA

(Avert, 2008:1)

Volgens kundiges by die Christelike Maatskaplike Raad Gauteng Noord se Kindersentrum in Pretoria, is dit belangrik om pleegsorg binne vier kategorieë te verdeel alvorens die pleegsorgproses begin word (Schieke, 2008). Die vier kategorieë bestaan uit dienste wanneer terugplasing van die kind in die onmiddellike toekoms moontlik is; wanneer geen terugplasing moontlik is nie as gevolg van die afsterwe van die ouers; wanneer die prognose vir terugplasing ongeveer nul is vanweë die ouers se omstandighede; en gesinsherenigingsdienste (Schieke, 2008). Volgens die kundiges is die beste belang van die kind steeds maatskaplike werkers se hoogste prioriteit.

Kinders se reaksie op die pleegsorgplasing kan volgens Blunden (2005:15) in drie fases ingedeel word. Tydens die eerste fase is die kind in opstand as

gevolg van die afsterwe of afwesigheid van 'n ouer. Die tweede fase word gekenmerk deur 'n diep rouproses as gevolg van die verlies wat die kind beleef vanweë die afsterwe van hul ouers (Blunden, 2005:15; Smart, 2003:37). Die kind beleef gevoelens van magteloosheid, moedeloosheid en intense hartseer, en beskik nie altyd oor die vermoë om hierdie gevoelens konstruktief te hanteer nie (Blunden, 2005:15; Roux, 2001:84; South African Council for Child and Family Welfare, 1987:60). Die laaste fase word gekenmerk deur 'n losmakingproses wat plaasvind. Die kind begin sy nuwe omstandighede aanvaar en raak emosioneel betrokke by die pleegouer (Blunden, 2005:15). Dit impliseer dus 'n losmakingsproses wat lei tot 'n nuwe bindingsproses.

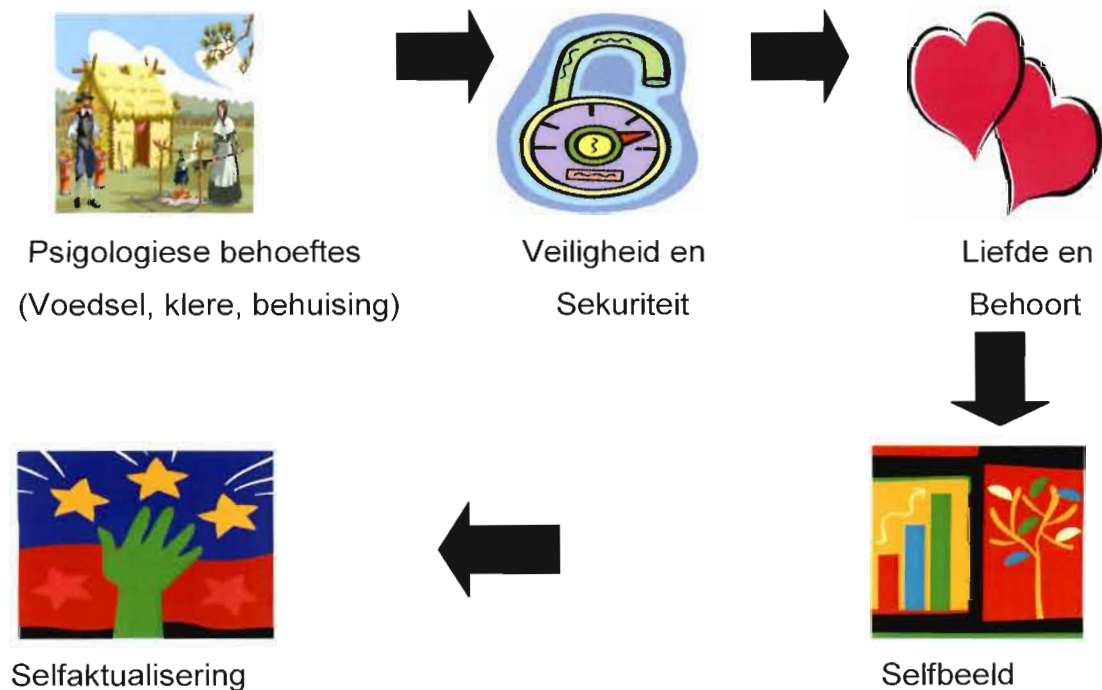
Schultz (2002:17) en Thomas (2005:19) beklemtoon die feit dat kinders die behoefte het om met hulle primêre versorger te bind. Volgens Schultz (2002:25) begin hierdie bindingsproses reeds tydens geboorte. Wanneer hierdie binding egter verbreek word, hetsy deur die afsterwe van 'n ouer of die verwydering met die oog op pleegsorg, ondervind die kind erge psigologiese ongemak, en 'n basiese gevoel van vertroue en sekuriteit gaan verlore (Schultz, 2002:29). Volgens Roux (2001:84-85) en die South African Council for Child and Family Welfare (1987:60) openbaar kinders in pleegsorg dikwels die volgende emosies en gedrag:

- Selfbewustheid en skaamte
- Sosiale en emosionele isolasie
- Angstigheid en verskeie vrese
- Skuldgevoelens
- Gebrek aan eiewaarde
- Gebrek aan positiewe rolmodelle
- Woede en hartseer

Dit is dus belangrik dat die kind gehelp word om met die pleegouer te bind ten einde vertroue en sekuriteit te bou, en sodoende aan te pas by die pleegsorgplasing (Schultz, 2002:29). Wanneer kinders in pleegsorg geplaas word, moet Maslow se hiërargie van behoeftes ook in ag geneem word

(Bernstein & Nash, 2005:303-305). Hierdie hiërargie van behoeftes dui op die verskillende behoeftes wat mense het en wat bevredig moet word voordat persoonlike groei kan plaasvind (Bernstein & Nash, 2005:303-305). Maslow se hiërargie kan soos volg uiteengesit word in **FIGUUR A-2**:

FIGUUR A-2: TOEPASSING VAN MASLOW SE HIËRAGIE OP DIE PLEEGSORGPROSES

Binne pleegsorg kan hierdie behoeftes soos volg uiteengesit word (**TABEL A-1**):

TABEL A-1: DIE ROL VAN BEHOEFTE IN PLEEGSORG

Behoefte	Rol in pleegsorg
Psigologiese behoeftes	Kinders wat in pleegsorg geplaas word, is in die eerste plek uit hul ouerhuis verwyder, hetsy vanweë die afsterwe van 'n ouer of die ouer se onvermoë om die kind na wense te versorg. Verder het kinders voedsel, kos en klere nodig om te groei en in gebalanseerde volwassenes te ontwikkel (Heineman & Ehrensaft, 2006:24).

Veiligheid en sekuriteit	Dit is belangrik dat kinders met hul versorgers moet bind om sodoende veiligheid en sekuriteit te beleef (Thoburn, Chand & Procter, 2008:22). Gevoelens van veiligheid en stabiliteit dra ook daartoe by dat die kind emosioneel ontwikkel en makliker aanpas (Thoburn, Chand & Procter, 2008:22).
Liefde en behoort	Gevoelens van liefde en behoort vloei voort uit die verhouding wat 'n kind met sy ouers het. Wanneer kinders egter mishandel of verwaarloos word, ontbreek hierdie verhouding tussen ouer en kind en moet die kind gehelp word om nuwe verhoudings te kweek (Heineman & Ehrensaft, 2006:25).
Selfbeeld	Wanneer kinders uit hul ouers se sorg verwyder word, bevraagteken hulle dikwels hul identiteit wat daartoe bydra dat hul 'n lae selfbeeld ontwikkel. Dit word versterk deur gevoelens dat hulle nêrens behoort nie. Dit is dus belangrik om die pleegkind te help om sy identiteit te vorm ten einde 'n goeie selfbeeld te hê (Thoburn, Chand & Procter, 2008:23).
Selfaktualisering	Selfaktualisering vind plaas wanneer al die voorafgaande behoeftes bevredig is en die kind in staat is om onafhanklik te funksioneer en sy volle potensiaal te bereik.

Uit die voorafgaande figuur en tabel is dit duidelik dat pleegsorg spesifieke vaardighede van die pleegouer vereis. Thomas (2005:116) beklemtoon die belangrikheid van die opleiding van pleegouers om vaardighede te ontwikkel om die pleegkind optimaal te versorg. Vanweë die hoë werklading van maatskaplike werkers in die praktyk word daar egter 'n vraagteken geplaas agter die effektiwiteit van die huidige pleegsorgproses. Dit is baie belangrik dat die kind, sowel as die pleegouer by 'n deelnemende pleegsorgproses betrek word om die pleegsorgproses te verstaan. Dit moet verder verseker dat die prosedures effektief geskied en die kliënte se behoeftes in ag geneem word. 'n Narratiewe benadering, soos genoem in Lovejoy (2005:1), is van uiterste belang, om te verseker dat 'n holistiese benadering benut word om op die kliënt as geheel te fokus.

Een van die narratiewe metodes wat benut kan word, is lewenskaarte. Herbst en De la Porte (2006:2) is van mening dat lewenskaarte dit den doel het om betekenis aan die kinders se lewens te gee. Deur lewenskaarte te gebruik vind 'n proses van selfontdekking en ontwikkeling van identiteit plaas. Dit gaan die kinders help om 'n beter siening van hulself te vorm en op hierdie wyse hanteringsvaardighede aan te leer.

Herbst (2002:128) en Mulligan (1988:12) is ook van mening dat lewenskaarte 'n tegniek is wat gebruik kan word om jouself te leer ken deur 'n proses van selfontdekking en eksplorering van die verlede, hede en toekoms. Deur hierdie proses word die pleegouer en pleegkind dus gehelp om die pleegsorgplasing te verstaan en die nuwe aanpassing beter te hanteer (Herbst & De la Porte, 2006:23).

Lewenskaarte kan gedefinieer word as "...tools for self-discovery, taking the individual through his/her life from birth to death, dealing with the self, significant others, obstacles, choices, beliefs and the future" (Strydom & Herbst, 2007:244). Herbst en De la Porte (2006:2) is van mening dat lewenskaarte primêr ingestel is op betekenisgewing in die lewe van die individu. Dit het dus 'n sterk eksistensiële teoretiese onderbou (Barker, 2003:150).

Holody en Maher (1996:321-335) maak gebruik van 'n hier-en-nou-proses. Hulle is van mening dat lewensboeke 'n belangrike rol speel in intervensie met kinders in pleegsorg. Lewensboeke toon 'n noue verband met lewenskaarte. Hulle is verder van mening dat kinders 'n krisis beleef rakende hulle identiteit en dat lewenskaarte kinders kan help om die hede, verlede en toekoms in perspektief te sien, en vaardighede aan te leer om dit te kan hanteer.

Die lewenskaartvrae kan op verskeie kreatiewe maniere beantwoord word, insluitend skryfwerk, lewensboeke, tekeninge, collages, musiek, foto's of kleibeelde (Strydom & Herbst, 2007:245). Die doel hiervan is self-uitdrukking.

Smart (2003:62) beklemtoon die noodsaaklikheid van self-uitdrukking by kwetsbare groepe soos kinders in pleegsorg.

Ten einde die benutting van lewenskaarte in die pleegsorgproses te verduidelik is dit belangrik om die pleegsorgproses te ondersoek. Volgens die NYC Children's Services (2008:1) bestaan die pleegsorgproses uit 7 stappe naamlik:

- Stap 1: Die eerste kontak vind plaas wanneer die pleegouer aansoek doen om die kind in sy/haar sorg te neem of wanneer die kind uit sy huishouding verwyder word.
- Stap 2: Die oriëntasie vind plaas wanneer die maatskaplike werker die nodige inligting van die pleegouer ontvang.
- Stap 3: Die hantering van die pleegouer-aansoek vind gewoonlik plaas in die vorm van 'n onderhoud waartydens inligting rakende die pleegouer se omstandighede verkry word.
- Stap 4: 'n Tuisbesoek vind plaas om te verseker dat die omstandighede gunstig is.
- Stap 5: Die pleegouer ontvang opleiding om ouerskapvaardighede aan te leer en te verseker dat hy/sy oor die vermoë beskik om die kind na wense op te voed.
- Stap 6: Die kind word wettig in die pleegouer se sorg geplaas deur die Kinderhof.
- Stap 7: Toesigdienste vind plaas om te verseker dat die pleegouer en -kind in die nuwe omstandighede aanpas.

Die proses tydens 'n pleegsorgplasing vereis deeglikheid om sodoende te verseker dat daar in die beste belang van die kind opgetree word. Die moontlikheid dat lewenskaarte verbind kan word met hierdie stappe om sodoende dienslewering op hierdie wyse te vergemaklik, sal ondersoek word.

Dit wil dus voorkom asof daar moontlik 'n behoefte kan wees aan riglyne en hulpmiddels wat maatskaplike werkers kan help om innoverende dienste aan gesinne binne pleegsorg te lewer.

Die voorafgaande lei tot die volgende navorsingsvraag: Hoe kan die benutting van lewenskaarte maatskapliedienstelewering tydens die pleegsorgproses ondersteun?

2. DOELSTELLING EN DOELWITTE

2.1 OORHOOFSE DOELSTELLING

Die doelstelling vir die studie is:

- Om 'n kritiese ondersoek te doen rakende die moontlike benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienstelewering waaruit riglyne ontwikkel kan word om pleegsorg-dienstelewering te bevorder.

2.2 DOELWITTE

- Om 'n situasie-analise in die Noordwes Provinsie te doen rakende die omvang van pleegsorg-dienstelewering en om die behoeftes onder maatskaplike werkers te bepaal ten opsigte van riglyne en hulpmiddels om die pleegsorgproses te ondersteun.
- Om riglyne te ontwikkel wat lewenskaarte as hulpmiddel in die pleegsorgproses integreer.

3. SENTRALE TEORETIESE ARGUMENT

Maatskaplike werkers het 'n behoefte aan riglyne wat die pleegsorgproses kan ondersteun, en aan hulpmiddels wat kan bydra tot die verbetering van pleegsorg-dienstelewering.

4. AFBAKENING VAN DIE TERREIN

Die maatskaplike werkers wat as deelnemers aan die studie gebruik is, is

werkzaam by nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie. Maatskaplike werkers van die Christelike Maatskaplike Raad, Gauteng-Noord is ook betrek ten einde die mening van kundiges in te win. Die deelnemers is almal gemoeid met pleegsorg-dienslewering. Geografiese afbakening is gebruik om deelname en beskikbaarheid van die deelnemers te verseker.

5. DUUR VAN DIE ONDERSOEK

Die insameling van literatuur het reeds in 2007 begin nadat die navorser 'n artikel geskryf het oor 'n verwante onderwerp. Die in-diepte literatuuronderzoek het in Februarie 2008 'n aanvang geneem en die empiriese ondersoek het in Julie 2008 plaasgevind.

6. NAVORSINGSMETODOLOGIE

Die navorser het gebruik gemaak van 'n literatuurontleding en 'n empiriese ondersoek ten einde die betroubaarheid van die navorsing te verseker.

6.1 LITERATUURSTUDIE

Die navorser het verskeie bronne oor pleegsorg en die behoeftes van pleegkinders geraadpleeg. Daar was egter min bronne oor hulpmiddels binne die statutêre proses, en die benutting van lewenskaarte as 'n terapeutiese tegniek het baie min voorgekom. Die feit dat lewenskaarte nog 'n relatief nuwe tegniek is, is moontlik die oorsaak vir die tekort aan bronne rakende hierdie onderwerp.

Die navorser het egter 'n wye literatuurherschening onderneem en het verskeie handboeke, proefskrifte, vaktydskrifte en navorsingsverslae in die Ferdinand Postma Biblioteek benut. Databasisse soos *EBSCO Host*, *Web Feat*, *PsycLit* en die internet is voorts in die literatuursoektog benut. Inligting is ook verkry deur onderhoude met kundiges by die Christelike Maatskaplike Raad, Gauteng-Noord se Kindersentrum (Sentrum vir Uitnemendheid). Verder is 'n opname gedoen deur gebruik te maak van 'n selfontwerpte vraelys.

6.2 EMPIRIESE ONDERSOEK

6.2.1 Ontwerp

Tydens hierdie ondersoek is gebruik gemaak van die DR en U-model (Grinnell, 1981:593; Strydom, Steyn & Strydom, 2007:330). Die model fokus op navorsing wat volgens Strydom (2000:141) "gerig is op die daarstelling van sistematiese prosedures vir die ontwerp, toetsing, evaluering en verfyning van tegnieke en instrumente met die oog op intervensie ingryping in maatskaplike probleme in gemeenskappe en groepe." Die DR en U-model word beskou as 'n toepaslike model vir hierdie studie aangesien dit van hulp is om die pleegsorgproses sistematies aan te pak en sodoende intervensie te bewerkstellig.

Volgens Grinnell (1981:595) bestaan die DR en U-model uit 5 fases. Vir die betrokke studie is daar slegs op die eerste fase gefokus, naamlik analisering. Die navorser het gebruik gemaak van 'n verkennende ontwerp, soos genoem in York (1997:44). Hierdie ontwerp is gekies aangesien daar so min inligting en bronne rakende lewenskaarte as 'n terapeutiese hulpmiddel is. Met hierdie navorsing is gepoog om iets nuuts te ontwikkel (York, 1997:44).

6.2.2 Deelnemers

Maatskaplike werkers werksaam by nie-regeringorganisasies in die Noordwes-provinsie, sowel as maatskaplike werkers van die Christelike Maatskaplike Raad, Gauteng-Noord is as deelnemers genader. 'n Totaal van 35 maatskaplike werkers is versoek om 'n vraelys in te vul om hul behoeftes weer te gee. 'n Doelgerigte steekproef is vir die selektering van deelnemers gebruik (Strydom & Delport, 2005:328). Die gegewens rakende die deelnemers is in **TABEL A-2** uiteengesit.

TABEL A-2: UITEENSETTING RAKENDE DIE GEGEWENS VAN DIE DEELNEMERS

ORGANISASIE	AANTAL DEELNEMERS	PERSENTASIE
CMR-Noord	6	17,4 %
Kinder- en Gesinsorg	4	11,43 %
NG-Welsyn	11	31,43 %
Ondersteuningsraad	5	14,29 %
SAVF	9	25,71 %
TOTAAL	35	100 %

6.2.3 Meetinstrument

Die navorser het die aard van behoeftes rakende pleegsorg-dienslewering in die praktyk bepaal deur 'n opname van die behoeftes te doen deur middel van 'n selfontwerpte vraelys wat deur die betrokke deelnemers ingevul is (Delpont, 2005:159-190). Die gekose vrae in die vraelys is vanuit die literatuurondersoek en praktykservaring geformuleer. Sien **Bylaag C** vir 'n voorbeeld van die vraelys.

6.2.4 Prosedures

Die navorser het gebruik gemaak van die eerste fase van die DR en U- model soos genoem in Grinnell (1981:595) en Strydom, Steyn en Strydom (2007:330). Die proses het soos volg daar uitgesien:

- Etiese toestemming is van die Etiekkomitee van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus verkry (**Sien Bylaag A**).
- Toestemming is by die betrokke organisasies verkry vir die invul van vraelyste deur die maatskaplike werkers (**Sien Bylaag B**).
- Vraelyste is aan 35 maatskaplike werkers in nie-regeringsorganisasies en die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling uitgestuur om

sodoende behoeftes rakende innoverende tegnieke en hulpmiddels met betrekking tot pleegsorg te bepaal.

- Die navorser het maatskaplike werkers van die Christelike Maatskaplike Raad, Gauteng-Noord se Kindersentrum gekonsulteer vir meer inligting rakende behoeftes, sowel as tegnieke en hulpmiddels in die pleegsorgproses.

6.2.5 Etiese aspekte

Die etiese aspekte, soos genoem in Babbie (2001:471-476) en Strydom (2005:58-66) wat die navorser in ag geneem het, sluit in:

► Die vermyding van skade: Die navorser het seker gemaak dat die deelnemers geen fisiese of emosionele skade tydens die navorsing ondervind nie. Dit is belangrik dat die navorser die navorsing op so 'n manier doen dat die deelnemers aan die einde van die navorsing groei eerder as pyn ondervind het. Die vraelyste is egter gebaseer op eie mening en praktykondervinding, en daar bestaan dus geen risiko vir die deelnemers nie.

► Ingeligte toestemming: Dit is belangrik dat die deelnemers hulle toestemming verleen om deel te neem aan die navorsing. Die navorser het skriftelike toestemming by die hoofkantoor van elke organisasie verkry, sowel as toestemming by die betrokke deelnemers.

► Misleiding van die deelnemers: Die navorser het die deelnemers ingelig oor wat die navorsing behels. Die navorser het hulle ingelig oor die aard van die navorsing, sonder om te veel inligting te gee wat hulle optrede kon manipuleer.

► Privaatheid, anonimiteit en vertroulikheid: Die navorser het die deelnemers ingelig dat geen name of adresse aan enige persone bekend gemaak sal word nie. Die navorser het dit duidelik gestel dat slegs die uitkoms van die

navorsing bekend gemaak gaan word. Geen privaatgesprekke of vertroulike inligting sal bekend gemaak word nie.

► Verwerking van inligting: Die deelnemers was bewus van die feit dat die navorser besig was met 'n nagraadse studie wat gepubliseer gaan word. Die navorser het dit duidelik gemaak dat die verhandeling slegs die uitkoms van die navorsing sal vervat en dat die deelnemers te alle tye anoniem sal bly.

► Vrystelling en publikasie van die resultate: Die navorser het die deelnemers ingelig dat die resultate van die studie gepubliseer gaan word en dat van die artikels moontlik in wetenskaplike tydskrifte gepubliseer kan word. Die navorser het egter weer beklemtoon dat geen identifiserende besonderhede in die resultate bekend gemaak sal word nie.

Etiese goedkeuring, met verwysingsnommer **NWU002708S1**, is op 31 Julie 2008 van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus se Etiekkomitee verkry.

6.2.6 Data verwerking

Die kwantitatiewe vraelyste is deur die Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus, verwerk.

7. BEPERKINGE VAN DIE ONDERSOEK

Die beperkinge van hierdie ondersoek het die volgende ingesluit:

- Daar is baie beperkte nasionale, sowel as internasionale wetenskaplike literatuur rakende die lewenskaarttegniek beskikbaar.
- Daar bestaan baie beperkte wetenskaplike literatuur rakende die pleegsorgproses in Suid-Afrika.

- Vanweë die hoë werkslading van die deelnemers was deelname beperk, aangesien die studiepopulasie nie altyd tyd gehad het om die vraelyste binne die navorser se tydskedule te voltooi nie.

8. BEGRIPSOMSKRYWING

• Pleegsorg-dienslewering

Die konsep dui op dienste wat deur 'n opgeleide maatskaplike werker gelewer word met die fokus op "statutêre substituutsorg binne gesinsverband vir kinders wat op kort, medium of lang termyn nie deur hul ouers versorg kan word nie, terwyl dienste aan die ouers voortgesit word om die kinders binne 'n bepaalde tyd weer in hulle sorg terug te plaas" (Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk, 1995:49).

• Lewenskaarte

Lewenskaarte is 'n assesserings- en terapeutiese tegniek wat gebruik word vir selfontdekking. Lewenskaarte is 'n kreatiewe manier om 'n konneksie te maak tussen die hede, verlede en toekoms om mense te help om hulle probleme en sterktes in perspektief te sien (Herbst & De la Porte, 2006:18).

• Hulpmiddel

'n Hulpmiddel verwys, volgens die Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk (1995:27), na 'n "middel of 'n diens wat gemobiliseer en instrumenteel aangewend kan word om 'n behoefte te bevredig, 'n maatskaplike probleem te bekamp of maatskaplike funksionering te bevorder".

• Nie-regeringsorganisasie

Nie-regeringsorganisasies dui op "organisasies wat nie deel van die staatstruktuur is nie, wat die maatskaplike funksionering en ontwikkeling van

individue, groepe en gemeenskappe bevorder, sonder winsbejag is en soms finansiële steun van die Staat ontvang” (Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk, 1995:44).

9. UITEENSETTING VAN DIE VERSLAG

Afdeling A

Afdeling A bestaan uit die algemene inligting van die studie en vervat onder andere die probleemstelling, sentrale teoretiese argument, doelstelling en doelwitte, navorsingsmetodologie en begripsomskrywings.

Afdeling B

Hierdie afdeling bestaan uit twee artikels onder die volgende titels:

- **Artikel 1:** 'n Situasië-analise van pleegsorg-dienslewering deur nie-regeringsorganisasie in die Noordwes-provinsie.
- **Artikel 2:** Riglyne vir die benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering.

Afdeling C

Afdeling C dien as 'n samevatting van alle bevindings, gevolgtrekkings en aanbevelings wat vanuit die studie gemaak kon word.

Afdeling D

Hierdie afdeling vervat al die bylae wat in hierdie studie gebruik is. Dit sluit die toestemmingsbriewe (**Bylae A en B**), die vraelys (**Bylaag C**), die lewenskaarttegniek (**Bylaag D**) en voorskrifte van vaktydskrifte vir die beoogde plasings van die artikels (**Bylaag E**) in.

Afdeling E

Afdeling E is die laaste afdeling wat bestaan uit 'n oorkoepelende bibliografie van al die bronne wat tydens die studie gebruik is.

BIBLIOGRAFIE

- AVERT. 2008. *South Africa: HIV and Aids Statistics*. [Web:] <http://www.avert.org>. [Datum van gebruik: 13 Augustus 2008]
- BABBIE, E. 2001. *The practice of social research*. 9de uitgawe. Australië: Wadsworth.
- BARKER, L.R. 2003. *The social work dictionary*. 5de uitgawe. Washington D.C: NASW Press.
- BERNSTEIN, A.A. & NASH, P.W. 2005. *Essentials of psychology*. 3de uitgawe. Boston/New York: Houghton Mifflin Company.
- BLUNDEN, C. 2005. "An attachment programme for related, single-parent foster mothers and foster children." PhD-tesis, Universiteit van Pretoria, Pretoria.
- BOSMAN-SWANEPOEL, H.M. & WESSELS, P.J. 1995. *'n Praktiese benadering tot die Wet op Kindersorg*. 2de uitgawe. Pretoria: Digma Publikasies.
- DELPORT, C.S.L. 2005. *Quantitative data-collection methods*. (In De VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social science and human service professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 159-190.)
- GLOBAL HEALTH FACTS. 2007. *People living with HIV/AIDS*. [Web:] <http://www.globalhealthfacts.org>. [Datum van gebruik: 25 Augustus 2007].
- GRINNELL, R.M. 1981. *Social work and evaluation: quantitative and qualitative approaches*. Itasca: F.E. Peacock Publishers.

- HEINEMAN, T.V. & EHRENSAFT, D. 2006. *Building a home within: meeting the emotional needs of children and youth in foster care*. Paul Brooks Publishers.
- HERBST, A.G. 2002. Life maps as a technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS. PhD-tesis, Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus. Potchefstroom.
- HERBST, A.G. & DE LA PORTE, A. 2006. *Memory work: telling your story through life maps*. CB Powell Bible Centre: Unisa.
- HOLODY, R. & MAHER, S. 1996. Using life books with children in family foster care: a here-and-now process model. *Child Welfare*, 75(4):321-335. [Web:] <http://www.puk.ac.za:2506/ehost/delivery>. [Datum van gebruik: 5 Mei 2007].
- LOVEJOY, M. 2005. *Redefining interactive art*. [Web:] <http://archives.digitalperformance.org/archives/winter2005/margot.htm>. [Datum van gebruik: 20 Januarie 2008].
- MULLIGAN, J. 1988. *The personal management handbook: how to make the most of your potential*. Londen: Guild Publishing.
- NASIONALE TESOURIE. 2007. *Social assistance transfers grant: actual beneficiary numbers and payments made by provinces*. [Web:] <http://www.treasury.gov.za/press/monthly/0602/northwest.pdf>. [Datum van gebruik: 7 Mei 2007].
- NYC CHILDREN'S SERVICES. 2008. *How do I become a foster parent?* [Web:] <http://www.nyc.gov/html>. [Datum van gebruik: 24 Januarie 2008].

- ROUX, A. A. 2001. *Maatskaplike werk-studiegids vir MWKG 111/121*. Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus. Potchefstroom.
- SCHIEKE, E. 2008. *Mondelike mededeling aan outeur*. Pretoria.
- SCHULTZ, R. 2002. *In the best interest of the child: a practical model*. Christelike Maatskaplike Raad: Pretoria.
- SMART, R. 2003. *Children affected by HIV/AIDS in South Africa: a rapid appraisal of priorities, policies and practices*. Arcadia: Save the Children (VK).
- SOUTH AFRICAN COUNCIL FOR CHILD AND FAMILY WELFARE. 1987. *A guide to foster care practices in South Africa*. Johannesburg.
- STRYDOM, H. 2000. *Maatskaplike navorsingsdikaat vir MWKG 321/411*. Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus. Potchefstroom.
- STRYDOM, H. 2005. *Ethical aspects of research in the social sciences and human service profession*. (In DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. eds. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. : Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 56-69.)
- STRYDOM, H. & DELPORT, C.S.L. 2005. *Sampling and pilot study in qualitative research*. (In DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. eds. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 329-332.)
- STRYDOM, H. & HERBST, A.G. 2007. Introducing life maps as technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS. *Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(3): 244-260.

- STRYDOM, H., STEYN, M.M. & STRYDOM, C. 2007. An adapted intervention research model: suggestions for research and practice. *Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(4): 329-332.
- SUID-AFRIKA. 1983. *Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983*. Pretoria: Staatsdrukker.
- THOBURN, J., CHAND, A. & PROCTER, J. 2008. Foster children's emotional needs. *Child welfare services for minority ethnic families: the research reviewed*. Londen: Jessica Kingsley.
- THOMAS, N. 2005. *Social work with young people in care*. Palgrave Macmillan.
- VAKTAALKOMITEE VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1995. *Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk*. Kaapstad: CTP.
- VAN DER WESTHUIZEN, J. 2007. *Mondelinge mededelings aan outeur*. Klerksdorp.
- YORK, R.O. 1997. *Building basic competencies in social work research*. Boston: Allyn and Bacon.

AFDELING B: ARTIKEL 1

Sistematiese uiteensetting van Artikel 1

'n Situasië-analise van pleegsorg-dienslewering deur nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie

Pleegsorg-dienslewering

- Omskrywing
- Toepaslike wetgewing
- Kategorieë van pleegsorg
- Pleegsorgproses

Uitdagings in pleegsorg

- Impak van MIV en Vigs
- Familieplasing
- Realiteit van maatskaplike dienslewering

ARTIKEL 2

ARTIKEL 1: 'N SITUASIE-ANALISE VAN PLEEGSORG-DIENSLEWERING DEUR NIE-REGERINGSORGANISASIES IN DIE NOORDWES-PROVINSIE

E VISSER & AG HERBST

ABSTRACT

Social workers in South Africa are under severe pressure to render foster care services. Due to the HIV and AIDS pandemic in South Africa more children become orphaned and need to be placed in foster care. A quantitative study has been conducted and a situation analysis done by nongovernmental organisations in the North West Province in order

to determine the current situation of foster care services in practice. The research was done by means of a self-constructed questionnaire. The results showed that social workers rendering foster care services are in need of guidelines which will facilitate and structure the foster care process.

Keywords

- Situation analysis
- Foster care service delivery
- Nongovernmental organisations
- North-West Province

“Let us touch the dying, the poor, the lonely and the unwanted according to the grace we have received and let us not be ashamed or slow to do the humble work”

(Moeder Theresa)

1. INLEIDING

Pleegsorg-dienslewering is tans een van die grootste uitdagings in maatskaplikewerkpraktyk in Suid-Afrika. Die MIV- en Vigs-pandemie is grootliks verantwoordelik daarvoor dat al hoe meer kinders in pleegsorg geplaas moet word.

Voorts beleef Suid-Afrika 'n nypende tekort aan maatskaplike werkers. Die hoë pleegsorglading plaas besonder baie druk op maatskaplike werkers en die kwaliteit van dienslewering kan daaronder ly.

Met hierdie studie is 'n situasie-analise van pleegsorg-dienslewering deur maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie gedoen om te bepaal wat die omvang van pleegsorg-dienslewering is en of maatskaplike werkers 'n behoefte het aan riglyne en innoverende hulpmiddels om die pleegsorgproses te struktureer en te fasiliteer.

2. PROBLEEMSTELLING

Daar is tans 'n sterk toename in pleegsorg-dienslewering in Suid-Afrika wat hoofsaaklik toegeskryf kan word aan die MIV- en Vigs-pandemie. Daagliks sterf duisende mense wat daartoe lei dat kinders wees gelaat en geskikte pleegouers vir hulle gevind moet word (Global Health Facts, 2007:1). Pleegsorg-dienslewering beslaan tans die grootste gedeelte van maatskaplike dienslewering en plaas toenemende druk op maatskaplike werkers om effektiewe dienste in moeilike werksomstandighede te lewer met min tyd tot hul beskikking.

As gevolg van die toename in pleegkinders word familieplasings gedoen by die betrokke kinders se oorlewende familie wat weer op sy beurt unieke uitdagings aan die maatskaplike werker stel. Vanuit die literatuurstudie blyk dit dat daar

beperkte riglyne en hulpmiddels is wat die huidige pleegsorgproses struktureer en dienslewering vergemaklik.

3. DOELSTELLING EN DOELWITTE

3.1 Doelstelling

- Om 'n kritiese ondersoek te doen rakende die moontlike benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering waaruit riglyne ontwikkel kan word om pleegsorg-dienslewering te bevorder.

3.2 Doelwitte

- Om 'n situasie-analise in die Noordwes Provinsie te doen rakende die omvang van pleegsorg-dienslewering en om die behoeftes onder maatskaplike werkers te bepaal ten opsigte van riglyne en hulpmiddels om die pleegsorgproses te ondersteun.

4. NAVORSINGSMETODOLOGIE

Die verkenende ontwerp (York, 1999:44) het hierdie studie gerig en die DR & U-model, soos bespreek in Grinnell (1981:595), en Strydom, Steyn en Strydom (2007:330), is gevolg om die navorsingsproses te struktureer. Die DR & U-Model bestaan uit vyf stappe en vir die doel van hierdie studie is slegs die eerste stap, naamlik analisering, gebruik.

'n Opnameprosedure is gevolg om die pleegsorgsituasie in die Noordwes-provinsie te ontleed en behoeftes onder maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in hierdie provinsie te identifiseer. Daar is gebruik gemaak van 'n selfontwikkelde vraelys wat bestaan het uit 30 vrae wat spesifiek fokus op pleegsorg-dienslewering (Sien **BYLAAG C**).

Respondente is deur middel van 'n doelgerigte steekproef (Strydom & Delpont, 2005: 328-239) geïdentifiseer en het maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie en die Christelike Maatskaplike Raad van Gauteng-Noord ingesluit. Maatskaplike werkers van die Christelike Maatskaplike Raad, Gauteng-Noord (CMRN) is in die studie ingesluit, omdat hulle oor 'n spesialis kindersentrum (Sentrum van Uitnemendheid) beskik. Die CMRN beskou pleegsorg as 'n spesialisveld en hulle kundige mening rakende pleegsorg was van groot waarde vir die studie.

Die totale studiepopulasie het bestaan uit 42 maatskaplike werkers (Strydom & Delpont, 2005:328), maar slegs 35 het aan die opname deelgeneem (N = 35). Data is deur die Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus verwerk.

Etiese aspekte soos die vermyding van skade, ingeligte toestemming, misleiding van deelnemers, anonimiteit, vertroulikheid, privaatheid; verwerking van inligting, en die vrystelling en publikasie van inligting is in ag geneem (Babbie, 2001:471-476; Strydom, 2005:58-66).

5. PLEEGSORG-DIENSLEWERING

5.1 Omskrywing van pleegsorg

Volgens die Vaktaalkomitee vir Maatskaplike werk (1995:49) verwys pleegsorg na "statutêre substituutsorg binne gesinsverband vir kinders wat op kort, medium of lang termyn nie deur hul ouers versorg word nie, terwyl dienste aan die ouers voortgesit word om die kinders binne 'n bepaalde tydsbestek weer in hul sorg terug te plaas".

Die doel van pleegsorg is om kinders se veiligheid en regte te beskerm, en te verseker dat daar in die beste belang van die kind opgetree word (Schultz, 2002:9). Pleegsorg bied 'n veilige omgewing waarin die kind versorg en sy behoeftes bevredig kan word terwyl die biologiese ouers die geleentheid gebied word om hul omstandighede te verbeter en die nodige vaardighede aan te leer alvorens hul kinders weer in hul sorg teruggeplaas word (CMRN, 2007:1).

Volgens die nuwe Kinderwet, Wet No. 38 van 2005, wat tans in die proses van implementering in Suid-Afrika is, is die doel van pleegsorg drieledig van aard. Eerstens moet kinders beskerm en versorg word deur hulle van 'n gesonde, veilige omgewing te voorsien wat positiewe ondersteuning bied. Tweedens moet die doelwit van permanensiebeplanning bevorder word – ten eerste ten opsigte van gesinshereniging en ten tweede om 'n veilige gesinsverhouding te skep wat die kind 'n leeftyd kan hou. Derdens moet die kind en die pleegouers gerespekteer word deur kulturele, etiese en gemeenskapdiversiteit te bewerkstellig (Suid-Afrika, 2005).

Barber en Delfabbro (2004:3), asook Foster (2001:1) is van mening dat pleegsorg die verbetering van versorging en omstandighede bied, maar terselfdertyd word daar dikwels groot skade aan kinders berokken deur die sisteem wat veronderstel is om hulle te beskerm. Dit is duidelik dat, alhoewel pleegsorg 'n alternatief bied wanneer die biologiese ouers nie in staat is om die kinders na behore te versorg nie, daar steeds leemtes in die sisteem bestaan wat kinders in die pleegsorgproses skade kan berokken. Die belangrikheid van pleegsorg-dienslewering word deur Foster beklemtoon (2001:8): *If a child is unfortunate to be placed in foster care, he or she should not be punished further. Foster children need not ordinary, but extraordinary consideration.*

5.2 Toepaslike wetgewing

In Suid-Afrika word die pleegsorgproses tans ondersteun deur die Wet op

Kindersorg, Wet No. 74 van 1983 (Bosman-Swanepoel & Wessels, 1995:39). Ingevolge artikel 15 van hierdie wet kan kinders vir 'n maksimum tydperk van twee jaar in pleegsorg geplaas word nadat daar 'n ondersoek deur 'n geregistreerde maatskaplike werker ingestel, aan die vereistes van artikel 14(4) voldoen en die kind sorgbehoewend bevind is (Bosman-Swanepoel & Wessels, 1995:40).

Kinders kan volgens Bosman-Swanepoel en Wessels (1995:40) sorgbehoewend bevind word ingevolge artikel 14(4), indien:

- a) Die kind geen ouer of voog het nie, of die kind 'n ouer of voog het wat nie opgespoor kan word nie; of
- b) Die kind 'n ouer of voog het of in die bewaring van 'n persoon is wat nie in staat of geskik is om die bewaring van die kind te hê nie deurdat hy
 - i) dermate geestesongesteld is dat hy nie in staat is om vir die liggaamlike, verstandelike of maatskaplike welsyn van die kind voorsiening te maak nie;
 - ii) die kind aangerand of mishandel het of toegelaat het dat hy aangerand of mishandel word;
 - iii) die verleiding, ontvoering of prostitusie van die kind of die pleging deur die kind van onsedelike handelinge veroorsaak of in die hand gewerk het;
 - iv) gewoontes en gedrag openbaar wat die liggaamlike, verstandelike of maatskaplike welsyn van die kind ernstig kan benadeel;
 - v) versuim om die kind toereikend te onderhou;
 - vi) die kind in stryd met artikel 10 onderhou;
 - vii) die kind verwaarloos of toelaat dat hy verwaarloos word;
 - viii) die kind nie behoorlik kan beheer nie ten einde behoorlike gedrag, soos gereelde skoolbywoning te verseker;

- ix) die kind verlaat het; of
- x) geen waarneembare bestaansmiddele het nie.

Nadat 'n ondersoek gedoen is rakende die kind se omstandighede en 'n Kinderhof bevind het dat die kind wel sorgbehoewend is, kan die Kinderhof ingevolge artikel 15(b) beveel dat "die kind onder die toesig van 'n maatskaplike werker in die bewaring van 'n geskikte pleegouer, soos deur die hof aangewys, geplaas word" (Bosman-Swanepoel & Wessels, 1995:43).

Wanneer daar na die Kinderwet, Wet No. 74 van 1983, gekyk word, is dit duidelik dat die veiligheid en beskerming van kinders hoë prioriteit geniet. Die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005, sal binnekort die Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983, vervang. Ook hierdie wet beklemtoon die belangrikheid van die beskerming van kinders se regte en veiligheid binne pleegsorg.

Die beste belang van die kind moet te alle tye die hoogste prioriteit geniet in besluitneming oor sorgbehoewendheid en pleegsorg. Die nuwe Kinderwet, Wet No. 38 van 2005, stel duidelike riglyne om rolspelers te begelei in besluitneming rondom die beste belang van die kind. Die volgende aspekte behoort in aanmerking geneem te word (Suid-Afrika, 2005):

- Die aard van die verhouding tussen die kind en die ouer(s) of versorger(s)
- Die houding van die ouer(s) ten opsigte van die kind en ouerskap in die algemeen
- Die kapasiteit van die ouer(s) of versorger(s) om in die kind se emosionele en intellektuele behoeftes te voorsien
- Die verwagte invloed wat 'n verandering in die kind se omstandighede op die kind sal hê
- Praktiese aspekte soos reiskoste om kontak met die biologiese ouers (indien van toepassing) in stand te hou

- Die behoefte van die kind om binne die gesin of uitgebreide familie, kultuur en tradisie groot te word
- Die kind se ouderdom, ontwikkelingsfase, geslag, agtergrond, persoonlikheid, emosionele en fisiese gesondheid, en algemene intellektuele, sosiale, emosionele en kulturele ontwikkeling
- Die kind se behoefte aan versorging binne 'n stabiele gesinsomgewing
- Die beskerming van die kind teen fisiese en emosionele skade veroorsaak deur misbruik, verwaarloosing, geweld en eksploitering

Hierdie riglyne is duidelik afgestem op die kind se behoeftes en toepaslike versorging. Dit kan in verband gebring word met die regte van kinders, soos vervat in die Grondwet van Suid-Afrika, Wet No. 108 van 1996 (Suid-Afrika, 1996). Hierdie riglyne word in pleegsorg-dienslewering onderskryf, maar hou ook bepaalde uitdagings binne die Suid-Afrikaanse konteks in.

5.3 Kategorieë van pleegsorg

Pleegsorg blyk 'n relatief ingewikkelde proses te wees. Dit is belangrik om te beklemtoon dat pleegsorg in verskillende kategorieë opgedeel kan word. Volgens Fick (2007:3) kan die kategorieë geïdentifiseer word nadat daar 'n onderskeid getref is tussen familiepleegouers, tradisionele pleegouers en spesialispleegouers. Hierdie drie soorte sal vervolgens kortliks bespreek word.

5.3.1 Familiepleegouers

Familiepleegouers kom voor wanneer daar 'n familieverband tussen die pleegouer en die pleegkind bestaan, byvoorbeeld 'n oupa of 'n ouma (Fick, 2007:3). Die kind is gewoonlik bekend met die betrokke pleegouer (Fick, 2007:3). In Suid-Afrika vind hierdie soort pleegsorgplasing die meeste plaas.

Die kenmerke van familiepleegsorg is dat twee-derdes van die pleegouers ouer as 60 jaar is; 75% van die pleegouers vroue is; 40% onder die broodlyn leef en 42% nooit hul skoolopvoeding voltooi het nie (Mayfield, Pennucci & Lyon, 2002:12). Alhoewel hierdie tipe pleegsorg gewoonlik vir die kind stabiliteit en 'n bekende omgewing bied, bied dit ook uitdagings aan al die betrokkenes. Dit bly ook die verantwoordelikheid van die maatskaplike werker om te verseker dat die kind wel na behore versorg en opgevoed word.

5.3.2 Tradisionele pleegouers

Tradisionele pleegouers dui op ouers wat nie verwant is aan die pleegkind nie, maar wat bereid is om die kind tydelik in hul gesin in te neem en te versorg (Fick, 2007:3). Aangesien daar aanvanklik geen band tussen hierdie pleegouer en pleegkind is nie, is dit baie belangrik om die passing tussen die betrokke partye te bepaal ten einde te verseker dat die pleegouer en die pleegkind baat sal vind by die pleegsorgproses (Schultz, 2002:72). Mense is almal individue met verskillende persoonlikhede en behoeftes. Wanneer kinders dus uit hul ouerhuis verwyder word, is dit belangrik om seker te maak dat hulle wel in staat is om aan te pas by hul nuwe gesin. Deur die passing tussen die pleegouer en pleegkind te bepaal word daar gepoog om die kind te beskerm teen verdere trauma indien die pleegsorgplasing misluk.

5.3.3 Spesialispleegouers

Volgens Fick (2007:3) dui spesialispleegouers op "pleegouers wat opgelei word om sorgbehoewende kinders, wat getraumatiseer is deur enige vorm van mishandeling, met begrip te hanteer en 'n terapeutiese milieu vir die kind te skep ten einde herstel en gesonde groei moontlik te maak". Dit sal waarskynlik die ideaal wees om alle pleegkinders by spesialispleegouers te plaas, aangesien hierdie pleegouers toegerus is om die pleegkind met sy of haar unieke behoeftes te hanteer. Hierdie tipe pleegouers is nie gereedlik beskikbaar nie en vanweë

die hoë werkloadings van maatskaplike werkers is daar ook nie altyd tyd en mannekrag beskikbaar om hierdie pleegouers te werf en op te lei nie.

5.3.4 Die vier kategorieë van pleegsorg

Wanneer geskikte pleegouers geïdentifiseer is en die kind in pleegsorg geplaas moet word, is daar volgens Schieke (2008) bepaalde kategorieë van pleegsorg:

- Pleegsorg wanneer terugplasing baie vinnig moontlik sal wees;
- Pleegsorg wanneer geen terugplasing moontlik is nie as gevolg van die feit dat die biologiese ouers oorlede is;
- Pleegsorg waar die kans op gesinshereniging baie skraal is (byvoorbeeld waar die biologiese ouer 'n boemelaar is); en
- Pleegsorg waar gesinshereniging wel moontlik is ná intensiewe terapie met die biologiese ouers en die betrokke kind.

Na aanleiding van die voorafgaande is dit duidelik dat die pleegsorgproses 'n proses is wat tyd, aandag en kundigheid verg ten einde 'n plasing te maak wat in die beste belang van die pleegkind, sowel as die pleegouer(s) sal wees. Wanneer kinders in pleegsorg geplaas word, is dit belangrik om te identifiseer in watter kategorie van pleegsorg hulle val ten einde die toepaslike intervensiestrategie te beplan.

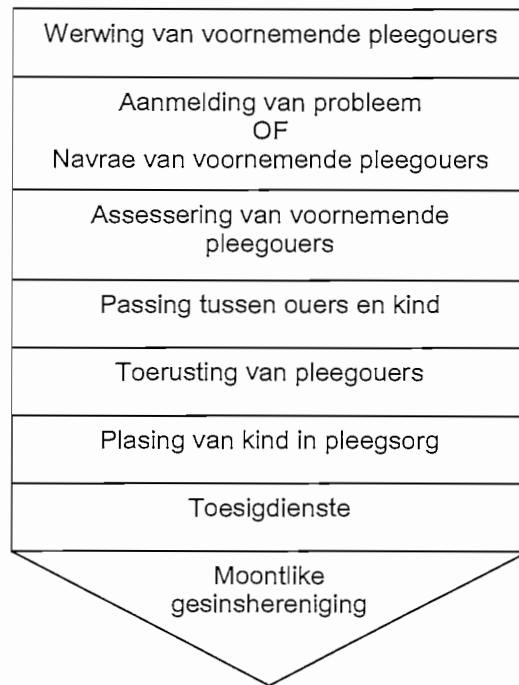
5.4 Die pleegsorgproses

Vanuit die literatuurstudie was dit duidelik dat daar beperkte riglyne en prosedures is wat die pleegsorgproses in Suid-Afrika struktureer. Fick (2007:1) is van mening dat pleegsorgdienslewering bestaan uit:

- Die werwing en keuring van pleegouers;
- Die opleiding en toerusting van pleegouers;

- Die lewering van toesigdienste aan kinders in pleegsorg;
- Moontlike aannemings wat kan voortspruit uit die pleegsorg; en
- Rekonstruksiedienste.

Volgens Fick (2007:2) en die CMRN (2007:7-12) kan die pleegsorgproses skematies voorgestel word, soos uiteengesit in **FIGUUR B-1** hieronder:

FIGUUR B-1: UITEENSETTING VAN DIE PLEEGSORGPROSES

Die uiteensetting van die pleegsorgproses beklemtoon ten eerste dat dit 'n relatiewe lang proses is wat deeglikheid vereis ten einde te verseker dat daar in die beste belang van die kind opgetree word. Die bogenoemde uiteensetting toon dat daar verskillende stappe in die proses is wat eers voltooi moet word alvorens die volgende stap geneem kan word. Alhoewel die proses uit verskeie stappe bestaan, vorm dit 'n geïntegreerde eenheid en nie een van hierdie stappe kan uitgelaat word nie.

Vir die doel van hierdie studie is daar gefokus op die assessering van voornemende pleegouer(s), die passing tussen die ouer(s) en die kind, die toerusting van die pleegouer(s) en die plasing van die kind in pleegsorg.

5.4.1 Assessering van die voornemende pleegouer(s)

Tydens die assesseringsfase word daar eerstens na die biologiese ouers se omstandighede gekyk. Onderzoek word ingestel ten einde vas te stel of die kind sorgbehoewend is en moontlik in pleegsorg geplaas moet word (CMRN, 2007:8). Indien dit blyk dat die biologiese ouers onbevoeg is om die kind te versorg, sal 'n assessering rakende die pleegouer gedoen word om te bepaal of die pleegouer wel in staat is om in die kind se fisiese, psigiese en maatskaplike behoeftes te voorsien en of die ouer oor die basiese vereistes vir ouerskap beskik (CMRN, 2007:5).

Volgens CMRN (2007:5) kan pleegsorg baie veeleisend wees en is dit belangrik dat pleegouer(s) wel oor die volgende eienskappe moet beskik:

- Hulle moet goeie gesondheid geniet.
- Hulle moet emosioneel volwasse wees.
- Hulle moet emosioneel en sosiaal goed aangepas wees.
- Daar moet 'n stabiele huweliksverhouding tussen die pleegouers bestaan.
- Die pleegouers moet van kinders hou en positief wees.
- Hulle moet 'n gesonde seksuele oriëntasie hê.
- Hulle moet bereid wees om die pleegkind onvoorwaardelik te aanvaar.
- Hulle moet bereid wees om hulp te soek en te aanvaar, indien nodig.

Wanneer die assessering gedoen word, is dit belangrik om gebruik te maak van soveel as moontlik bronne, byvoorbeeld skole, klinieke, bure en die uitgebreide familie (CMRN, 2007:7). Aangesien die inligting wat verkry word tydens assessering ook gebruik word om 'n Kinderhofverslag op te stel, is dit belangrik dat die inligting geloofwaardig en betroubaar moet wees.

5.4.2 Passing tussen die pleegouer(s) en die pleegkind

Na afhandeling van die assessering moet daar bepaal word of die betrokke kind geskik is vir pleegsorg, en of die kind by die betrokke gesin sal kan aanpas. Die passing tussen die pleegouers en die pleegkind is baie belangrik (Schultz, 2002:75). Wanneer die passing tussen die betrokke partye gedoen word, is dit belangrik om aspekte soos kultuur, taal, geloof en lewenstyl in ag te neem. Schultz (2002:75) beklemtoon verder dat kinders makliker in pleegsorg aanpas indien hulle in omstandighede geplaas word wat soortgelyk is as die omstandighede waaruit hulle kom met betrekking tot geloof, kultuur en taal.

Tydens die passing van die pleegouer en die pleegkind word daar ook bepaal of die pleegouers in staat sal wees om die kind se spesiale behoeftes te hanteer, en of beide partye se persoonlikhede sal bydra tot 'n gesonde verhouding tussen die pleegouer en die pleegkind.

Hierdie aspekte sluit nou aan by die riglyne vir besluitneming in die beste belang van die kind, soos vroeër bespreek vanuit die nuwe Kinderwet, Wet No. 38 van 2005.

5.4.3 Toerusting van die pleegouer

Dit is belangrik om die pleegouers voor te berei op die pleegplasing. Alhoewel die pleegouers bereid is om die kind in hul sorg te neem, moet hulle ingelig word rakende die volgende aspekte, soos genoem deur die CMRN (2002:10):

- Die pleegsorgproses;
- Verwagtinge met betrekking tot die versorging van die pleegkind; en
- Voorbereiding op die hantering en versorging van die pleegkind.

Kinders wat in pleegsorg geplaas word, is reeds getraumatiseer deur die verwydering uit hul ouers se sorg en die gepaardgaande skeiding. Dit kan lei tot allerlei gedrags- en emosionele probleme (Schultz, 2002:41-43). Soms is pleegouers betreklik ervare ten opsigte van kinderopvoeding, maar dit is steeds nodig om hulle toe te rus om gedragsprobleme te hanteer, oor hoe om die kind te dissiplineer en hoe om 'n goeie verhouding met die pleegkind te bou.

5.4.4 Plasing van die pleegkind in pleegsorg

Na afhandeling van die assessering en toerusting van die pleegouer word 'n verslag opgestel wat aan die Kinderhof voorgelê word. Indien die Kinderhof bevind dat die kind ingevolge artikel 14(4) van die Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983, sorgbehoewend is, kan die kind ingevolge artikel 15(2) van die wet vir 'n tydperk van twee jaar in pleegsorg geplaas word (Bosman-Swanepoel & Wessels, 1995:40).

Aangesien die Kinderhof 'n onbekende en soms vreesaanjaende situasie vir beide die pleegouer en die pleegkind is, is dit belangrik om hulle op die prosedure voor te berei. Die pleegouer en die pleegkind moet voorberei word op wat hulle by die Kinderhof kan verwag, en daar moet ook aan hulle verduidelik word wat ná die Kinderhofprosedure gaan gebeur.

Verder moet die pleegouer en die pleegkind ook voorberei word op die plasing. Indien die pleegouer onbekend is aan die pleegkind, moet daar aan die kind verduidelik word waar hy gaan slaap, wie almal in die huis woon, hoe ver die huis van sy skool af is en waar die huis geleë is. Die ideaal sal wees om die kind vooraf na die pleegouers se huis te neem sodat die kind self kan sien hoe alles lyk.

Dit is duidelik dat die pleegsorgproses 'n intensiewe proses is waartydens elkeen van die fases deeglik deurloop moet word. Hierdie proses kan baie tyd in beslag neem. Vanweë die hoë werklading van maatskaplike werkers word daar tans 'n vraagteken geplaas agter die kwaliteit van pleegsorgdienste. Dit blyk ook dat daar min riglyne en hulpmiddels bestaan wat die pleegsorgproses kan ondersteun.

6. UITDAGINGS IN PLEEGSORG

6.1 Die impak van MIV en Vigs

Pleegsorg-dienslewering word radikaal beïnvloed deur die MIV- en Vigs-pandemie. In Suid-Afrika is daar tans 550 000 mense wat met MIV en Vigs leef, en ongeveer 320 000 mense sterf jaarliks aan MIV en Vigs (Global Health Facts, 2007:1).

Volgens Avert (2008:1) sterf daar daagliks ongeveer 1 000 mense aan MIV en Vigs. Volgens Global Health Facts (2007:1) en Smart (2003: 11) is daar tans ongeveer 1 200 000 kinders in Suid-Afrika wat wees gelaat is as gevolg van die MIV- en Vigs-pandemie.

Die globale prentjie is dat daar wêreldwyd nagenoeg 14 miljoen kinders deur die pandemie wees gelaat is en dat die toename in weeskinders 'n internasionale uitdaging vir maatskaplike werkers is (Hutchinson & Kovacs, 2007:235).

Die toename in Vigs-sterftes plaas toenemende druk op pleegsorgdienslewering. Statistiek toon dat daar in 2006 reeds 375 647 kinders in pleegsorg was by 239 553 pleeggesinne (Skweyiya, 2006:1). Daar was 'n toename van ongeveer 11% in kinders wat in pleegsorg geplaas is sedert 2005 (Skweyiya, 2006:1). Projeksies toon dat 14 tot 25% kinders teen 2010 en tot 30% teen 2015 wees

gelaat sal wees as gevolg van MIV en Vigs (Smart, 2003:11; Subbarao & Coury, 2004:7).

As gevolg van MIV en Vigs is dit aan die orde van die dag dat kinders wat wees gelaat word, in die sorg van 'n familielid geplaas word wat gewoonlik reeds bejaard is (Gillespie, Norman & Finley, 2005:5). Volgens Anderson en Phillips (2006:6) word tussen 61 en 86% van kinders tans by hul grootouers in pleegsorg geplaas.

6.2 Familieplasings

Alhoewel pleegsorg by familie sekere voordele bied, skep dit unieke uitdagings vir pleegsorg-dienslewering (Greeff, 1999:11). Roberts (2001:1619) beklemtoon die feit dat familiepleegsorg gewoonlik 'n sterk tradisionele grondslag het, veral aangesien die meerderheid van hierdie plasings by nie-blanke gesinne voorkom.

Verder speel armoede en verwaarlosing ook 'n groot rol. Wanneer kinders by familielede in pleegsorg geplaas word wat gewoonlik bejaard is, word daar min klem gelê op die passing tussen die pleegouer en die pleegkind, wat volgens Schultz (2002:72) van kardinale belang is ten einde die sukses van die pleegsorgplasing te verseker. Verder kry hierdie kinders nie altyd die nodige versorging en stimulasie nie as gevolg van die hoë ouderdom van hul versorgers (Gillespie, Norman & Finley, 2005:5; Richter & Rama, 2006:26).

Daar is ook 'n verskuiwing van dienste ten opsigte van gesinshereniging en rekonstruksie na permanensiebeplanning, aangesien baie van die kinders wat in pleegsorg geplaas word, se ouers oorlede is en rekonstruksiedienste dus nie meer 'n uitkoms bied nie (Schultz, 2002:86; Sullivan & Van Zyl, 2008:774).

Schultz (2002:86) definieer permanensiebeplanning as *...placement with a family as a result of which children experience stability, security and a sense of*

belonging, in confidence that their needs will be met by parents who genuinely care for them as individuals and with whom barring unforeseen accidents, they will remain until they are adults or longer, if they wish or need to do so.

Die realiteit is egter dat, as gevolg van die hoë werklading, maatskaplike werkers nie tyd het om werklik die passing tussen ouer en kind te bepaal nie. Hierdie toedrag van sake lei dikwels daartoe dat pleegsorgplasinge misluk en die kinders weer na alternatiewe sorg verskuif moet word.

Nog 'n uitdaging van pleegsorg-dienslewering is om die pleegouer en die pleegkind gesamentlik by die pleegsorgproses te betrek. Vanuit hierdie studie is onder meer bevind dat 'n derde van maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie nie die pleegkind by die pleegsorgproses betrek nie. Volgens Barber & Delfabbro (2004:7) is dit baie belangrik om wel die kind by die pleegsorgproses te betrek om die kind te assesser en sy geskiktheid vir pleegsorg by die betrokke gesin te bepaal.

6.3 Die realiteit van maatskaplike dienslewering

Maatskaplike werkers in die praktyk gaan gebuk onder hoë gevalleladings en die eise wat aan hulle gestel word, raak al hoe meer as gevolg van die toename in maatskaplike probleme in Suid-Afrika. Dit plaas 'n vraagteken agter die kwaliteit van dienste wat gelewer word (Roberts, 2006:180).

Volgens die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2006a:5) bestaan daar 'n groot probleem met die werwing en behoud van maatskaplike werkers in Suid-Afrika. Al hoe meer maatskaplike werkers verlaat Suid-Afrika en swak werksomstandighede plaas verdere druk op die oorblywende werkers (Departement van Maatskaplike Ontwikkeling, 2006a:5). Volgens die Departement van Maatskaplike Ontwikkeling (2006b:6) is maatskaplike werk in Suid-Afrika tans 'n skaars vaardigheid. Die genoemde departement is tans besig

om strategieë te implementeer ten einde maatskaplike werkers te werf en te behou.

Al die voorafgaande aspekte lei volgens Lloyd, King en Chenoweth (2002:255) daartoe dat maatskaplike werkers teikens van stres en uitbranding is as gevolg van 'n sterk kliëntgebaseerde werksfokus. Azar (2000:644) is van mening dat hierdie reaksie van stres tot 'n afname in dienslewering kan lei wat weer op sy beurt tot uitbranding van maatskaplike werkers lei. Hierdie situasie kan 'n negatiewe siklus laat ontwikkel wat maatskaplike werkers, hul kliënte en dienslewering uiteindelik nadelig sal beïnvloed (Lloyd, King & Chenoweth, 2002:256).

Die gevolg van die toenemende druk op maatskaplike werkers lei tot die verlies aan produktiwiteit en die benadeling van verhoudings, hetsy met kliente of met kollegas (Ramphele, 2004:42).

7. RESULTATE

7.1 Biografiese gegewens van die studiepopulasie

Die teikenpopulasie van die studie het bestaan uit maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie, en maatskaplike werkers van die Christelike Maatskaplike Raad van Gauteng-Noord.

Die navorser het gebruik gemaak van 'n doelgerigte steekproef (Strydom & Delport, 2005:328) en vanuit die studiepopulasie van 42 het 35 maatskaplike werkers aan die ondersoek deelgeneem ($N = 35$). Die geslagsverspreiding van die deelnemers was 94 % vroulik en 6 % manlik. 'n Opsomming van die studiepopulasie se biografiese gegewens word in **TABEL B-1** uiteengesit.

TABEL B-1: UITEENSETTING VAN DIE STUDIEPOPULASIE SE BIOGRAFIESE GEGEWENS

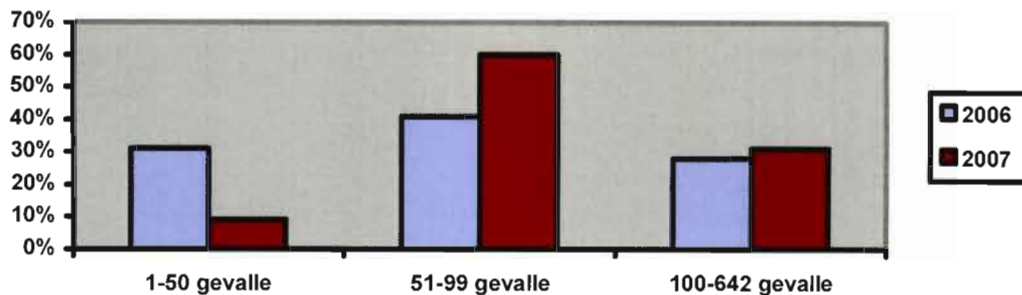
Organisasie		Ouderdom		Kwalifikasies		Ondervinding	
Naam	%	Jare	%	Tipe	%	Jare	%
CMR Gauteng-Noord	14,29	23-32	34,29	Diploma	0	0-5	34,29
Kindersorg	31,43	33-42	45,71	B (MW)	60	6-15	40
NG-welsyn	17,14	43-52	14,29	Meesters graad	34,29	16-25	17,14
Ondersteunings-raad	11,43	53 en ouer	5,71	PhD	2,86	26-35	8,56
SAVF	25,71			Ander	2,86		
TOTAAL	100		100		100		100

Die studiepopulasie het hoofsaaklik bestaan uit maatskaplike werkers tussen die ouderdomme van 33 en 42 jaar met tussen 6 en 15 jaar praktykervaring. Die feit dat 'n derde van die studiepopulasie oor 'n meestersgraad beskik, dra ook by tot die betroubaarheid en relevansie van die inligting wat verkry is. Nie net is die betrokke maatskaplike werkers hoogs gekwalifiseerd nie, maar hulle beskik ook oor die nodige ondervinding om 'n kundige mening te lug.

7.2 Pleegsorg-dienslewering

Die studiepopulasie is tydens die opname gevra om 'n aanduiding te gee van hul organisasie se betrokkenheid by pleegsorg-dienslewering asook die gevallelading per maatskaplike werker. Vanuit die data wat versamel is, het dit aan die lig gekom dat 100% van die studiepopulasie pleegsorgdienste lewer. Die gevalleladings van die studiepopulasie word in **FIGUUR B-2** hieronder uiteengesit.

FIGUUR B-2: GEVALLELADINGS VAN MAATSKAPLIKE WERKERS BY NRO's IN DIE NOORDWES-PROVINSIE GEDURENDE 2006 EN 2007

Vanuit die grafiek is dit duidelik dat daar 'n toename was in die aantal gevalle wat maatskaplike werkers by NRO's in die Noordwes-provinsie moes hanteer. Die grafiek toon aan die grootste persentasie van die studiepopulasie 'n gevallelading van 51-99 hanteer. Daar is tydens die studie selfs ekstreme gevalle geïdentifiseer waar werkers tussen 100-642 gevalle moes hanteer.

Volgens Goussard (2008:1) bestaan die gevallelading ten opsigte van pleegsorg in Groot Brittanje uit tussen 4-30 gevalle per maatskaplike werker, afhangende van die span waarin hulle werk. In Nieu-Seeland het maatskaplike werkers 'n gevallelading vir pleegsorg van ongeveer 11 (Feldtmann, 2008:1).

Die National Association of Social Workers (NASW) in die VSA beklemtoon dat 'n maatskaplike werker se gevallelading hanteerbaar moet wees en tot effektiewe beplanning, voorsiening en evaluering van intervensie strategieë moet bydra (NASW, 2008:2).

Die studiepopulasie se verhouding tussen pleegsorgdienste en generiese maatskaplike dienste is 80:20, wat beklemtoon dat maatskaplike werkers hoofsaaklik pleegsorgdienste lewer. Die maatskaplike werkers wat aan die studie deelgeneem het, is van mening dat pleegsorgdienste 'n te groot deel van hul gevallelading vorm en dat effektiewe pleegsorgdienste slegs 'n illusie is as

gevolg hiervan. As daar gekyk word na die werklading wat maatskaplike werkers moet hanteer, is dit duidelik dat daar baie min tyd is vir generiese dienste.

7.2.1 Onderhoude in die pleegsorgproses

Die studiepopulasie is versoek om 'n aanduiding te gee van hoe lank dit hulle neem om 'n keuringsonderhoud met voornemende pleegouers te voer. Die resultate toon aan dat 49% van die studiepopulasie een uur of langer aan 'n onderhoud bestee. 34% toon aan dat 'n onderhoud hulle tussen 46 en 60 minute neem, en 17% bestee tussen 20 en 25 minute hieraan.

Die resultate toon verder aan dat 43% van die studiepopulasie drie onderhoude het tydens die pleegsorgproses alvorens 'n verslag saamgestel word. Hierdie resultate beklemtoon dat pleegsorg-dienslewering 'n intensiewe en tydrowende proses is. Die feit dat maatskaplike werkers reeds soveel tyd aan pleegsorgdienslewering bestee, bevestig dat daar ruimte is vir tegnieke wat hierdie proses moontlik kan verkort en tot die verbetering van dienslewering kan bydra.

7.2.2 Aspekte van belang by assessering, passing, plasing en toerusting tydens die pleegsorgproses

Tydens die studie is die studiepopulasie versoek om aan te dui watter aspekte hulle in die pleegsorgproses insluit om sodoende te bepaal of toepaslike metodes in die huidige pleegsorgproses gebruik word. Die verskillende aspekte is geïdentifiseer en in **TABEL B-2** uiteengesit.

TABEL B-2: UITEENSETTING RAKENDE DIE VERSKILLENDEN ASPEKTE WAAROP MAATSKAPLIKE WERKERS TYDENS DIE PLEEGSORGPROSES FOKUS

	Ja	Nee
1.1.1 Identiteit van die pleegkind	83%	17%
1.1.2 Identiteit van die pleegouer	83%	17%
1.1.3 Verskillende rolle in die gesin	77%	23%
1.1.4 Selfbeeld van die pleegkind	54%	46%
1.1.5 Selfbeeld van die pleegouer	45%	55%
1.1.6 Opvoeding	97%	3%
1.1.7 Trauma (dood van ouer, mishandeling)	65%	35%
1.1.8 Drome en ambisie van die pleegkind	48%	52%
1.1.9 Drome en ambisie van pleegouer	23%	77%
1.1.10 Waardes en norme	80%	20%
1.1.11 MIV/Vigs	79%	21%
1.1.12 Ondersteuningsnetwerke binne die gesin	82%	18%
1.1.13 Bronne	54%	46%
1.1.14 Verhoudings met familie en vriende	85%	14%
1.1.15 Toekomsbeplanning	48%	51%
1.1.16 Sekuriteit van die pleegkind binne die gesin	77%	23%

7.2.3 Selfbeeld van die pleegkind

Vanuit die studie blyk dit dat die studiepulasie nie baie aandag gee aan die selfbeeld van die pleegkind nie. Alhoewel 54% van die studiepulasie wel fokus op die selfbeeld van die pleegkind, is daar steeds 46% van maatskaplike werkers wat nie hierop fokus nie. Dit lei daartoe dat pleegkinders heel waarskynlik met negatiewe gevoelens rakende hulself rondloop.

Vanuit die studie blyk dit voorts dat maatskaplike werkers wel fokus op die identiteit van die kind. Aangesien die selfbeeld en die identiteit egter hand aan hand gaan, kan daar nie op die een gefokus word sonder om die ander aan te spreek nie.

Na aanleiding van 'n studie wat deur Visser (2007:12) gedoen is, blyk dit dat kinders in pleegsorg dikwels oor 'n baie lae selfbeeld beskik. Pleegkinders neig om te voel dat hulle "anders" is, nêrens behoort nie en nie goed genoeg is nie weens die afwesigheid van hul biologiese familie en die trauma wat hierdie skeiding van die biologiese familie voorafgegaan het (Louw & Joubert, 2007:376 en 382; Visser, 2007:12).

Dit is dus duidelik dat die selfbeeld van die pleegkind baie belangrik is ten einde te verseker dat hy of sy gelukkig is, positief leef en sy of haar potensiaal bereik. Die benutting van lewenskaarte hou die moontlikheid in om die pleegkind te ondersteun om sy identiteit in pleegsorg te ontdek en sodoende sy selfbeeld te verbeter. Hierdie standpunt word bevestig deur Strydom en Herbst (2007:258) wat bevind het dat die toepassing van die lewenskaarttegniek bruikbaar is in gevalle waar identiteitskwessies aangespreek moet word.

7.2.4 Selfbeeld van die pleegouer

Die resultate wat uit die studie verkry is, dui daarop dat slegs 45% van die studiepopulasie klem lê op die selfbeeld van die pleegouer. Die selfbeeld van die pleegouer is egter baie belangrik ten einde die sukses van die pleegsorgplasing te verseker. Die pleegouers is die persone wat na die kind se versorging moet omsien en indien die ouers nie in hulself glo en oor die vermoë beskik om positief oor hulself te dink nie, kan dit moontlik die pleegsorgplasing negatief beïnvloed.

Die pleegsorgproses is waarskynlik 'n nuwe situasie vir die pleegouer en dit bied verskeie uitdagings. Dit is daarom belangrik om die pleegouers te help om hulself te ontdek en te weet waartoe hulle in staat is ten einde selfvertroue op te bou met betrekking tot die pleegsorgproses. Indien die pleegouers glo dat hulle wel in staat is om na die pleegkind om te sien, ongeag gedragsprobleme van die kind, kan dit verder bydra tot die ontwikkeling van 'n gesonde verhouding tussen die pleegouers en die pleegkind.

7.2.5 Drome en ambisie van die pleegkind en die pleegouer

Die resultate toon verder aan dat slegs 48% van die studiepopulasie aandag gee aan die drome van die pleegkind en slegs 23% aan die drome van die pleegouer.

Hugo (2006:1) het die volgende stelling gemaak: *There is nothing like a dream to create the future*. Drome is die begin van die beplanning van 'n toekoms en wanneer mense nie drome het nie, sukkel hulle ook gewoonlik om vir die toekoms te beplan. Die kwessie van drome en die oordra van hoop word veral binne die narratiewe benadering (Herbst & De La Porte, 2006:8-10) en die sterkte-benadering (Saleebey, 2002:13; Van Wormer & Davis, 2008:17-20) beklemtoon.

Hiervolgens is dit belangrik om moontlikhede, veerkragtigheid en kapasiteit binne die pleegkind te ontdek, en die ontwikkeling daarvan aan te moedig deur die volgende temas te bespreek:

- 'n Posisie van beheer oor omstandighede;
- Persoonlike beheer en keuse;
- Hoop;
- 'n Sin van betekenis;
- 'n Gevoel van bemeestering; en
- Die teenwoordigheid van minstens een persoon wat omgee.

Dit is derhalwe belangrik dat maatskaplike werkers die pleegouers en pleegkinders help om hul drome te verwoord en sodoende te begin met toekomsbeplanning.

7.2.6 Toekomsbeplanning

Die resultate toon aan dat 55% van die studiepopulasie nie op die toekomsbeplanning van die pleegouer en die pleegkind tydens die pleegsorgproses fokus nie. Visser (2007:11) is van mening dat kinders in pleegsorg baie pessimisties is rakende hul toekoms en dat hulle nie glo dat hulle werklik 'n toekoms het nie. Hierdie negatiewe oorsig oor die toekoms spruit voort uit die omstandighede en omgewing waaraan hulle voor die pleegplasing blootgestel was.

Volgens Louw en Joubert (2007:380-381) kan kinders wat vanweë die MIV- en Vigs-pandemie wees gelaat is, trauma en uitdagings ervaar wat onder meer die volgende insluit:

- Misbruik, mishandeling en verwaarloosing;
- Huiwering van familieleden om as pleegouers op te tree;
- Gebrekkige kontak met die uitgebreide familie; en
- Die dood van ouer(s) of primêre versorger(s).

Met hierdie trauma in ag genome, is dit duidelik dat kinders in pleegsorg 'n toekomsvisie nodig het ten einde hul lewensvrede te verseker (Visser, 2007:11). 'n Toekomsvisie hou voorts nou verband met permanensiebeplanning (Louw & Joubert, 2007:383; Schultz, 2002:86). Sonder 'n toekomsvisie en effektiewe permanensiebeplanning kan die pleegsorgplasing misluk en die kind kan uitreagerende gedrag vertoon. Die pleegouer en die pleegkind moet dus albei die geleentheid gebied word om hul toekomsvisie te formuleer, aan te dui waarheen hulle op pad is en om hul onderskeie verwagtinge te deel.

Visser (2007:11) is ook van mening dat lewenskaarte 'n effektiewe hulpmiddel is wat help om 'n toekomsvisie te ontdek en te beplan met die oog op die toekoms. Hierdie standpunt word ook deur Mulligan (1988:12) gehuldig. Hy beklemtoon dat die lewenskaarte by uitstek daarop ingestel is om verskeie aspekte van die individu se lewe te konnekteer deur te fokus op die verlede, die hede en die toekoms. In hierdie proses word die benutting van hulpbronne ook beklemtoon.

7.2.7 Bronne

Om die pleegouers in aanraking te bring met bronne is van kardinale belang. Dit word deur Patel (2005:148) as die makelaarsrol van die maatskaplike werker beskryf. Die meeste pleegsorgplasinge in Suid-Afrika word tans by familieledede gedoen wat in moeilike omstandighede woon (Gillespie, Norman & Finley, 2005:5). Verder is die meerderheid pleegouers in Suid-Afrika bejaard en ongeletterd (Gillespie, Norman & Finley, 2005:5). Dit is dus belangrik dat die pleegouers weet watter dienste tot hul beskikking is wat hulle kan help met die versorging van die pleegkind.

Vanuit die studie blyk dit dat 54% van die studiepulasie wel aandag gee aan die identifisering van bronne. As daar na die hoë werkloosheid gekyk word wat maatskaplike werkers moet hanteer, is die orige 46% 'n groot gedeelte van die pleegouers wat nie toegang het tot bronne nie of wat nie kennis dra van bronne nie.

As gevolg van die hoë werkloosheidsyfer en die MIV- en Vigs-pandemie is dit belangrik om pleegouers te help om in aanraking te kom met soveel as moontlik bronne, sodat die druk van maatskaplike werkers afgehaal en mislukking in die pleegsorgplasing voorkom kan word.

7.3 Die passing tussen die pleegouer en die pleegkind

Soos reeds in die literatuurstudie na vore gekom het, is die passing tussen die pleegouer en die pleegkind baie belangrik (Schultz, 2002:72). Die studiepopulasie is toe versoek om 'n aanduiding op 'n vierpuntskaal te gee van die mate waarin hulle aandag gee aan die passing tussen die pleegouer en die pleegkind. Veertig persent van die maatskaplike werkers wat aan die studie deelgeneem het, is egter van mening dat daar nie tyd is om die passing tussen die pleegouer en die pleegkind te ondersoek nie. Meer as 'n derde van die studiepopulasie gee dus nie aandag aan die passing nie en dit is duidelik dat daar 'n leemte gelaat word.

Alhoewel kinders almal dieselfde basiese behoeftes het, is dit belangrik dat hul unieke persoonlikhede en gedrag in ag geneem word wanneer hulle in pleegsorg geplaas word. Sodoende word daar gepoog om die kinders by pleegouers te plaas by wie hulle die beste sal aanpas. Wanneer die passing tussen die pleegouer en die pleegkind nie ondersoek word nie, kan dit gebeur dat die kind by pleegouers geplaas word wat nie in staat is om die kind te verstaan of te hanteer nie. Dit lei daartoe dat die pleegsorgplasing misluk en die kind verder getraumatiseer word.

7.4 Behoeftes van maatskaplike werkers met betrekking tot riglyne en hulpmiddels

Aan die einde van die vraelys het die studiepopulasie die geleentheid gekry om aan te dui of hulle 'n behoefte het aan riglyne wat die pleegsorgproses kan struktureer. Die resultate toon dat 74% van die studiepopulasie wel 'n behoefte aan riglyne ondervind. Alhoewel die studiepopulasie daarin slaag om pleegsorgdienste te lewer, blyk dit dat die hoë gevallelading en min tyd vir dienslewering tot hierdie behoefte bydra.

Die studiepopulasie het 'n aantal aanbevelings gemaak rakende die pleegsorgposes. Hierdie aanbevelings word in **TABEL B-3** geprioritiseer.

TABEL B-3: AANBEVELINGS DEUR DIE STUDIEPOPULASIE

Aanbeveling	Hoogste na laagste prioriteit
Riglyne wat tyd bespaar, dog doeltreffend is	1
Riglyne wat kultuursensitief is en ook gebruik kan word met ongeletterde kliënte	2
Praktiese hulpmiddels vir pleegsorg-dienslewering	3
Pleegsorg as 'n spesialisveld	4
Een hulpmiddel wat alle uitkomste van die pleegsorgproses dek	5
Ontwikkeling van ouerskapvaardighede	6
Hantering van die gevoelens van pleegouer en pleegkind voortspruitend uit trauma en verlies	7
Ouderdomsverwante riglyne; dit wil sê, riglyne wat die verskillende ontwikkelingsfasies van kinders in ag neem	8

8 GEVOLGTREKKINGS

In die Noordwes-provinsie van Suid-Afrika vorm pleegsorg-dienslewering tans die grootste gedeelte van maatskaplikewerk dienslewering. Maatskaplike werkers gaan gebuk onder hoë werkladings en eise wat vanuit die praktyk aan hulle gestel word. Al hoe meer kinders moet daagliks in pleegsorg geplaas word – 'n tendens wat hoofsaaklik aan die MIV- en Vigs-pandemie toegeskryf kan word.

As gevolg van die toename in pleegkinders beskik maatskaplike werkers oor beperkte tyd vir assessering, die ondersoek van die passing tussen die

pleegouer en die pleegkind, en die toerusting van die pleegouer. Dit is dinge wat uiteindelik die pleegsorgproses beïnvloed.

Ten spyte van die feit dat maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie poog om pleegsorgdienste van 'n hoë gehalte te lewer, blyk dit dat daar bepaalde leemtes in die huidige pleegsorgproses is. Maatskaplike werkers toon 'n sterk behoefte aan riglyne en hulpmiddels wat hulle kan help om die pleegsorgproses beter te struktureer en te fasiliteer om sodoende by te dra tot beter hantering van die pleegsorglading en die verbetering van pleegsorg-dienslewering.

Die lewenskaarttegniek het die potensiaal om verskeie temas, elemente en stappe in die pleegsorgproses te ondersteun. Dit het veral waarde ten opsigte van die ontwikkeling van identiteit, die identifisering en uitbouing van sterk eienskappe en veerkragtigheid, 'n toekomsvisie en permanensiebeplanning.

9 AANBEVELINGS

- Verdere navorsing oor die nasionale situasie ten opsigte van pleegsorg is noodsaaklik.
- 'n Duidelike onderskeid tussen tradisionele pleegsorg en familieplasings is nodig in die ontwikkeling van programme om pleegsorg-dienslewering te ondersteun.
- Daar word aanbeveel dat sistematiese riglyne en hulpmiddels, wat die lewenskaarttegniek insluit, vir maatskaplike werkers daargestel word ten einde die pleegsorgproses te fasiliteer en te struktureer.
- Die aanbevole riglyne en hulpmiddels moet tydbesparend, kultuursensitief en toeganklik wees om uiteindelik by te dra tot die lewering van gehaltepleegsorgdienste.

BIBLIOGRAFIE

- Anderson, B.A & Phillips, H.E. 2006. Trends in the percentage of children who are orphaned in South Africa: 1995-2005. Statistiek Suid-Afrika. [Web:] <http://www.statssa.gov.za>. [Datum van gebruik: 16 Augustus 2008].
- Avert. 2008. South Africa: HIV and AIDS statistics. [Web:] <http://www.avert.org>. [Datum van gebruik: 13 Augustus 2008].
- Azar, S.T. 2000. Preventing burnout in professionals and paraprofessionals who work with child abuse and neglect cases. A cognitive behavioural approach to supervision. *Psychotherapy in practice*, 56(5): 643:663.
- Babbie, E. 2001. The practice of social research. 9de uitgawe. Belmont: Wadsworth.
- Barber, J.G. & Delfabbro, P.H. 2004. Children in foster care. Routledge.
- Bosman-Swanepoel, H.M. & Wessels, P.J. 1995. 'n Praktiese benadering tot die Wet op Kindersorg. 2de uitgawe. Pretoria: Digma Uitgewers.
- CMR Noord. 2007. "Pleegsorgtoesigdienste." Pretoria.
- CMR Noord. 2002. In the best interest of the child: a practical model. Pretoria.
- Feldmann, E. (feldt@lantic.net) 13 Aug. 2008. New Plymouth. E-pos aan Visser, E. (eliznavisser@yahoo.com).

- Fick, S.P. 2007. Pleegsorg toesigdienste CMR Noord. Pretoria: Ongepubliseerd.
- Foster, L.K. 2001. Foster care fundamentals: an overview of California's foster care system. California: California Research Bureau.
- Gillespie, S., Norman, A. & Finley, B. 2005. Child vulnerability and HIV/AIDS in sub-Saharan Africa: what we know and what can be done. Swede: Save the children.
- Global Health Facts. 2007. People living with HIV/AIDS. [Web:] <http://www.globalhealthfacts.org>. [Datum van gebruik: 4 Augustus 2007].
- Goussard, J. (jannie.goussard@rbwm.gov.uk) Caseload. 21 Aug. 2008. E-pos aan Visser, E. (eliznavisser@yahoo.com).
- Greeff, R. 1999. Fostering kinship: an international perspective on kinship foster care. Kaapstad: Ashgate.
- Grinnell, R.M. 1981. Social work and evaluation: quantitative and qualitative approaches. Itasca: F.E. Peacock.
- Herbst, A.G. & De La Porte, A. 2006. Memory work: telling your story through life maps. CB Powell Bible Centre: Unisa.
- Hugo, V. 2006. Dreams quotes. [Web:] <http://www.wisdomquotes.com>. [Datum van gebruik: 28 Augustus 2008.]

- Hutchinson, E.D. & Kovacs, P.J. 2007. HIV/AIDS. (In Hutchinson, E.D., Matto, H.C., Harrigan, M.P., Charles-Worth, L.W. & Viggiani, P.A. Challenges of living. Sage Publications. pp 233-266).
- Lloyd, C., King, R. & Chenoweth, L. 2002. Social work, stress and burnout: a review. *Journal of mental health*, 11(3): 255-265.
- Louw, L. & Joubert, J.M.C. 2007. The experiences of adolescents orphaned by HIV/AIDS-related conditions. *Social Work*, 43(4): 376-391.
- Mayfield, J., Pennucci, A. & Lyon, C. 2002. Kinship care in Washington State: prevalence, policy and needs. Washington: Washington State Institute for Public Policy.
- Mulligan, J. 1988. The personal management handbook: how to make the most of your potential. Londen: Guild.
- NASW. 2008. NASW standards for social work case management. [Web:] <http://www.socialworkers.org>. [Datum van gebruik: 20 Augustus 2008.]
- Patel, L. 2005. Social welfare and social development in South Africa. Kaapstad: Oxford University Press.
- Ramphela, T.Z. 2004. "The factors contributing towards predisposing social workers to burnout in the social services organisations of the Eastern Cape." MA-tesis, Rhodes Universiteit, Grahamstad.
- Richter, L.M. & Rama, S. 2006. Building resilience: a rights-based approach to children and HIV/AIDS in Africa. Swede: Save the children.

- ROBERTS, A.S. 2006. Including parents, foster parents and parenting caregivers in the assessments and interventions of young children placed in the foster care system. *Child and Youth Services Review*, 28: 180-192.
- Roberts, D.E. 2001. Kinship care and the price of state support for children. *Chicago-Kent Law Review*, 76: 1619-1642.
- Saleebey, D. 2002. Introduction: power to the people. (SALEEBEY, D. (red.) *The strenghts perspective in social work practice*. 3de uitgawe. Boston: Allyn & Bacon. pp 1-20.)
- Schieke, E. 2008. Mondelinge meedelings aan outeur. Pretoria.
- Smart, R. 2003. Children affected by HIV/AIDS in South Africa. Arcadia: Save the Children (VK).
- Strydom, H. 2005. Ethical aspects of research in the social sciences and human service profession. (De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. (reds.) *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. Pretoria: Van Schaik. pp 56-69.)
- Strydom, H. & Delport, C.S.L. 2005. Sampling and pilot study in qualitative research. (De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. (reds.) *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. Pretoria: Van Schaik. pp 329-332.)
- Strydom, H. & Herbst, A.G. 2007. Introducing life maps as technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS. *Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(3): 244-260.

- Strydom, H., Steyn, M.M. & Strydom, C. 2007. An adapted intervention research model: suggestions for research and practice. *Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(4): 329-332.
- Subbarao, K. & Coury, D. 2004. Reaching out to Africa's orphans: a framework for public action. Washington D.C.: Worldbank.
- Suid-Afrika. Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 2006. Minister urges citizens to open homes to vulnerable children - public speech. [Web:] <http://www.info.gov.za>. [Datum gebruik: 15 Augustus 2008].
- Suid-Afrika. Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 2006a. Draft recruitment and retention strategy for social workers. Pretoria.
- Suid-Afrika. Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 2006b. Report on the social work indaba held at the Burgers Park Hotel, Pretoria.
- Suid-Afrika. Parlement. 1983. Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983. Staatskoerant. Pretoria: Staatsdrukker.
- Suid-Afrika. Parlement. 2005. Kinderwet, Wet No. 38 van 2005. Staatskoerant. Pretoria: Staatsdrukker.
- Suid-Afrika. Parlement. 1996. Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, Wet No. 108 van 1996. Pretoria: Staatsdrukker.
- Sullivan, D.J. & Van Zyl, M.A. 2008. The well-being of children in foster care: exploring physical and mental health needs. *Child and Youth Services Review*, 30: 774:786.

- Vaktaalkomitee vir maatskaplike werk. 1995. Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk. Kaapstad: CTP.
- Van Wormer, K. & Davis, D.R. 2008. Addiction treatment: a strengths perspective. 2de uitgawe. Belmont: Brooks/Cole.
- Visser, E. 2007. "Die benutting van lewenskaarte in die pleegsorg-toesig van tienerjariges in pleegsorg." Potchefstroom.
- York, R.O. 1997. Building basic competencies in social work research. Boston: Allyn and Bacon.

AFDELING B: ARTIKEL 2

Sistematiese uiteensetting van Artikel 2

Riglyne vir die benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering

Pleegsorg

- Definisies
- Pleegsorg in Suid-Afrika
- Die pleegsorgproses
- Gevoelens van kinders in pleegsorg
- Behoeftes van kinders in pleegsorg

Lewenskaarte

- Definisies
- Teoretiese agtergrond van lewenskaarte
- Lewenskaarte in maatskaplike dienslewering

RIGLYNE

STAP 1

Onderhoud 1

- Wie is ek?
- Waar kom ek vandaan?
- Waarheen is ek op pad?
- Hoe voel ek?

STAP 2

Onderhoud 2

- Hoe gaan ek daar uitkom?
- Watter hulp het ek nodig?
- Wat verwag ek van my nuwe omstandighede?

STAP 3

Opleiding van die pleegouer

STAP 4

- Toesigdienste
- Gesinshereniging

ARTIKEL 2: RIGLYNE VIR DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN PLEEGSORG-DIENSLEWERING

E VISSER & AG HERBST

ABSTRACT

Foster care services have become a complex social work service and social workers are struggling to keep up with the high caseloads. Generic social work services are threatened by this situation. A quantitative study has been conducted and the data show that social workers in the North West Province need guidelines to help them structure the foster care process. Furthermore, the social workers have indicated they do not have much knowledge about the use of the life map technique in the foster care process.

Keywords

- Life maps
- Foster care
- Guidelines

“There can be no keener revelation of a society’s soul than the way in which it treats its children”

(Nelson Mandela)

1. INLEIDING

Maatskaplike werk-dienslewering in Suid-Afrika is stelselmatig besig om een van die mees veeleisende beroepe te word vanweë die hoë werklading wat maatskaplike werkers daaglik moet hanteer.

Pleegsorg-dienslewering is aan die orde van die dag en klem word gelê op die feit dat hierdie dienste prioriteit geniet. Vanweë die hoë werklading en min tyd vir die hantering van gevalle het daar 'n behoefte by maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie ontstaan aan riglyne wat hulle kan help om die pleegsorgproses beter te struktureer.

As gevolg van die terapeutiese en assesseringswaarde van lewenskaarte word hierdie tegniek as fokus gebruik in die saamstel van riglyne as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering.

2. PROBLEEMSTELLING

Maatskaplike werkers gaan in die praktyk gebuk onder hoë werkladings en toenemende druk van organisasies. Die MIV- en Vigs-pandemie in Suid-Afrika is die rede waarom daar 'n sterk toename is in kinders wat wees gelaat word (Global Health Facts, 2007:1). Hierdie styging dra daartoe by dat maatskaplike werkers se fokus in 'n groot mate van generiese dienslewering na pleegsorg dienslewering verskuif.

Die hoë gevallelading veroorsaak dat daar 'n vraagteken agter die gehalte van die huidige pleegsorgproses geplaas word. Dit blyk dat daar tans min riglyne is wat pleegsorg-dienslewering kan struktureer. Maatskaplike werkers toon 'n groot behoefte aan riglyne wat tot meer effektiewe dienslewering kan bydra.

Vanuit 'n situasie-analise wat onder maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie gedoen is, het dit aan die lig gekom dat hierdie maatskaplike werkers se gevalleladings uit 80% pleegsorggevalle teenoor 20% generiese gevalle bestaan. Hierdie tendens lei daartoe dat daar al hoe meer eise aan maatskaplike werkers gestel word ten opsigte van pleegsorg. Die feit dat familiepleegsorg ook al hoe meer toeneem as gevolg van die MIV- en Vigs-pandemie dra by tot die probleem.

Voorts het dit aan die lig gekom dat 72% van die maatskaplike werkers wat aan die studie deelgeneem het, 'n behoefte het aan riglyne en hulpmiddels wat hulle kan help om die pleegsorgproses beter te struktureer en te fasiliteer.

3. DOELSTELLING EN DOELWITTE

3.1 Oorhoofse doelstelling

- Om 'n kritiese ondersoek te doen rakende die moontlike benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering waaruit riglyne ontwikkel kan word om pleegsorg-dienslewering te bevorder.

3.2 Doelwitte

- Om riglyne te ontwikkel wat lewenskaarte as hulpmiddel met die pleegsorgproses integreer.

4. NAVORSINGSMETODOLOGIE

Die doel van hierdie studie was tweeledig van aard: ten eerste is 'n situasie-analise gedoen ten einde die pleegsorgsituasie in die Noordwes-provinsie te ondersoek en om tweedens, vanuit die situasie-analise, riglyne te ontwikkel om die gehalte van pleegsorg-dienslewering te bevorder.

Daar is gebruik gemaak van 'n verkennende ontwerp (York, 1997:44) wat gebaseer is op die DR & U-model, soos bespreek in Grinnell (1981:595). Vir die doel van hierdie studie is daar slegs gebruik gemaak van die eerste fase van die DR & U-model, naamlik die analisering. 'n Opnameprosedure is gevolg om die pleegsorgsituasie in die Noordwes-provinsie te ontleed en om die behoeftes onder maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in hierdie provinsie te identifiseer.

Respondente is deur middel van 'n doelgerigte steekproef (Strydom, 2005a: 202) geïdentifiseer. Hulle het maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie en die Christelike Maatskaplike Raad van Gauteng-Noord (CMRN) ingesluit. Die maatskaplike werkers van die CMRN is in die studie ingesluit, aangesien hulle oor 'n kindersentrum (Sentrum van Uitnemendheid) beskik wat spesialiseer in pleegsorg. Die CMRN beskou pleegsorg as 'n spesialisveld en hulle kundige mening rakende pleegsorg was van groot waarde in hierdie studie.

Die totale studiepulasie het bestaan uit 42 maatskaplike werkers (Strydom & Delport, 2005:328) waarvan 35 aan die ondersoek deelgeneem het ($N = 35$). Data is deur die Statistiese Konsultasiedienste van die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus, verwerk.

Etiese aspekte soos die vermyding van skade, ingeligte toestemming, misleiding van deelnemers, anonimiteit, vertroulikheid en privaatheid, die verwerking van inligting, en die vrystelling en publikasie van inligting, soos genoem in Babbie (2001:471-476) en Strydom (2005b:58-66), is in ag geneem.

5. RESULTATE

Hierdie artikel vorm deel van die tweede fase van die studie. Die resultate is volledig in 'n ander artikel weergegee, maar ten einde die voorgestelde riglyne en konsepmodel binne konteks te plaas, word 'n opsomming van 'n aantal resultate weergegee voor die literatuur, konsepmodel en riglyne bespreek word.

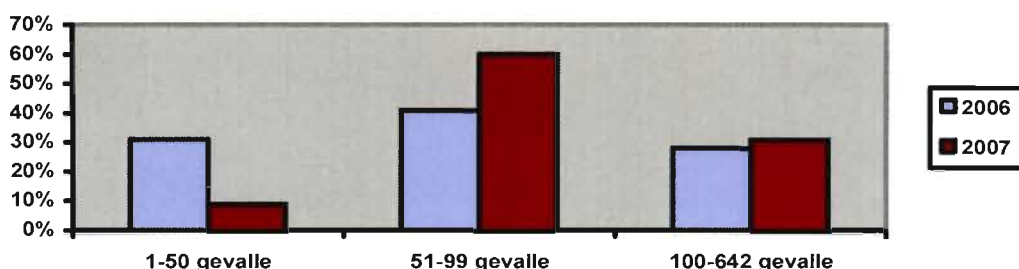
5.1 Die biografiese inligting van die studiepopulasie

Die studiepopulasie het bestaan uit 94 % vroulike deelnemers wat werksaam is by vyf nie-regeringsorganisasies, naamlik die CMRN, Kinder- en Gesinsorg, NG-Welsyn, die Ondersteuningsraad en die SAVF. Die studiepopulasie het bestaan uit 45,71% maatskaplike werkers tussen die ouderdomme van 33 en 42 jaar, 34,29% tussen die ouderdomme van 23 en 32 jaar en 20 % wat ouer is as 43 jaar. Ongeveer 'n derde van die studiepopulasie het voorts beskik ook oor 'n nagraadse kwalifikasie. Die biografiese inligting verkry uit studie toon verder dat die studiepopulasie hoofsaaklik bestaan het uit ervare maatskaplike werkers. Die inligting wat vanuit die studie versamel is, is dus inligting van ervare en goed gekwalifiseerde maatskaplike werkers.

5.2 Die verhouding tussen pleegsorgdienste en generiese dienste

Die grootste aantal respondente (71%) het aangedui dat die verhouding tussen pleegsorggevalle en generiese gevalle 80:20 is. Daar kon dus afgelei word dat die meerderheid van maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie hoofsaaklik pleegsorgdienste lewer. Die studiepopulasie se gevallelading word in **FIGUUR B-3** uiteengesit.

FIGUUR B-3: UITEENSETTING VAN DIE GEVALLELADING VAN DIE STUDIEPOPULASIE GEDURENDE 2006 EN 2007

Vanuit hierdie gegewens is dit duidelik dat die grootste persentasie van die studiepopulasie se gevallelading tussen 51 en 99 gevalle is. Daar was ook ekstreme voorbeelde waar 'n enkele maatskaplike werker verantwoordelik was vir 642 pleegsorggevalle. Daar was ook 'n styging in die gevallelading van die studiepopulasie vir die periode 2006 tot 2007 wat die gehalte van dienslewering onder die vergrootglas plaas.

5.3 Pleegsorg-dienslewering

Die studiepopulasie is versoek om hul mening te lug rakende die pleegsorgproses. Die volgende is 'n opsomming van die studiepopulasie se menings:

- *Pleegsorgdienslewering is 'n illusie as gevolg van die hoë gevallelading.*
- *Die huidige pleegsorgproses bied nie vir die pleegouer en die pleegkind die geleentheid tot selfuitdrukking nie.*
- *Wanneer kinders by familie in pleegsorg geplaas word, is 'n volledige pleegouerproses steeds nodig.*
- *Dit is belangrik om die pleegouer en die pleegkind albei by die pleegsorgproses te betrek, aangesien hulle vennote is.*

- *Toesigdienste is steeds noodsaaklik wanneer kinders by familieledede in pleegsorg geplaas word.*
- *Dit is belangrik om tydens pleegsorg-dienslewering op die kind se verliese en rouproses te fokus.*

Hierdie menings van die studiepopulasie dui daarop dat maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie oor die kennis en kundigheid beskik om hoëgehalte pleegsorgdienste te lewer, maar dat hoë werkladings groot stremming plaas op die proses wat maatskaplike werkers noop om aan te pas ten einde aan die eise te kan voldoen.

5.4 Maatskaplike werkers se kennis van lewenskaarte en hul behoeftes aan riglyne en hulpmiddels

Die resultate toon dat 51% van die studiepopulasie kennis dra van die lewenskaarttegniek. Voorts het 74% van die studiepopulasie aangedui dat daar 'n behoefte aan riglyne bestaan wat die pleegsorgproses kan struktureer. Na aanleiding van die aanbevelings van die studiepopulasie benodig maatskaplike werkers eenvormige riglyne wat veral aan die volgende vereistes voldoen:

- Dit moet die pleegsorgproses in totaliteit ondersteun.
- Dit moet kultuursensitief wees.
- Dit moet tydbesparend wees.

6. PLEEGSORG

6.1 'n Oorsig van pleegsorg-dienslewering

Pleegsorg is tans een van die mees omvangryke dienste binne maatskaplike werk. Vanuit hierdie studie het geblyk dat 100% van die maatskaplike werkers wat aan die studie deelgeneem het, pleegsorgdienste lewer en dat 71% van die werkers se gevallelading uit 'n verhouding van 80% pleegsorgdienste en 20%

generiese dienste bestaan. Pleegsorg neem aanhoudend toe en in 2007 was daar reeds 13 593 kinders in die Noordwes-provinsie in pleegsorg geplaas (Nasionale Tesourie, 2007:1).

Pleegsorg dui op "statutêre substituutsorg binne gesinsverband vir kinders wat op kort, medium of lang termyn nie deur hul ouers versorg word nie, terwyl dienste aan die ouers voortgesit word om die kinders binne 'n bepaalde tydsbestek weer in hul sorg terug te plaas" (Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk, 1995:49).

Wanneer daar na pleegsorg-dienslewering in Suid-Afrika gekyk word, is dit belangrik om te beklemtoon dat pleegsorg in twee kategorieë ingedeel kan word. Die eerste is wanneer kinders uit hul biologiese ouers se sorg verwyder word vanweë die ouers se onvermoë om in die kinders se behoeftes te voorsien, en die tweede is wanneer kinders wees gelaat word as gevolg van die afsterwe van hul biologiese ouers. Albei hierdie kategorieë word ondersteun deur artikel 14(4) van die Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983, wat riglyne bied vir die identifisering van sorgbehoewende kinders (Bosman-Swanepoel & Wessels, 1995:39). Jones (2003:24) is van mening dat pleegsorg spesifiek daarop gemik is om die pleegkind van 'n gesin te voorsien wat hom kan help om 'n traumatiese ondervinding te oorkom.

Pleegsorg kan volgens Thomas (2005:113) geklassifiseer word om die volgende soort plasinge in te sluit:

- Versorging van die kinders ten einde die ouers 'n ruskans te gee;
- Noodpleegsorg waartydens kinders versorg word wat tussen permanente plasinge is;
- Korttermynpleegsorg wat plaasvind wanneer pleegsorg slegs tydelik is of wanneer assessering plaasvind;

- Mediumtermynpleegsorg wat ongeveer agt weke tot twee jaar duur. Hierdie pleegsorg bied die ouers die geleentheid om hul probleme uit te sorteer en aanpassings te maak ten einde weer hul kinders te kan versorg;
- Langtermynpleegsorg wat plaasvind wanneer die kind vir die res van sy lewe in pleegsorg sal bly; en
- Privaatpleegsorg wat dui op sorg wat deur die ouers gereël word sonder enige statutêre ingryping.

Dit is duidelik dat pleegsorg 'n komplekse, omvangryke en tydrowende proses is wat verskeie insette van die maatskaplike werker verg. Soos reeds gemeld, bied pleegsorg verskeie uitdagings, veral in die Suid-Afrikaanse konteks.

6.2 Aspekte van belang tydens die pleegsorgproses

Die NYC Children's Services (2008:1) is van mening dat die pleegsorgproses uit die volgende stappe bestaan:

- Die eerste kontak waartydens die pleegouers aansoek doen om pleegsorg of die kind uit sy ouerhuis verwyder word;
- die oriëntasie wanneer die maatskaplike werker die nodige inligting van die pleegouer inwin;
- die hantering van die pleegouer se aansoek deur inligting te verkry rakende die pleegouer en die biologiese ouers se omstandighede; en
- 'n tuisbesoek ten einde die omstandighede se assesseer.

Fick (2007:1) sluit hierby aan deur te verwys na pleegsorg in Suid-Afrika wat bestaan uit werwing en keuring; toerusting van die pleegouers; toesigdienste ten

opsigte van die kinders in pleegsorg; moontlike aannemings vanuit die pleegsorg en rekonstruksiedienste.

Die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005, wat tans in Suid-Afrika geïmplementeer word, maak deeglik voorsiening vir pleegsorg-dienslewering en sal by die bestaande pleegsorgproses geïnkorporeer moet word (Suid-Afrika, 2005).

Die NYC Children's Services (2008:1) beklemtoon die feit dat die pleegouers opleiding moet ontvang ten einde ouerskapvaardighede aan te leer en te verseker dat die pleegouer wel oor die vermoë beskik om die kind se opvoeding waar te neem.

Indien die pleegouer en pleegkind die assesseringsproses deurloop het, word 'n verslag saamgestel wat aan die Kinderhof voorgelê word ten einde die kind wettig in die pleegouer se sorg te plaas. Laastens word toesigdienste gelewer om te verseker dat die kind, asook die pleegouer in hul nuwe omstandighede aanpas.

Barber en Delfabbro (2004:6) is van mening dat dit belangrik is om die individuele sterk eienskappe en behoeftes te bepaal voor die plasing gedoen word. Die kind en die pleegouer moet ook albei by die plan betrek word. Dit is verder van kardinale belang om te pleegouer op te lei.

Thomas (2005:117) beklemtoon die feit dat pleegouers oor die vermoë moet beskik om 'n goeie verhouding met die pleegkind te kan kweek, om in die kind se fisiese, sowel as psigologiese behoeftes te voorsien, om die kind tuis te laat voel in die pleeggesin, om die kind se behoeftes in ag te neem en om in 'n vennootskap met die maatskaplike werker te staan.

Tydens die pleegsorgproses is dit belangrik om op die kind se maatskaplike, psigologiese en opvoedingsbehoefte te fokus om te kan bepaal of hy of sy geskik is vir pleegsorg (Barber & Delfabbro, 2004:8). Assessering van die pleegouer sluit in fokus op die passing tussen die pleegkind en die pleeggesin, inkomste, ouerskapvaardighede en opvoeding (Barber & Delfabbro, 2004:10).

Dit is dus duidelik dat die pleegkind en die pleegouer vennote in die proses is en dat dit belangrik is om die passing tussen hulle te bepaal alvorens 'n pleegsorgplasing gemaak word.

Die uitdaging rakende pleegsorg-dienslewering in die Suid-Afrikaanse konteks is egter dat al hoe meer kinders in pleegsorg geplaas moet word as gevolg van die afsterwe van hul ouers weens MIV en Vigs. Al hoe meer kinders word dus in die sorg van familieledes geplaas. Wanneer dit gebeur, word daar op permanensiebeplanning gefokus (McCallum, 2002:6). Schultz (2002:86) en Thomas (2005:134) verwys na permanensiebeplanning wanneer 'n kind in pleegsorg geplaas word tot hy volwassenheid bereik, en stabiliteit, sekuriteit en 'n gevoel van behoort by sy versorgers beleef.

Volgens Greeff (1999:10) kan 'n pleegsorgplasing by familie daartoe bydra om die behoeftes van die kind aan te spreek en sodoende kontinuïteit, sowel as 'n gevoel van behoort te skep. Hierdie standpunt word deur Koh en Testa (2008:105-106) ondersteun waar veral uitgewys word dat hierdie soort plasing tot 'n groter mate van stabiliteit kan lei. Genoemde outeurs beklemtoon egter dat familieplasings die nadeel inhou dat daar selde wetlike permanensie is in terme van gesinshereniging of aanneming. Dit blyk dus dat familieplasings unieke uitdagings inhou wat nie vir doeleindes van hierdie studie verder geëksploreer sal word nie. Die kwessie van permanensiebeplanning behoort egter verdere aandag te geniet.

Volgens artikel 157 van die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005, moet alle Kinderhofbevele daarop gemik wees om stabiliteit in die kind se lewe te verseker (Suid-Afrika, 2005). Dit word as permanensiebeplanning beskou en behoort die volgende aspekte in te sluit:

- 'n Deeglike assessering wat die kind se ontwikkelings- en terapeutiese behoeftes duidelik uitspel;
- Die instandhouding van familiebande (*family preservation*);
- Deurlopende stabiliteit in die kind se lewe in terme van sorg deur die oorweging van die volgende opsies:
 - Versorging deur die biologiese ouers;
 - Plasing in alternatiewe sorg vir 'n beperkte tyd;
 - Plasing in alternatiewe sorg vir 'n lang tydperk;
 - Beskikbaarstelling vir aanneming; en
- Herintegrasie met die gesin, waar van toepassing.

Hierdie aspekte moet deurlopend hanteer word volgens die standaard vir die beste belang van die kind, soos uiteengesit in artikel 7 van die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005.

In die praktyk word die pleegsorgproses in die vorm van onderhoude hanteer ten einde die pleegouer se omstandighede en vermoë te assesseer, en die passing tussen die pleegouer en pleegkind te evalueer. Na afhandeling van die assessering word 'n Kinderhofverslag saamgestel wat aan die Kinderhof voorgelê word. Hierdie verslag bevat inligting soos die gesinsagtergrond; finansiële posisie; behuising; sosio-kulturele aspekte; posisie van eie kinders; inligting rakende die betrokke pleegkind, sowel as opleiding van die pleegouer (Die Ondersteuningsraad, 2007).

6.3 Gevoelens van kinders in pleegsorg

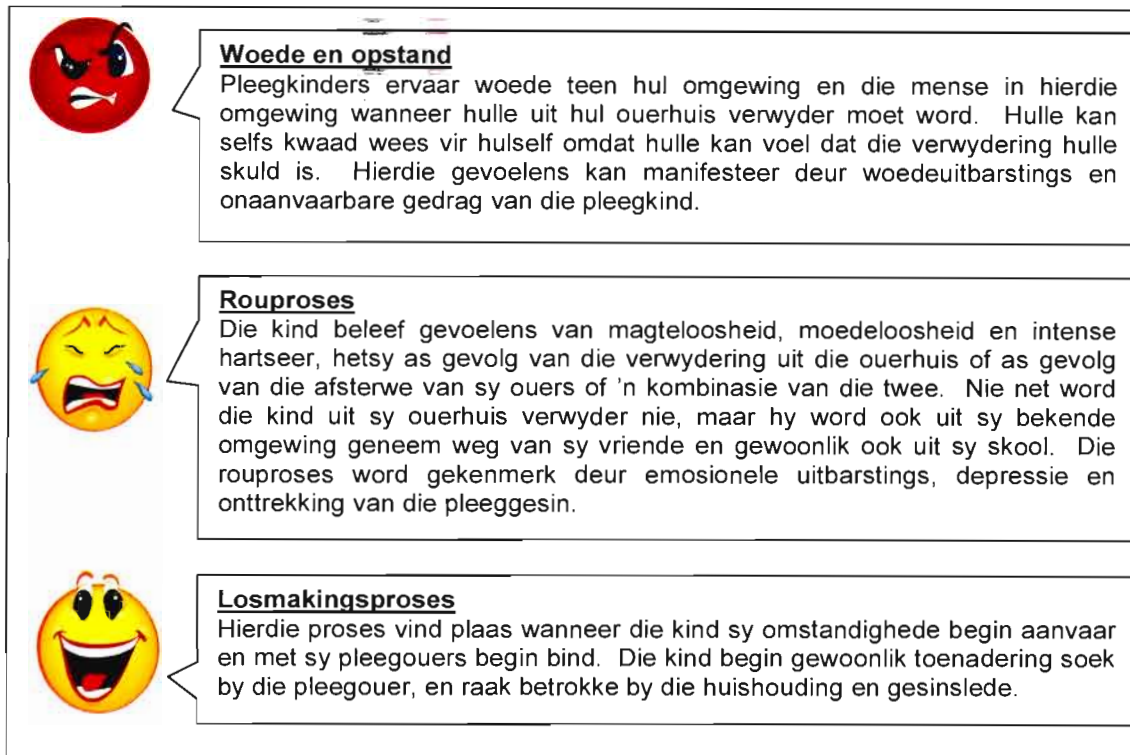
Kinders wat in pleegsorg geplaas word, hetsy as gevolg van 'n verwydering uit hul ouers se sorg of as gevolg van die afsterwe van hul ouers, beleef verskeie emosies. Hierdie kinders beleef gevoelens van verwerping, skuld, woede en vrees vir die onbekende.

Heineman en Ehrensaft (2006:23) beklemtoon dat kinders nie kies om in pleegsorg geplaas te word nie en geen aandeel het in die verbrokkeling van die biologiese gesin nie. Kinders wat uit hul ouers se sorg verwyder is, voel egter baie keer skuldig en blameer hulself vir die verwydering.

Blunden (2005:15) en Smart (2003:37) noem dat kinders se reaksie op 'n pleegsorgplasing in drie fases ingedeel kan word. Hierdie fases word skematies in **FIGUUR B-4** hieronder uitgebeeld.

FIGUUR B-4: UITEENSETTING VAN DIE GEVOELENS VAN KINDERS IN PLEEGSORG

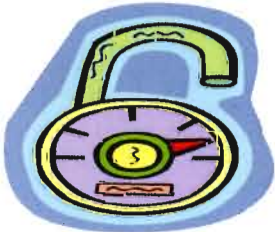

Dit is belangrik dat kinders wat in pleegsorg geplaas word, gehelp word om hul emosies rakende die pleegsorgplasing te hanteer, aangesien dit hul vermoë versterk om met hul nuwe pleegouers te bind en goeie verhoudings te bou (Jones, 2003:24). Dit is ook belangrik om kinders wat in pleegsorg geplaas is, te help om hul identiteit opnuut te ontdek. Sulke kinders het soms min kennis van hul ouers, hul verlede, en hulle kan selfs begin twyfel aan hul identiteit binne 'n gemeenskap (McCallum, 2002:23). Volgens Foster (2001:8) voel kinders in pleegsorg alleen, geïsoleerd en gestigmatiseer. Dit is dus baie belangrik om hierdie gevoelens van die kinders te hanteer ten einde effektiewe aanpassing te bewerkstellig.

6.4 Die behoeftes van kinders in pleegsorg

Net soos enige kind het kinders wat in pleegsorg geplaas word, sekere behoeftes. Maslow se hiërargie van behoeftes, soos bespreek deur Bernstein & Nash (2005:303), bied 'n goeie oorsig van hierdie behoeftes. Die behoeftehiërargie is in **TABEL B-4** aangepas om spesifiek die pleegkind se behoeftes aan te dui.

TABEL B-4: UITEENSETTING VAN DIE BEHOEFTE VAN KINDERS IN PLEEGSORG

Behoeftes	Die pleegkind se behoeftes
	Fisiologiese behoeftes (Voedsel, klere, behuising) Kinders wat in pleegsorg geplaas word, is in die eerste plek uit hul ouerhuis verwyder, hetsy vanweë die afsterwe van ouer of die ouer se onvermoë om die kind na wense te versorg. Kinders het nodig om hul mees basiese behoeftes te bevredig ten einde ontwikkeling te verseker (Heineman & Ehrensaft, 2006:24).
	Liefde en behoort Gevoelens van liefde en behoort vloei voort uit die verhouding wat 'n kind met sy ouer het. Wanneer kinders egter mishandel of verwaarloos word ontbreek hierdie verhouding tussen ouer en kind, en moet die kind gehelp word om nuwe verhoudings te kweek (Heineman & Ehrensaft, 2006:25).
	Veiligheid en sekuriteit Navorsing wys dat kinders met hul versorger moet bind om sodoende veiligheid en sekuriteit te beleef (Thoburn, Chand & Procter, 2008:22). Gevoelens van veiligheid en stabiliteit dra dus daartoe

	by dat die kind emosioneel ontwikkel en makliker aanpas (Thoburn, Chand & Procter, 2008:22).
	Selfbeeld Wanneer kinders uit hul ouers se sorg verwyder word, bevraagteken hulle hul identiteit wat weer daartoe kan lei dat hulle 'n lae selfbeeld ontwikkel. Hulle kan maklik voel dat hulle nêrens behoort nie. Dit is dus belangrik om die pleegkind te help om sy identiteit te vorm ten einde 'n goeie selfbeeld te kan hê (Thoburn, Chand & Procter, 2008:23).
	Selfaktualisering Selfaktualisering vind plaas wanneer al die voorafgaande behoeftes bevredig en die kind in staat is om onafhanklik binne die pleegsorgplasing te funksioneer en sy volle potensiaal te bereik.

Bernstein en Nash (2005:305) beklemtoon dat die basiese behoeftes eers bevredig moet word alvorens die behoeftes bevredig kan word wat met die selfbeeld en selfaktualisering geassosieer word. Al hierdie behoeftes is egter baie belangrik om tydens pleegsorg-dienslewering in ag te neem. Kinders wat in pleegsorg geplaas word, het dus nie net 'n behoefte aan kos en klere en behuising nie, maar toon ook 'n sterk behoefte aan veiligheid en sekuriteit, liefde en behoort, en 'n goeie selfbeeld (Heineman & Ehrensaft, 2006:29).

Kinders wat in pleegsorg geplaas word, het volgens Jones (2003:26) die reg op beskerming, versorging, ondersteuning, aanmoediging, vaardighede om verhoudings te bou en geleenthede om in volwassenes te ontwikkel nodig. Jones (2003:27) beklemtoon verder dat die kind se vorige ondervindings en verlede die behoeftes en gedrag van die hede bepaal.

Die behoeftes van kinders in pleegsorg word deeglik uiteengesit in die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005, in terme van die definisie van sorg (Suid-Afrika, 2005:10).

Volgens hierdie definisie behoort enige sorg, insluitende pleegsorg, die volgende vir die kind te bied:

- Voorsiening van:
 - 'n Geskikte woonplek;
 - Lewensomstandighede wat tot voordeel is van die kind se gesondheid, algemene welsyn en ontwikkeling;
 - Die nodige finansiële middele;
- Beskerming en bevordering van die kind se welsyn;
- Beskerming teen misbruik, verwaarlosing, degradering, eksploitasie, diskriminasie en enige fisiese, emosionele of morele gevare;
- Respek vir en beskerming van die kind se grondwetlike regte;
- Versekering van die kind se opvoeding en onderrig, insluitende godsdienstige en kulturele onderrig wat pas by die kind se ouderdom en fase van ontwikkeling;
- Leiding aan die kind op 'n menslike manier;
- Die handhawing van 'n gesonde verhouding met die kind;
- Begrip vir spesiale behoeftes wat die kind mag hê; en
- Om deurlopend die kind se beste belang voorop te stel.

Die voorafgaande beklemtoon die kompleksiteit van pleegsorg, en die unieke eise en uitdagings wat dit aan maatskaplike werkers stel om dienste aan die pleegkind en die pleegouer te lewer.

Vervolgens word die lewenskaarttegniek, as moontlike hulpmiddel in die pleegsorgproses, kortliks beskryf.

7. LEWENSKAARTE

7.1 Agtergrond en omskrywing

Lewenskaarte dui volgens Mulligan (1988:12) op ... *tools for self-discovery and guides to various aspects of your life as you experience it. They are a way of outlining the territory, signposting the terrain and becoming familiar with the landscape of your life. Maps can help you connect up the various aspects of your life by establishing links between your past, present and future, and the different levels of your being.*

Lewenskaarte is 'n relatief nuwe begrip in maatskaplike dienslewering. Mayne en Mayne (2002:6) verwys daarna as 'n unieke 21ste-eeuse bemagtigingsstelsel vir self-evolusie.

Volgens die situasie-analise van hierdie studie blyk dit dat slegs 51% van die maatskaplike werkers wat aan die studie deelgeneem het, kennis gedra het van die lewenskaarttegniek.

Lewenskaarte is 'n tegniek wat die individu begelei deur 'n proses van selfontdekking deur te fokus op die hede, verlede en toekoms (Strydom & Herbst, 2007:244). Volgens Habermas (2001:191) is dit baie belangrik om op die kliënt se verlede te fokus, aangesien dit help om perspektief te kry oor wat gebeur het, sowel as watter veranderinge tot op hede plaasgevind het.

Lewenskaarte het 'n sterk narratiewe inslag wat die individu help om in aanraking te kom met sy sintuie, gevoelens en met ander mense. Die hier-en-nou-benadering bied die individu die geleentheid om verantwoordelikheid te aanvaar vir sy lewe en om oordeelkundige besluite vir die toekoms te neem (Du Plessis,

2005:34). Herbst en De La Porte (2006:2) beklemtoon dat die oorhoofse doel van lewenskaarte is om betekenis te verleen aan die individu se lewe en maatskaplike ondervindings.

Volgens Mulligan (1988:12) is daar sewe lewensvrae. Vir die doel van hierdie studie sal hierdie sewe lewensvrae egter aangepas word ten einde die pleegsorgproses te ondersteun. Die sewe lewensvrae, soos deur Mulligan (1988:12) geformuleer, is die volgende:

1. Wie is ek?
2. Waar kom ek vandaan?
3. Waarheen is ek op pad?
4. Wat staan in my pad?
5. Hoe gaan ek my doel bereik?
6. Watter hulp het ek nodig?
7. Hoe sal dit wees indien ek my doel bereik?

Hierdie lewensvrae word aan die individu gestel waarna hy of sy die geleentheid kry om die vrae op kreatiewe maniere te beantwoord, soos deur skryfwerk, tekeninge, 'n lewensboek, collages, musiek, kleibeelde of foto's (Strydom & Herbst, 2007:245). Lewenskaarte fokus baie op selfuitdrukking en volgens Smart (2003:62) is dit noodsaaklik by veral kwesbare groepe soos kinders.

7.2 Die waarde van lewenskaarte in maatskaplike dienslewering

Nie net help lewenskaarte om menslike gedrag te verstaan nie, maar dit help die individu om homself en sy omstandighede beter te verstaan (Mulligan, 1988:12). Volgens Wethington (2000:63) begelei die benutting van lewenskaarte tydens maatskaplike dienslewering die kliënt om retrospeksie te doen oor 'n bepaalde periode of gebeurtenis van sy lewe. Die onderliggend narratiewe beginsels van lewenskaarte bring mee dat dit kliëntgesentreerd is, en dus 'n respektvolle en nie-

veroordelende benadering in die hand werk (Herbst & De la Porte, 2006:9). Die individu word nie los van die probleem gesien nie. Deur middel van selfkennis word die individu bemagtig om sy lewenskwaliteit te verbeter en moeilike lewensituasies te hanteer (Herbst & De la Porte, 2006:10). Vanweë die sterk eksistensiële teoretiese onderbou word daar primêr gefokus op betekenisgewing in die individu se lewe (Barker, 2003:150).

Herbst (2002:142) is van mening dat die lewenskaarte die volgende voordele het:

- Dit integreer die hede, verlede en toekoms.
- Dit bied die individu die geleentheid om te voel dat hy beheer oor sy lewe het.
- Die individu ontdek sy lewensverhaal en misverstande word uitgeskakel.
- Lewenskaarte bied 'n duidelike beeld van hoe dinge was, hoe dit tot op hede verander het, en watter drome en uitdagings daar vir die toekoms is.
- Dit ontwikkel die individu se identiteit.
- Vanweë die narratiewe grondslag is lewenskaarte kultuurvriendelik.
- Dit help die individu om emosionele blokkasies te oorkom met behulp van die vrye-uitdrukking-aanslag.

Volgens Du Plessis (2005:67) het lewenskaarte egter nie net waarde vir die individu nie, maar ook vir die maatskaplike werker, aangesien dit tot die vorming van die professionele verhouding en skakeling met die kliënt bydra.

7.3 Lewenskaarte in pleegsorg-dienslewering

Maatskaplike werkers lewer daaglikse dienste aan kliënte van alle kulture, rasse en ouderdomme. Ten einde dienste van 'n hoë gehalte te kan lewer is dit

belangrik om gebruik te maak van kultuurvriendelike, sowel as koste- en tyd-effektiewe tegnieke.

Lewenskaarte stel die individu se ervaring eerste en dit dra by tot die bevordering van dienslewering deurdat dit die maatskaplike werker van hulp is in die beplanning en evaluering van toepaslike dienste (Griffiths, Giarchi, Carr, Jones & Horsham, 2007:467).

Lewenskaarte is ook van waarde tydens die behoeftebepaling van individue en die samestelling van 'n behandelingsplan (Griffiths et al., 2007:476). Die oorspronklike sewe lewenskaartvrae is ietwat aangepas vir hierdie studie om onder meer die kwessies van sorg en permanensiebeplanning te onderskryf. Die volgende tabel verbind die lewenskaartvrae met kritiese aspekte rondom sorg en permanensiebeplanning, soos uiteengesit in die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005):

Tabel B-5: DIE LEWENSVRAE TOV SORG EN PERMANENSIEBEPLANNING

LEWENSKAARTVRAAG	KRITIESE ASPEKTE RONDOM SORG EN PERMANENSIEBEPLANNING
1. Wie is ek?	• Deeglike assessering. • Inagneming van die kind se behoeftes en regte. • Die beste belang van die kind is die standaard.
2. Waar kom ek vandaan?	• Die instandhouding van familiebande. • Herintegrasie met die gesin – waar van toepassing. • Erkenning aan godsdienstige en kulturele agtergrond.

3. Waarheen is ek op pad?	• Permanensiebeplanning • Herstel in ouerlike sorg. • Alternatiewe sorg. • Terminering van ouerlike regte en verantwoordelikhede. • Langtermynpleegsorg. • Familieplasing. • Aanneming.
4. Hoe voel ek?	• Respek vir die kind se regte. • Fokus op die kind se behoeftes. • Die opbou van verhoudings. • Leiding in terme van gedrag en gevoelens.
5. Hoe gaan ek daar uitkom?	• Passing. • Ouerleiding. • Begeleiding aan die kind in terme van besluitneming.
6. Watter hulp het ek nodig?	• Voorsiening in basiese behoeftes soos 'n blyplek en bevorderlike lewensomstandighede. • Maatskaplike sekuriteit (toelae). • Ontwikkeling van die kind se unieke vermoëns. • Die versorger. • Die maatskaplike werker en ander rolspelers.
7. Wat verwag ek van my nuwe omstandighede?	• Handhawing van die beste belang van die kind, soos beskryf in artikel 7 van die Kinderwet, Wet No. 38 van 2005 (Suid-Afrika, 2005).

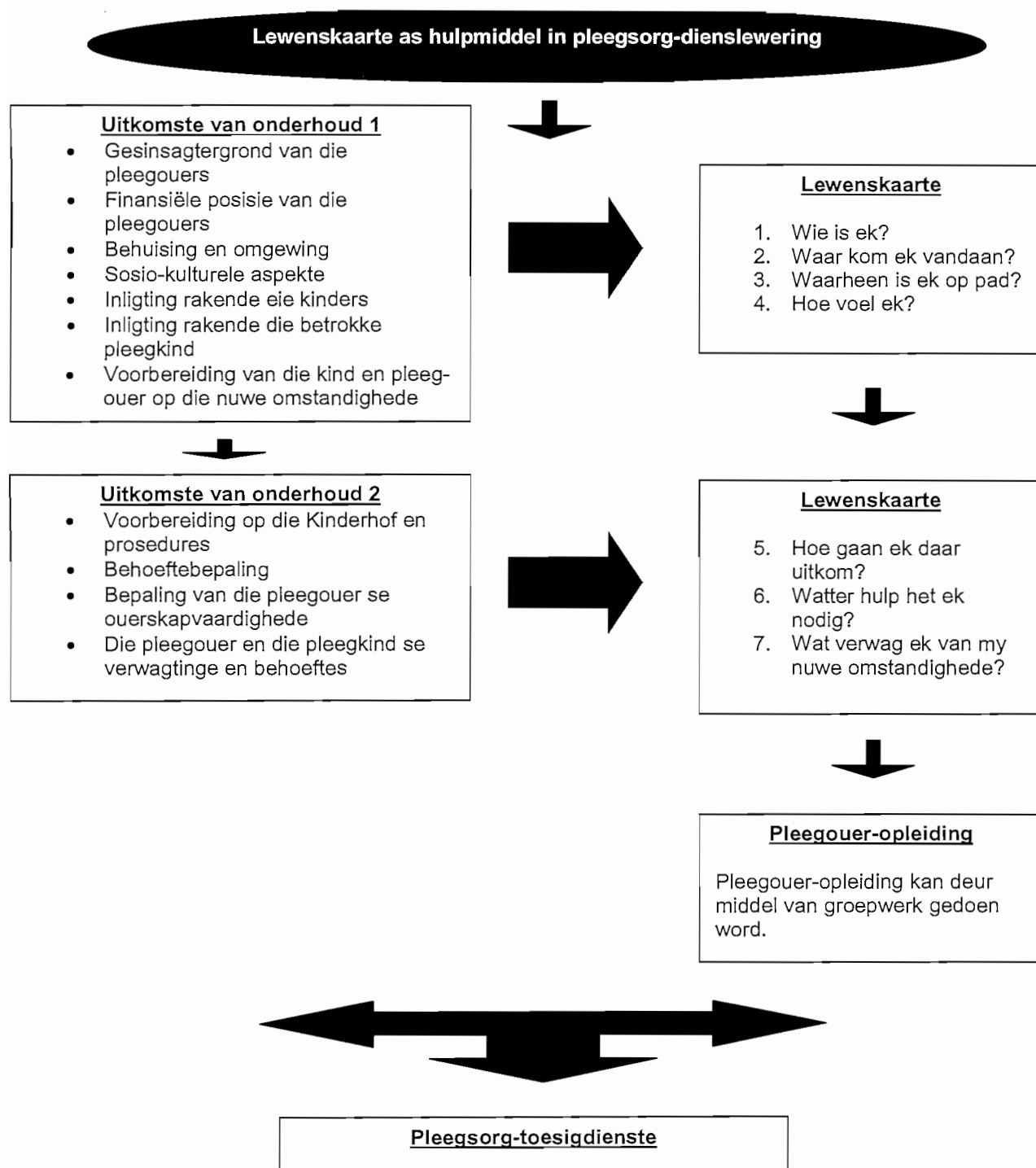
8. RIGLYNE VIR DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE IN DIE PLEEGSORGPROSES

8.1 Konsepmodel

Die riglyne bestaan uit 'n konsepmodel wat ingedeel word in twee onderhoude. Tydens die eerste onderhoud word inligting verkry vir die saamstel van 'n Kinderhofverslag volgens elke organisasie se riglyne. Die tweede onderhoud fokus op die behoeftes en verwagtings van die pleegouer en die pleegkind, sowel as die voorbereiding van die betrokkenes ten opsigte van die Kinderhofgebeure. Tydens hierdie onderhoud sal die maatskaplike werker ook in staat gestel word om sekere behoeftes by die pleegouer te identifiseer met betrekking tot ouerskapvaardighede. Hierdie behoeftes kan in groepsverband hanteer word met meer as een pleegouer.

Vanuit hierdie agtergrond is 'n konsepmodel ontwikkel waar die sewe lewensvrae van Mulligan (1988:12) aangepas is ten einde die pleegsorgproses te ondersteun. Die aangepaste lewensvrae is reeds in die voorafgaande paragrafe bespreek. Hierdie lewensvrae word voorts volledig in **FIGUUR B-5** uiteengesit en verduidelik.

FIGUUR B-5: Konsepmodel

8.2 Toepassing van die konsepmodel

Dit is belangrik om in ag te neem dat, alhoewel die lewenskaarte 'n tydrawende proses kan wees, die lewenskaarte aangepas kan word. Deur die lewenskaarte aan te pas kan die kliënt se behoeftes met betrekking tot geletterdheid, taal en kultuur, sowel as die tydfaktor en werkslading bestuur word. Die waarde van die konsepmodel sal eers werklik bepaal kan word wanneer dit in praktyk toegepas en wetenskaplik geëvalueer is.

8.2.1 Eerste onderhoud

Tydens die eerste onderhoud word daar op die assessering van die pleegouer, en die passing tussen die pleegouer en die pleegkind gefokus. Die maatskaplike werker gaan 'n ondersoek instel rakende die pleegouer en die pleegkind se huidige omstandighede en eienskappe deur gebruik te maak van die eerste vier lewenskaarte.

8.2.1.1 Lewenskaart 1: Wie is ek?

Die eerste lewenskaart bied die maatskaplike werker die geleentheid om inligting in te win rakende die pleegouer en die pleegkind se herkoms, geslag, hul ouers, geloof, opvoeding, stokperdjies, familie en vriende. Deur die lewenskaart te doen word die pleegouer en die pleegkind die geleentheid gebied om hulself weer opnuut te ontdek en hul identiteit word verder gevorm. Met lewenskaart 1 word die maatskaplike werker in staat gestel om 'n geheelbeeld van die pleegouer en die pleegkind te vorm.

8.2.1.2 Lewenskaart 2: Waar kom ek vandaan?

Die tweede lewenskaart help die pleegouer en die pleegkind om hul herkoms te ontdek. Hierdie lewenskaart is veral vir die pleegkind van groot waarde. Dit is

belangrik vir pleegkinders om te weet en te onthou waar hulle vandaan kom. Hulle moet verstaan dat die pleegsorgplasing nie hul herkoms van hulle af wegneem nie, maar eerder 'n proses is om hul toekoms mee te beplan.

8.2.1.3 Lewenskaart 3: Waarheen is ek op pad?

Die derde lewenskaart fokus op die passing tussen die pleegouer en die pleegkind. Die pleegkind moet weet wie die pleegouer is en hoe sy nuwe omgewing lyk. Die lewenskaart fokus egter nie net op die passing tussen die pleegouer en die pleegkind nie, maar berei die pleegouer en die pleegkind ook voor op die pleegsorgplasing.

8.2.1.4 Lewenskaart 4: Hoe voel ek?

Dit is belangrik om die pleegouer en die pleegkind se gevoelens rakende die proses te hanteer. Kinders weet nie altyd hoe om hul gevoelens te verbaliseer nie, en deur hulle die geleentheid te bied om te teken of te verf, word hulle gehelp om konstruktief uiting te gee aan dit wat hulle voel.

8.2.2 Tweede onderhoud

Na afhandeling van die assessering en die passing van die pleegouer en die pleegkind vind die tweede onderhoud plaas. Die tweede onderhoud fokus op die voorbereiding van die pleegouer en die pleegkind met betrekking tot die Kinderhofprosedure en die pleegsorgplasing. Daar word ook op die toerusting van die pleegouer en die toekomsbeplanning van die betrokke partye gefokus.

8.2.2.1 Lewenskaart 5: Hoe gaan ek daar uitkom?

Die pleegsorgproses en die Kinderhofprosedure is vir die pleegouer en die pleegkind albei onbekend. Dit kan veral vir die pleegkind 'n vreesaanjaende

situasie wees. Lewenskaart 5 word dus gebruik om die pleegouer en die pleegkind voor te berei op die pleegsorgproses, sowel as die Kinderhofprosedure. Met hierdie lewenskaart word die erns van pleegsorg beklemtoon. Die pleegouer moet tot die besef gebring word dat 'n statutêre proses gaan volg en dat die wet baie klem lê op die versorging en beskerming van kinders in pleegsorg.

8.2.2.2 Lewenskaart 6: Watter hulp het ek nodig?

Lewenskaart 6 fokus op die toerusting van die pleegouer en die bepaling van behoeftes by die pleegkind. Wanneer die pleegouer hierdie lewenskaart doen, kan die maatskaplike werker leemtes in ouerskapvaardighede identifiseer, asook behoeftes met betrekking tot finansies en bronne. Die pleegouer moet bewus gemaak word van die feit dat dit deel van die maatskaplike werker se rol is om hulp te verleen. Die pleegkind word ook hier betrek deur sy/haar behoeftes weer te gee.

8.2.2.3 Lewenskaart 7: Wat verwag ek van my nuwe omstandighede?

Lewenskaart 7 fokus hoofsaaklik op 'n toekomsvisie. Dit is belangrik dat die pleegouer en die pleegkind 'n verwagting het met betrekking tot die toekoms ten einde te verseker dat hulle die nodige stappe neem om daarby uit te kom. Dit kan egter ook gebeur dat die maatskaplike werker ook in hierdie lewenskaart sekere behoeftes by die pleegouer identifiseer waarop daar tydens die pleegoueropleiding gefokus kan word.

8.2.3 Pleegoueropleiding

Pleegoueropleiding vorm 'n baie belangrike deel van pleegsorgdienste (Fick, 2007:1). Die toerusting van pleegouers is belangrik, aangesien die pleegkinders gewoonlik uit getraumatiseerde omstandighede kom, hetsy as gevolg van

mishandeling en verwaarloosing of as gevolg van die afsterwe van 'n ouer. Pleegouers moet dus toegerus word met vaardighede wat hulle sal help om die pleegkind te hanteer en in hul unieke behoeftes te voorsien.

Wanneer die pleegkind by familie in pleegsorg geplaas word, is opleiding steeds nodig. Aangesien baie van familiepleegouers bejaard en ongeletterd is (Gillespie, Norman & Finley, 2005:5), moet hierdie pleegouers gehelp word om nuwe ouerskapvaardighede aan te leer ten einde die kind optimaal te versorg.

Tydens die pleegsorgproses is daar egter baiekeer nie tyd om pleegouers toe te rus nie. Hierdie diens ly baie keer skade as gevolg van die hoë werklading. Die pleegoueropleiding kan egter gedoen word deur gebruik te maak van groepwerk. Tydens hierdie groepwerksessies kan die lewenskaarttegniek ook gebruik word en kan die maatskaplike werker slegs die lewensvrae aanpas ten einde in die behoeftes van die betrokke groep te voorsien. Lewensvrae soos "Watter hulp het ek nodig?" en "Wat staan in my pad om my doel te bereik?" is goeie aanvangsvrae ten einde te bepaal wat die pleegouers se behoeftes is. Sodoende kan 'n ouerleidingprogram ontwikkel word.

8.3 Die aanbieding van die lewenskaarte

Die lewenskaarte word aangebied deur die sewe lewensvrae aan die pleegouer en die pleegkind te stel. Soos genoem in Strydom en Herbst (2007:245), word die individu die geleentheid gebied om die vrae op kreatiewe maniere te beantwoord, soos deur skryfwerk, tekeninge, 'n lewensboek, collages, musiek, kleibeelde of foto's. Die waarde van die lewenskaarte lê in selfuitdrukking (Smart, 2003:62), en dit is belangrik dat die pleegouer en die pleegkind nie gestriem word hierin nie.

Omdat lewenskaarte 'n tydrawende proses kan wees, is hulle aangepas ten einde meer tyd-effektief te wees. Die waarde van selfuitdrukking word nie

onderskat nie en daar is steeds genoeg ruimte gelaat hiervoor. Aangesien die lewenskaarte wel 'n tydrawende proses kan wees is die lewenskaarte binne die konsepmodel aangepas ten einde tyd te bespaar, dog steeds genoeg ruimte te laat vir selfuitdrukking. Sien **BYLAAG D** vir voorbeelde van die aangepaste lewenskaarte.

9 DIE TOEPASSING VAN LEWENSKAARTE OP DIE PLEEGSORGPROSES

Wanneer die konsepmodel as riglyn gebruik word, is dit belangrik om die toepassing in ag te neem, soos in **TABEL B-6** verduidelik. Die volgende toepassing van die konsepmodel bring die lewenskaarte in perspektief met die pleegsorgproses, soos dit deur die meeste nie-regeringsorganisasies geformuleer is:

TABEL B-6: TOEPASSING VAN DIE LEWENSKAARTE OP DIE PLEEGSORGPROSES

Fase van pleegsorg	<u>Lewenskaart</u>	<u>Uitkomst van die lewenskaart volgens Herbst en De la Porte (2006)</u>	<u>Uitkomst van pleegsorg</u>
			(Elke organisasie beskik oor riglyne vir die opstel van 'n Kinderhofverslag. Riglyne soos voorsien* deur die Ondersteuningsraad, is gebruik.)

Assessering	Wie is ek?	▪ Belangstellings en stok-perdjies ▪ Werk- en skoolaktiwiteite ▪ Vriendskap en verhoudings ▪ Talente ▪ Waardes en norme ▪ Drome ▪ Gesondheid ▪ Familie ▪ Hoe jy jouself sien	* <u>Inleiding</u> * <u>Gesinsagtergrond</u> Agtergrond van ouers Skolastiese agtergrond Huweliksluiting Eie kinders * <u>Finansiële posisie</u> Kwalifikasies Beroep Inkomste Uitgawes	☐
Assessering	Waar kom ek vandaan?	▪ Opvoeding ▪ Familie-oorsprong ▪ Behuising ▪ Gesondheidstatus ▪ Geloof ▪ Pynlike ervarings	Aanwending van toelaes Finansieel in staat om kind te versorg * <u>Behuising</u> Grootte van huis	☐
Passing	Waarheen is ek op pad?	▪ Opvoedingsmoontlikhede ▪ Gesinslewe ▪ Stres en ongemak ▪ Gemeenskap	Meubilering Privaatheid van kind Speelruimte Versorging van tuin Omgewing	☐
Passing	Hoe voel ek?	▪ Uitdrukking van emosies en gevoelens	* <u>Sosio-kulturele aspekte</u> Kerkverband Kerklike meelewing	☐
Plasing	Hoe gaan ek daar uitkom?	▪ Lewenstylveranderinge ▪ Opvoeding ▪ Besluitneming ▪ Selfmotivering ▪ Keuses ▪ Identifisering van uitdagings	Pleegkind se kerkverband Bevordering van geloofsgroei Sosiale stand Deelname aan skoolaktiwiteite * <u>Posisie van eie kinders</u> Dissipline Gedrag van eie kinders	☐

[illegible]

Dit is belangrik dat maatskaplike werkers die bogenoemde uiteensetting in samewerking met die konsepmodel gebruik. Die uiteensetting dui aan watter lewenskaarte op watter fase van die pleegsorgproses toegepas word, en ook wat die uitkomst is wat met elke lewenskaart bereik kan word. Die vierde kolom dui die riglyne vir die saamstel van 'n pleegsorgverslag aan, soos dit deur die Ondersteuningsraad (2007:1-2) voorsien is.

Wanneer die lewenskaarte in pleegsorg-dienslewering gebruik word, kan die bogenoemde tabel as 'n kontrolelys gebruik word om te verseker dat die maatskaplike werker al die aspekte van die pleegsorgproses in ag neem.

10. GEVOLGTREKKING

Aangesien hierdie studie 'n beperkte studiepulasie betrek het, kan die gevolgtrekkings nie veralgemeen word nie. Met hierdie studie is daar op pleegsorg-dienslewering in die Noordwes-provinsie gefokus. Dit is duidelik dat daar tans 'n toename in pleegsorg is. Maatskaplike werkers toon ook aan dat pleegsorg-dienslewering 'n te groot deel van hul gevallelading vorm.

Na aanleiding van 'n situasie-analise wat gedoen is, het dit aan die lig gekom dat maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie 'n behoefte het aan riglyne en hulpmiddels wat hulle kan help om die pleegsorgproses te struktureer en te fasiliteer.

Dit het verder aan die lig gekom dat sommige respondente pleegsorg-dienslewering as 'n illusie beskou as gevolg van die hoë werklading. Hulle voel dat die huidige pleegsorgproses nie veel hulp aan die pleegouer en pleegkind bied met betrekking tot selfuitdrukking en die ontwikkeling van identiteit nie.

Die riglyne en hulpmiddels wat ontwikkel is, fokus daarop om die lewenskaarttegniek met die pleegsorgproses te integreer. Aangesien die lewenskaarttegniek 'n tydrowende proses kan wees, is die lewenskaarte aangepas ten einde tyd te bespaar, dog gehaltesdienste te verseker.

11. AANBEVELINGS

- Daar word aanbeveel dat verdere navorsing gedoen word rakende lewenskaarte as hulpmiddel in die pleegsorgproses en dat daar 'n

program opgestel word wat maatskaplike werkers van hulp kan wees tydens pleegsorg-dienslewering.

- Daar word aanbeveel dat die riglyne aan maatskaplike werkers bekend gestel word en dat hulle toegerus word om die riglyne te gebruik.
- Die riglyne wat saamgestel is met die klem op lewenskaarte, fokus op die pleegsorgproses as geheel en aanbevelings is gemaak om die twee kategorieë van pleegsorg (tradisionele pleegsorg en familieplasinge) te hanteer.

BIBLIOGRAFIE

- Babbie, E. 2001. *The practice of social research*. 9de uitgawe. Belmont: Wadsworth.
- Barker, L.R. 2003. *The social work dictionary*. 5de uitgawe. Washington D.C.: NASW Press.
- Barber, J.G. & Delfabbro, P.H. 2004. *Children in foster care*. Londen: Routledge.
- Bernstein, A.A. & Nash, P.W. 2005. *Essentials of psychology*. 3de uitgawe. Boston: Houghton Mifflin Company.
- Blunden, C. 2005. "An attachment programme for related, single-parent foster mothers and foster children." PhD-tesis. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- Bosman-Swanepoel, H.M. & Wessels, P.J. 1995. *'n Praktiese benadering tot die Wet op Kindersorg*. 2de uitgawe. Pretoria: Digma.
- CMR Noord. 2007. *"Pleegsorgtoesigdienste."* Pretoria.
- CMR Noord. 2002. *In the best interest of the child: a practical model*. Pretoria.
- Die Ondersteuningsraad. 2007. *"Riglyne vir artikel 15(2)(b). Verslag."* Potchefstroom.

- Du Plessis, H.W. 2005. "Life mapping to enhance the self knowledge of children in a children's home." Magister Socialis Diligentiae. Pretoria: Universiteit van Pretoria.
- Fick, S.P. 2007. Pleegsorg toesigdienste CMR Noord. Pretoria: Ongepubliseerd.
- Foster, L.K. 2001. *Foster care fundamentals: An overview of California's foster care system*. California: California Research Bureau.
- Gillespie, S., Norman, A. & Finley, B. 2005. *Child vulnerability and HIV/AIDS in sub-Saharan Africa: what we know and what can be done*. Swede: Save the children.
- Global Health Facts. 2007. *People living with HIV/AIDS*. [Web:] <http://www.globalhealthfacts.org>. [Datum van gebruik: 4 Augustus 2007].
- Greeff, R. 1999. *Fostering kinship: an international perspective on kinship foster care*. Kaapstad: Ashgate.
- Griffiths, T., Giarchi, G., Carr, A., Jones, P. & Horsham, S. 2007. Life mapping: a therapeutic document approach to needs assessment. *Quality of life research*, 16: 467-481.
- Grinnell, R.M. 1981. *Social work and evaluation: quantitative and qualitative approaches*. Itasca: F.E. Peacock.
- Habermas, T. 2001. History and life stories. *Human Development*, 44: 191-194.

- Heineman, T.V. & Ehrensaft, D. 2006. *Building a home within: meeting the emotional needs of children and youth in foster care*. Baltimore: Paul Brooks Publishers.
- Herbst, A.G. 2002. "Life maps as a technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS." PhD-tesis, Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus. Potchefstroom.
- Herbst, A. & De La Porte, A. 2006. *Memory work: telling your story through life maps*. Pretoria: CB Powell Bible Centre.
- Jones, L. 2003. "Foster care and social work services from the perspective of the foster child." MA-tesis. Kaapstad: Universiteit van Kaapstad.
- Koh, E. & Testa, M. 2008. Propensity score matching of children in kinship and nonkinship foster care: do permanency outcomes still differ? *Social Work Research*, 32(2):105-116.
- McCallum, M.S. 2002. "Foster care and identity: a life story approach." PhD-tesis. Saskatoon: University of Saskatchewan.
- Macmohan, M. 2007. *Life story counselling producing new identities in career counselling*. (In Maree, K. *Shaping the story: a guide to facilitating narrative counselling*. Pretoria: Van Schaik. pp 63-70.)
- Mayne, B. & Mayne, S. 2002. *Life mapping: create a powerful blueprint to bring out the best in yourself and your life*. Londen: Vermillion.
- Mulligan, J. 1988. *The personal management handbook: how to make the most of your potential*. Londen: Guild.

- Nasionale Tesourie. 2007. *Social assistance transfers grant: actual beneficiary numbers and payments made by provinces*. [Web:] <http://www.treasury.gov.za/press/monthly/0602/northwest.pdf>. [Datum van gebruik: 7 Mei 2007].
- NYC Children's Services. 2008. *How do I become a foster parent?* [Web:] <http://www.nyc.gov/html>. [Datum van gebruik: 24 Januarie 2008].
- Smart, R. 2003. *Children affected by HIV and AIDS in South Africa: a rapid appraisal of priorities, policies and practices*. Arcadia: Save the Children (VK).
- Strydom, H. 2005. *Ethical aspects of research in the social sciences and human service professions*. (In De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. : Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 192-204.)
- Strydom, H. 2005b. *Ethical aspects of research in the social sciences and human service profession*. (In De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. : Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 56-69.)
- Strydom, H. & Delport, C.S.L. 2005. *Sampling and pilot study in qualitative research*. (De Vos, A.S., Strydom, H., Fouché, C.B. & Delport, C.S.L. (reds.) *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. Pretoria: Van Schaik. pp 329-332.)

- Strydom, H. & Herbst, A.G. 2007. *Introducing life maps as technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS. Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(3): 244-260.
- Suid-Afrika. Parlement. 1983. *Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983*. Staatskoerant. Pretoria: Staatsdrukker.
- Suid-Afrika. Parlement. 2005. *Wet op Kindersorg, Wet No. 38 van 2005*. Staatskoerant. Pretoria: Staatsdrukker.
- Thoburn, J., Chand, A. & Procter, J. 2008. Foster children's emotional needs. *Child welfare services for minority ethnic families: the research reviewed*. Londen: Jessica Kingsley.
- Thomas, N. 2005. *Social work with young people in care: looking after children in theory and practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Vaktaalkomitee vir Maatskaplike Werk. 1995. *Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk*. Kaapstad: CTP.
- Wethington, E. 2000. Life stories: integrating qualitative and quantitative approaches. *Motivation and emotion*, 24(2): 63-66.
- York, R.O. 1997. *Building basic competencies in social work research*. Boston: Allyn and Bacon.

AFDELING C: SAMEVATTENDE OPSOMMING, BEVINDINGS, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

1. INLEIDING

In hierdie afdeling word daar op die belangrikste bevindinge, gevolgtrekkings en aanbevelings vanuit die studie gefokus. Die sentrale teoretiese argument, soos uiteengesit in **paragraaf 4** van **Afdeling A**, word bewys.

2. SAMEVATTENDE OPSOMMING, BEVINDINGS EN GEVOLGTREKKINGS

Die belangrikste samevattings, bevindings en gevolgtrekkings vanuit hierdie studie word hier uiteengesit deur onder andere te fokus op die navorsingsmetodologie en artikel 1 en artikel 2, soos uiteengesit in **Afdeling B**.

2.1 NAVORSINGSMETODOLOGIE

Die oorhoofse doelstelling van hierdie studie was tweeledig, naamlik:

- Om 'n situasie-analise te doen ten opsigte van pleegsorg-dienslewering deur nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie; en
- Om 'n kritiese ondersoek te doen rakende die moontlike benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering waaruit riglyne ontwikkel kan word om pleegsorg-dienslewering te bevorder.

Ten einde hierdie doelstellings te bereik is 'n literatuurondersoek en 'n empiriese ondersoek gedoen.

2.1.1. Literatuurstudie

Bronne wat in hierdie studie geraadpleeg is, het handboeke, proefskrifte, vaktydskrifte, navorsingsverslae, ongepubliseerde verslae en databasisse soos EBSCO Host, Web Feat en Psychlit ingesluit. Onderhoude is ook met kundiges gevoer ten einde inligting in te samel. Al die genoemde bronne fokus op pleegsorg, pleegsorg-dienslewering en lewenskaarte.

Nasionale en internasionale bronne rakende lewenskaarte as hulpmiddel asook bronne rakende die pleegsorgproses is beperk. Bronne rakende lewenskaarte is ook relatief oud en daar is min bronne rakende die unieke pleegsorgsituasie in Suid-Afrika.

2.1.2. Empiriese ondersoek

'n Verkennde ontwerp is gevolg wat gebaseer is op die DR & U-model. Daar is op die analiseringsfase van hierdie model gefokus.

'n Doelgerigte steekproef is benut om die maatskaplike werkers van nie-regeringsorganisasies in die Noordwes-provinsie by die studie in te sluit. Die betrokke studiestudiepopulasie het 'n self-ontwerpte vraelys voltooi ten einde 'n situasie-analise van pleegsorg-dienslewering in die Noordwes Provinsie te doen.

Die data wat vanuit die ondersoek verkry is, het die navorser in staat gestel om 'n goeie beeld van pleegsorg-dienslewering in die Noordwes-provinsie te verkry, en ook om behoeftes met betrekking tot pleegsorg-dienslewering te identifiseer.

2.2 BELANGRIKSTE GEVOLGTREKKINGS VANUIT DIE LITERATUURSTUDIE EN SITUASIE-ANALISE

- In die Noordwes-provinsie van Suid-Afrika vorm pleegsorg tans die grootste gedeelte van maatskaplike dienslewering.
- Maatskaplike werkers gaan gebuk onder hoë werkladings en besondere eise rakende groot getalle kinders wat in pleegsorg geplaas moet word.
- Die MIV- en VIGS-pandemie dra grootliks by tot die toename in pleegkinders.
- Maatskaplike werkers beskik oor beperkte tyd vir assessering, en die ondersoek met betrekking tot die passing tussen die pleegouer en die pleegkind.
- Ten spyte van die feit dat maatskaplike werkers in die Noordwes-provinsie poog om pleegsorgdienste van 'n hoë gehalte te lewer, blyk dit dat daar bepaalde leemtes in die huidige pleegsorgproses bestaan.
- Maatskaplike werkers toon 'n behoefte aan riglyne en hulpmiddels wat hulle kan help om die pleegsorgproses beter te struktureer en te fasiliteer.
- Die lewenskaarttegniek het die potensiaal om verskeie temas, elemente en stappe in die pleegsorgproses te ondersteun.
- Lewenskaarte het besondere potensiaal ten opsigte van die ontwikkeling van identiteit, die identifisering en uitbou van sterk eienskappe en veerkragtigheid, 'n toekomsvisie en permanensiebeplanning.

2.3 BELANGRIKSTE RIGLYNE RAKENDE DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE IN DIE PLEEGSORGPROSES

- Die lewenskaarttegniek is relatief onbekend in maatskaplike werk.
- Die lewenskaarttegniek het die potensiaal om die verlede, hede en toekoms te integreer wat belangrik is in pleegsorg-dienslewering.

- Die eksistensiële aard van die lewenskaarte se vrae kan sinvol benut word om aspekte rondom identiteit en ander uitdagings in pleegsorg aan te spreek.
- Die lewenskaarttegniek is bruikbaar met pleegkinders asook die pleegouers.
- Lewenskaarte kan by die pleegsorgproses geïntegreer word ten einde as hulpmiddel in die pleegsorgproses te dien.
- Die lewenskaartvrae is aangepas ten einde die behoeftes van die pleegouer en die pleegkind te ontmoet.
- Wanneer lewenskaarte met die pleegsorgproses geïntegreer word, is dit moontlik om die twee kategorieë van pleegsorg te ondersteun.
- Verdere navorsing is nodig ten einde die effektiwiteit van lewenskaarte as hulpmiddel in die pleegsorgproses te bepaal.
- Maatskaplike werkers dra min kennis van die lewenskaarttegniek en toon 'n sterk behoefte aan riglyne wat die pleegsorgproses kan ondersteun.

3. TOETSING VAN DIE SENTRALE TEORETIESE STELLING

Hierdie studie is gebaseer op die volgende sentrale teoretiese stelling:

Maatskaplike werkers het 'n behoefte aan riglyne wat die pleegsorgproses kan ondersteun en aan hulpmiddels wat kan bydra tot die verbetering van pleegsorg-dienslewering.

Op grond van die **bevindings** en **gevolgtrekkings** van hierdie studie blyk dit dat hierdie stelling bewys is.

4. AANBEVELINGS

Na aanleiding van die bevindings en gevolgtrekkings verkry uit die studie, kan die volgende aanbevelings gemaak word:

- Navorsing moet op nasionale vlak gedoen word ten einde 'n situasie-analise te doen van pleegsorg-dienslewering in Suid-Afrika.
- 'n Duidelike onderskeid moet getref word tussen tradisionele pleegsorg en familieplasings.
- Die riglyne en hulpmiddels wat in hierdie studie ontwikkel is, behoort in 'n program vervat te word.
- Sodanige program moet die pleegsorgproses ondersteun en tyd bespaar.
- Die voorgestelde program moet in die praktyk geïmplementeer en geëvalueer word.
- Maatskaplike werkers gemoeid met pleegsorg-dienslewering moet opgelei word ten einde hierdie program effektief toe te pas.

5. SLOTSOM

Die navorser se keuse het op die betrokke onderwerp van die studie geval na aanleiding van 'n studie in 2007 rakende lewenskaarte as hulpmiddel in 'n groepwerkprogram met tienerjariges in pleegsorg. Met hierdie studie is die waarde van lewenskaarte in 'n groepwerkprogram aan tienerjariges bevestig en daar is bewys dat lewenskaarte die selfbeeld, toekomsvisie en verhoudings van tienerjariges kan verbeter. Vanweë die waardevolle inligting verkry uit die studie, is daar besluit om 'n studie te doen rakende die potensiële benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in die pleegsorgproses.

Vanuit die literatuurstudie was dit duidelik dat die pleegsorgproses in Suid-Afrika tans min riglyne aan maatskaplike werkers bied. Die huidige pleegsorgproses is tydrowend en die toename in pleegkinders plaas toenemende druk op maatskaplike werkers. Die unieke aard van familieplasings noop maatskaplike werkers om met nuwe programme vorendag te kom ten einde in die beste belang van die kind op te tree en pleegsorg-dienslewering te vergemaklik. Die

lewenskaarttegniek het 'n sterk narratiewe inslag en toon duidelike raakpunte met die meeste aspekte van pleegsorg-dienslewering.

Aangesien hierdie studie binne 'n beperkte populasie onderneem is, kan die resultate nie veralgemeen word nie en is dit belangrik om verdere navorsing rakende die onderwerp te doen.

Ten spyte van die feit dat die studiepopulasie van beperkte aard was, is daar egter wel genoegsame behoefte by die betrokke maatskaplike werkers geïdentifiseer ten einde riglyne en hulpmiddels daar te stel wat die pleegsorgproses kan fasiliteer en struktureer.

AFDELING D: BYLAE

BYLAAG A: BRIEF AAN NIE-REGERINGSORGANISASIES

Posbus 20704
NOORDBRUG
2522

Tel: 082 555 8050
Faks: 018 294 6272
eliznavisser@yahoo.com

8 Mei 2008

Mev. E. Schieke
CMR-Noord

Geagte Mevrou

INSAKE NAGRAADSE STUDIE: ME. E. VISSER

Ek is tans besig met my nagraadse studie in Maatskaplike Werk aan die Noordwes-Universiteit, Potchefstroomkampus onder die titel:

Die benutting van lewenskaarte as hulpmiddel in pleegsorg-dienslewering.

Op 18 Februarie 2008 het ons 'n besoek aan die Kindersentrum gebring ten einde meer inligting rakende die prosedure van pleegsorg in die praktyk te verkry.

Ek versoek hiermee toestemming om die maatskaplike werkers van CMR-Noord, wat direk met pleegsorg gemoeid is, te betrek by die voltooiing van 'n vraelys. Die doel van die vraelys is om u kundige mening rakende pleegsorgdienste te verkry. Die kennis wat u as kundiges op die gebied van pleegsorg het, sal van groot waarde in die studie wees.

Die doel van die studie is om vas te stel wat maatskaplike werkers se behoeftes rakende pleegsorg in die praktyk is en om uiteindelik riglyne daar te stel, met lewenskaarte as fokus, om hierdie proses te struktureer.

Aangeheg is my navorsingsvoorstel wat u 'n duidelike uiteensetting van die aard en omvang van die studie bied. Na afhandeling van die studie sal 'n elektroniese kopie van die uitkoms van die navorsing aan u voorsien word.

Baie dankie vir u samewerking in hierdie verband. U spoedige antwoord sal waardeer word.

Vriendelike groete.

Elizna Visser
Navorser

BYLAAG B: BRIEF VAN NIE-REGERINGSORGANISASIE

NG WELSYN
NG WELFARE

HOOFKANTOOR

Van Riebeeckstraat 104
Potchefstroom 2531
Posbus 1570
Potchefstroom 2520
Tel: (018) 297 3928 / 9 / 30
Faks: (018) 293 1027
E-pos: ngwbstdir@mweb.co.za

HEAD OFFICE

104 Van Riebeeckstreet
Potchefstroom 2531
P. O. Box 1570
Potchefstroom 2520
Tel: (018) 297 3928 / 9 / 30
Fax: (018) 293 1027
E-mail: ngwbstdir@mweb.co.za

23 April 2008

Me E Visser
Posbus 20704
NOORDBRUG
2520

Geagte me Visser

NAGRAADSE STUDIE: BEHOEFTEBEPALING

U skrywe van 21 April 2008 het betrekking.

Hiermee word aan u toestemming verleen om 'n vraelys met betrekking tot behoeftes rakende pleegsorg in die praktyk onder maatskaplike werkers verbonde aan NG Welsyn, Noordwes te versprei.

Dit sal waardeur word indien u ook aan ondergetekende 'n afskrif van die vraelys beskikbaar kan stel, asook 'n lys van die takke van NG Welsyn waarheen u hierdie vraelys stuur. Die studie is baie aktueel en ons sal ook belangstel in u navorsingsbevindinge, asook die riglyne wat u beoog om te ontwikkel met betrekking tot die gebruik van lewenskaarte in pleegsorg-dienlewering.

Alle sukses word u met u studies toegewens.

Vriendelike groete.

Shirley Theron
Mev SM Theron
Bestuurder: Welsynsdienste

NORTH-WEST UNIVERSITY
YUNIBESITHI YA BOKONE-BOPHIRIMA
NOORDWES-UNIVERSITEIT
POTCHEFSTROOM CAMPUS

BYLAAG C: VRAELYS

Geagte Kollega/*Dear Colleague*

Ek is tans besig met 'n MA-studie in Maatskaplike Werk aan die Noordwes-Universiteit (Potchefstroomkampus). Die titel van my studie is *I am currently doing an MA study in Social Work at the North-West University (Potchefstroom Campus). The title of my study is:*

DIE BENUTTING VAN LEWENSKAARTE AS HULPMIDDEL IN PLEEGSORG-DIENSLEWERING

Baie dankie vir u bereidwilligheid om deel te neem aan hierdie studie. Met hierdie studie word daar gepoog om die behoeftes van maatskaplike werkers met betrekking tot pleegsorg-dienslewering te identifiseer en riglyne daar te stel om effektiwiteit binne pleegsorg-dienslewering te verbeter.

U word versoek om die vraelys eerlik in te vul en die vrae te beantwoord soos wat u dit in die praktyk beleef en nie soos wat u dit graag sal wil hê nie. U word versoek om al die vrae in te vul. Alle inligting word anoniem en vertroulik hanteer, en terugvoer rakende die navorsingsresultate sal met die voltooiing van die projek aan u organisasie gegee word. / *Thank you for your participation in this research study. With this study we want to identify the needs of social workers who render foster care services in order to set certain guidelines which can improve foster care service rendering.*

You are requested to answer the questionnaire honestly and to answer the questions as you experience it in practice and not how you want it to be. You are requested to answer all the questions. All information will be handled anonymously and confidentially, and feedback about the research results will be given to your organisation upon completion of this project.

U word versoek om die vrae te beantwoord deur 'n kruisie (X) deur die korrekte antwoord te trek, of om die vraag op die gegewe lyn in te vul. / *You are requested to answer the questions by crossing (X) the chosen answer or to answer the question in the given spaces.*

Groete. / *Regards.*

ELIZNA VISSER
MA-STUDENT

Voorbeeld / *Example*1. Lewer u pleegsorgdienste? / *Do you render foster care services?*

JA / <i>Yes</i>	1
NEE / <i>No</i>	2

2. Ouderdom / *Age*

23-32 jaar / <i>years</i>	1
33-42 jaar / <i>years</i>	2
43-52 jaar / <i>years</i>	3
53+ jaar / <i>years</i>	4

1. IDENTIFISERENDE BESONDERHEDE / *IDENTIFYING DETAILS*1.1 Geslag / *Gender*

Manlik / <i>Male</i>	1	Vroulik / <i>Female</i>	2
----------------------	---	-------------------------	---

1.2 Ouderdom / *Age*

23-32 jaar / <i>years</i>	1
33-42 jaar / <i>years</i>	2
43-52 jaar / <i>years</i>	3
53+ jaar / <i>years</i>	4

1.3 Organisasie / *Organisation*

Kinder-en Gesinsorg / <i>Child and Family Welfare</i>	1
Ondersteuningsraad	2
NG-Welsyn / <i>NG Welfare</i>	3
SAVF	4
Departement Maatskaplike Ontwikkeling / <i>Department Social Development</i>	5
CMR-Noord / <i>CSC North</i>	6

1.4 Wat is u hoogste kwalifikasie? / *What is your highest qualification?*

Diploma in Maatskaplike Werk / <i>Diploma in Social Work</i>	1
B (Maatskaplike Werk) / <i>B (Social Work)</i>	2
Meestersgraad / <i>Master's degree</i>	3

PhD	4
Ander / Other (spesifiseer asb / <i>please specify</i>)	5

1.5 Hoeveel jaar ondervinding het u in maatskaplike werk? / *How many years' experience do you have in social work?*

0 – 5 jaar / years	1
6 - 15 jaar / years	2
16 - 25 jaar / years	3
26 - 35 jaar / years	4
35+ jaar / years	5

2. PLEEGSORG-DIENSLEWERING / FOSTER CARE SERVICES

2.1 Lewer u pleegsorgdienste? / *Do you render foster care services?*

JA/ Yes	1
NEE/ No	2

2.2 Hoe groot is u gevallelading vir pleegsorgdienste? (spesifiseer aantal gevalle) / *How big is your foster care caseload? (specify amount of cases)*

2006	
2007	

2.3 Wat is die verhouding tussen pleegsorgdienste en generiese maatskaplike dienste in u huidige gevallelading? / *What is the ratio between foster care services and generic social work in your current caseload?*

VERHOUDING / RATIO		
Pleegsorgdienste / Foster care services	Generiese dienste / Generic services	
100	0	1
80	20	2
70	30	3
60	40	4
50	50	5
40	60	6

30	70	7
20	80	8
0	100	9

2.4 Hoe lank neem 'n pleegouer-keuringsonderhoud u? / *How long does a foster parent screening interview take you?*

20 - 30 min	1
31 - 45 min	2
46 - 60 min	3
60+ min	4

2.5 Hoeveel onderhoude voer u met die betrokke kliënte ten einde 'n verslag saam te stel? / *How many interviews do you conduct with your clients before you compile a report?*

Een onderhoud / <i>One interview</i>	1
Twee onderhoude / <i>Two interviews</i>	2
Drie onderhoude / <i>Three interviews</i>	3
Meer as vier onderhoude / <i>More than four interviews</i>	4

2.6 Word die voornemende pleegouer en die betrokke kind albei by die onderhoude betrek? / *Do you engage both the prospective foster parent and the child in the interviews?*

JA/ <i>Yes</i>	1
NEE/ <i>No</i>	2

2.7 Fokus u tydens die pleegsorgproses op enige van die volgende aspekte? / *Do you focus on any of the following aspects during the foster care process?*

	JA/ <i>Yes</i>	NEE/ <i>No</i>
2.7.1 Identiteit van die pleegkind / <i>Identity of the foster child</i>	1	2
2.7.2 Identiteit van die pleegouer / <i>Identity of the foster parent</i>	1	2
2.7.3 Verskillende rolle in die gesin / <i>Different roles within the family</i>	1	2
2.7.4 Selfbeeld van die pleegkind / <i>Self-esteem of the foster child</i>	1	2

2.7.5	Selfbeeld van die pleegouer / Self-esteem of the foster parent	1	2
2.7.6	Opvoeding / Education	1	2
2.7.7	Trauma (dood van ouer, mishandeling) / Trauma (death of parent, abuse)	1	2
2.7.8	Drome en ambisies van die pleegkind / Dreams and ambitions of the foster child	1	2
2.7.9	Drome en ambisies van pleegouer / Dreams and ambitions of the foster parent	1	2
2.7.10	Waardes en norme / Values and norms	1	2
2.7.11	MIV/Vigs / HIV/Aids	1	2
2.7.12	Ondersteuningsnetwerke binne die gesin/ Support system within the family	1	2
2.7.13	Hulpbronne / Resources	1	2
2.7.14	Verhoudings met familie en vriende/ Relationships with family and friends	1	2
2.7.15	Toekomsbeplanning / Future planning	1	2
2.7.16	Sekuriteit van die pleegkind binne die gesin/ Security of the foster child within the foster family	1	2

2.8 Watter hulpmiddels, indien enige, gebruik u tans tydens pleegouerkeurings (bv. lewenskaarte, vraelyste, spel)? / **What techniques, if any, do you use in the foster care process (e.g. life maps, questionnaires, play)?**

2.9 Dra u kennis van die lewenskaarttegniek? / **Do you know about the life maps technique?**

JA/ Yes	1
NEE/No	2

3. MENINGSVRAE / OPINION QUESTIONS

Die volgende stel vrae is gebaseer op u mening en daar bestaan dus geen regte of verkeerde antwoorde nie. / *The following questions are based on your own opinion and therefore there are no right or wrong answers.*

Stem volkome saam / Totally agree	Stem saam / Agree	Stem nie saam nie/ Disagree	Stem glad nie saam nie / Totally disagree
1	2	3	4

3.1 Pleegsorg vorm 'n te groot deel van my gevallelading./ <i>Foster care forms a much too big a part of my caseload.</i>	1	2	3	4
3.2 Effektiewe pleegsorgdienste is 'n illusie as gevolg van die hoë gevallelading. / <i>Effective foster care services are an illusion due to the high caseload.</i>	1	2	3	4
3.3 Die eerste beste pleegouer word gekeur weens 'n tekort aan pleegouers. / <i>I place a child with the first foster family due to a lack of foster parents.</i>	1	2	3	4
3.4 Rekonstruksiedienste is nie meer 'n doelwit nie as gevolg van die hoë gevallelading. / <i>Reconstruction services are not a goal any more due to the high caseload.</i>	1	2	3	4
3.5 Pleegsorg in Suid-Afrika is van die mees effektiewe dienste in die wêreld. / <i>Foster care services in South Africa are some of the most effective services in the world.</i>	1	2	3	4
3.6 Wanneer kinders by hul grootouers geplaas word, is keuring nie nodig nie. / <i>When children are placed with their grandparents no screening is necessary.</i>	1	2	3	4
3.7 Dit is nie nodig om kinders by die pleegouerkeuringsproses te betrek nie. / <i>It is not necessary to involve the children in the foster parent screening process.</i>	1	2	3	4
3.8 Wanneer kinders by grootouers in pleegsorg geplaas word, is toesigdienste nie noodsaaklik nie. / <i>When children are placed with grandparents no aftercare services are necessary.</i>	1	2	3	4
3.9 Terugplasing van kinders in pleegsorg is onmoontlik./	1	2	3	4

<i>Reconstruction of children in foster care is impossible.</i>				
3.10 Dit is belangrik om op die kind se rouproses en verlies tydens die pleegsorgproses te fokus. / <i>It is important to focus on the foster child's loss and process of grief during the foster care process.</i>	1	2	3	4
3.11 Daar is nie tyd om die passing tussen die voornemende pleegouer en pleegkind te ondersoek nie. / <i>There is no time to match the prospective foster parent and foster child.</i>	1	2	3	4
3.12 Dit is nie belangrik om die binding tussen die pleegouer en pleegkind te monitor nie. / <i>It is not important to monitor the binding between the foster parent and the foster child.</i>	1	2	3	4
3.13 Tydens die pleegsorgproses word daar op die pleegouer se ouerskapvaardighede gefokus. / <i>During the foster care process I focus on the parenting skills of the foster parents.</i>	1	2	3	4
3.14 Die pleegouer en pleegkind is vennote in die pleegsorgproses. / <i>The foster parent and foster child are partners in the foster care process.</i>	1	2	3	4
3.15 Die pleegsorgproses bied die pleegouer en die pleegkind albei die geleentheid tot selfuitrukking. / <i>The foster care process offers both the foster parent and the foster child the opportunity for self-expression.</i>	1	2	3	4

4. Het u 'n behoefte aan riglyne om die pleegsorgproses te struktureer? / ***Do you need guidelines which will give structure to the foster care process?***

JA/ Yes	1
NEE/No	2

5. Het u enige aanbevelings? / ***Do you have any recommendations?***

6. Sou u belangstel om deel te neem aan 'n fokusgroep of onderhoud ten einde die pleegsorgproses verder te bespreek? Indien u belangstel, verskaf asseblief u naam en telefoonnommers. / ***Would you be interested in being part of a focus group or interview in order to discuss the foster care process? If you are, please state your name and telephone numbers.***
-
-

BAIE DANKIE VIR U DEELNAME
THANK YOU FOR YOUR PARTICIPATION

BYLAAG D: LEWENSKAARTE

LEWENSKAART 1: WIE IS EK?

“Strengthening our identity is one way of reinforcing people’s confidence
and sense of citizenship and well-being.”

(David Blunkett)

LEWENSKAART 2: WAAR KOM EK VANDAAN?

"The real voyage of discovery consists not in
seeking new landscapes but in having new eyes."
(Marcel Proust)

LEWENSKAART 3: WAARHEEN IS EK OP PAD?

"Life is just a journey."
(Prinses Diana)

LEWENSKAART 4: HOE VOEL EK?

"There can be no knowledge without emotion."
(Arnold Bennett)

LEWENSKAART 5: HOE GAAN EK DAAR UITKOM?

“When we are motivated by goals that have deep meaning, by dreams that need completion, by true love that needs expression, then we truly live.”
(Greg Anderson)

LEWENSKAART 6: WATTER HULP HET EK NODIG?

“Everyone needs help from everyone.”
(Bertolt Brecht)

LEWENSKAART 7: WAT VERWAG EK VAN MY NUWE OMSTANDIGHED?

“Living your prime purpose – being the best you can be and create your best.”
(Brian & Sangeeta Mayne)

BYLAAG E: RIGLYNE VIR PUBLIKASIE – CARSA

Child Abuse Research in South Africa

Journal of the South African Professional Society on the Abuse of Children

Publishing Policy

CARSA is a national journal that promotes academic and professional discourse amongst professionals involved in child-care work in South Africa. It publishes high quality, peer-evaluated, applied, multi-disciplinary articles focusing on the theoretical, empirical and methodological issues related to child abuse in the light of the current political, cultural and intellectual topics in South Africa. Authors of articles submitted for review will remain anonymous. The comments of the reviewers and peer evaluators should be constructive and helpful, and designed to aid the authors to produce articles that can be published. The authors may then use these comments to revise their articles. However, the final decision on whether or not to publish an article rests with the editor. There should be an interval of at least two issues between articles published by the same author.

Preparing articles for submission

The submitted articles should always conform to CARSA's house style. As the journal develops, it is envisaged that it will contain full-length articles, shorter debates, book reviews and software reviews. The following information is provided regarding the length of articles:

- Full-length articles should not exceed a word count of 8 000 (tables excluded).
- Shorter articles (in the form of shorter debates) should not exceed a word count of 3 000 (tables excluded).
- Book reviews should not exceed a word count of 1 000.
- Software reviews should not exceed a word count of 3 000.

Tables, figures, illustrations and references are excluded from the word count. Book reviews and software reviews will be initiated by the editor and review editors. They will commission individuals to do the reviews. Prospective authors are expected to abide by language guidelines regarding issues of gender, race and disability.

Empirical research should adhere to acceptable standards of descriptive and inferential statistics, and empirical data should be manipulated statistically using an acceptable statistical program such as the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS) or SAS. The inferences regarding qualitative analysis should also be accompanied by an explanation of the techniques used or should utilise statistical packages such as SQR.NUD.IST which are recognised for this type of analysis.

Top

Copyright policy and author's rights

Once an article has been accepted for publication, the author automatically agrees to the following conditions. All work published in CARSA is subject to copyright and may not be reproduced, in whole or in part, in any manner or in any medium without the written consent of the editor, unless no charge is made

for the copy containing the work, and provided the author's name and place of first publication appears in the work. Authors assign copyright to CARSA.

Non-exclusive rights for contributions to debates and comments to articles are requested so that these may also appear in CARSA. The moral right of the author to his or her work remains with the author. Where applicable, contributors should indicate sources of funding. It is the duty of the author to clear copyright on empirical, visual or oral data. Simultaneous submission to other electronic or printed journals is not allowed.

Top

Notes for contributors

Articles that appear in CARSA are subject to the usual academic process of anonymous peer reviewing. The articles that are written by the editorial staff will be refereed by independent referees. Electronic submission of articles by e-mail should be done in one of the following:

(A) MS Windows, Word (B) WordPerfect (C) Plain ASCII file format.

Figures, maps and photographs should be submitted on disk in any standard format.

Authors should submit their work to SAPSAC.

Authors who are unable to submit their work electronically should dispatch three copies to the postal address. Before submission, articles should have been corrected for errors, edited and should be accurate.

It is the responsibility of the author that articles should be language and technically edited before submission.

Style

Main headings should be typed in upper case and begin at the left margin. No indentation is allowed.

Dates should be written as follows: 9 January, 2000. Bold, italics and underscore should be formatted as such in the original document. The recommended style for reference purposes is the abbreviated Harvard technique, for example, "Child abuse is rising (Author 1999:10)" OR "According to Author (1999:10), child abuse is rising." In the case of legal articles, footnotes will be allowed.

To work toward uniformity in the alphabetical bibliography at the end of an article, the following examples of format are given:

Books

Kuehnle, K. 1996. Assessing allegations of child sexual abuse. Sarasota: Professional Resource Press.

Articles

Collings, SJ & Payne, MF. 1991. Attribution of causal and moral responsibility to victims of father-daughter incest: an exploratory examination of five factors. *Child Abuse and Neglect* (15)4:513-521.

Where applicable, contributors should indicate sources of funding. It is the duty of the author to clear copyright on empirical, visual or written data. Simultaneous submission to other electronic or printed journals is not allowed.

Top

Non-sexist language

Gender specific nouns and pronouns should not be used to refer to people of both sexes. The guidelines on sexist, racist and other discriminatory language should be observed. The following is intended to assist contributors to refrain from sexist language by suggesting non-sexist alternatives.

Sexist: Each respondent was asked whether he wanted to participate. The child should have enough time to familiarise himself with the test.

Non-sexist: Respondents were asked whether they wished to participate. Enough time should be allowed for the child to become familiar with the test.

BYLAAG F: RIGLYNE VIR PUBLIKASIE - BJSW***THE BRITISH JOURNAL OF SOCIAL WORK*****Information for authors**

The Journal appears eight times a year and publishes a wide variety of articles relevant to social work in all its aspects. Articles are considered on any aspect of social work practice, research, theory and education. Major articles should not exceed 7 000 words in length, excluding the abstract, but including references, tables and figures.

In addition, shorter articles are welcomed. Research notes providing a digest of research findings can be included, but should not exceed 2 500 words. Although the bulk of the Journal's readership is within the UK it also has a substantial international readership, and papers from overseas are welcomed.

In considering papers for publication the Journal's assessors (normally two) take into account not only intrinsic merit, but readability and interest to the range of Journal readers. Assessment is anonymous. Please refer to any self-citations as 'author's own' in both text and bibliography until publication.

□ *Preparation of manuscripts*

Articles must be word processed, ideally using Microsoft Word, for uploading to Manuscript Central, and should be double-spaced throughout allowing good margins. Authors will also need to supply a title page separate to the main text of their manuscript. This will need to include the article title, authors' names and affiliations, brief biographical details, corresponding author's contact details, and any sources of funding as an acknowledgement. The final version of the manuscript will need to include the article title, abstract, keywords and subject categories, body of text, references, figures and tables. Spelling must be consistent within an article, following British usage (Shorter Oxford English Dictionary). Spelling in references should follow the original.

The following format and conventions should be observed:

References: Authors are asked to pay particular attention to the accuracy and correct presentation of references. In-text references should be cited by giving the author's name, year of publication (Smith, 1928) and specific page numbers after a direct quotation. In-text lists of references should be in chronological order. A reference list should appear at the end and should include only those references cited in the text. References should be double spaced, arranged alphabetically by author, and chronologically for each author. Publications for the same author appearing in a single year should use a, b, c etc. Please indicate secondary references.

BOOK: Kelly, L. (1988) *Surviving Sexual Violence*, Cambridge, Polity.

BOOK CHAPTER: Fletcher, C. (1993) 'An agenda for practitioner research', in Broad, B. and Fletcher, C. (eds) *Practitioner Social Work Research in Action*, London, Whiting and Birch.

JOURNAL ARTICLE: Wilson, K. and Ridler, A. (1996) 'Children and literature', *British Journal of Social Work*, **26**(1), pp. 17-36.

MULTI-AUTHOR ARTICLE: Where there are more than two authors, the reference within the text should be cited as Smith *et al.* and the date, but in the reference list the names of all the authors should be included.

ADVANCE ACCESS PAPERS: Papers published in Advance Access are citable using the DOI and publication date: Munro, E. R., Holmes, L. and Ward, R. 'Researching vulnerable groups: ethical issues and the effective conduct of research in local authorities', *British Journal of Social Work* Advance Access published July 18, 2005, doi:10.1093/bjsw/bch220.

The same paper in its final form would be cited: Munro, E. R., Holmes, L. and Ward, R. 'Researching vulnerable groups: ethical issues and the effective conduct of research in local authorities', *British Journal of Social Work*, **35**(7), pp. 1024-1038. First published July 18, 2005, doi:10.1093/bjc/azh035.

Footnotes: Footnotes expanding content are not normally admitted.

Appendices: Appendices are not normally admitted.

Statistics: Follow the guidance given here.

Articles must be original. If any of the material has been published or submitted elsewhere, this must be made clear when the article is submitted. It is a condition of publication in the Journal that authors grant an exclusive licence to The British Association of Social Workers. This ensures that requests from third parties to reproduce articles are handled efficiently and consistently, and will also allow the article to be as widely disseminated as possible. As part of the licence agreement, authors may use their own material in other publications provided that the Journal is acknowledged in writing as the original place of publication and Oxford University Press as the publisher. The licence to publish form will be issued through Manuscript Central on acceptance of the manuscript. The form can also be downloaded from the following link: [licence to publish form](#). Permission to reproduce copyright material, for print and online publication in perpetuity, must be cleared and if necessary paid for by the author; this includes applications and payments to DACS, ARS and similar licencing agencies where appropriate. Evidence in writing that such permissions have been secured from the rights-holder must be made available to the editors. It is also the author's responsibility to include acknowledgements, as stipulated by the particular institutions. Oxford Journals can offer information and documentation to assist authors in securing print and online permissions: please see the Guidelines for Authors section. Information on permissions contacts for a number of main galleries and museums can also be provided. Should you require copies of this then please contact the Oxford Journals Rights Department. Articles submitted are normally sent to two assessors and a decision is made by the editors in the light of their comments. A decision should normally be

received within six to eight weeks. The Editorial Board do not hold themselves responsible for views expressed.

Language editing: Particularly if English is not your first language, before submitting your manuscript you may wish to have it edited for language. This is not a mandatory step, but may help to ensure that the academic content of your paper is fully understood by journal editors and reviewers. Language editing does not guarantee that your manuscript will be accepted for publication. If you would like information about one such service please click [here](#). There are other specialist language editing companies that offer similar services and you can also use any of these. Authors are liable for all costs associated with such services.

BOOKS FOR REVIEW

Books for review should be sent to:

Brian Littlechild

113 Ware Road, Hertford, Herts, SG13 7EE

CONFLICT OF INTEREST POLICY

Editors

Submission by Editor: Submission by the Editor or Co-Editor is not permitted.

Submission by author at same institution as an Editor: A paper submitted by an author who is at the same institution as the Editor or one of the Co-editors will be handled by one of the other Co-editors or by an Associate Editor who is not at that institution. The Editor or Co-editor who is at the same institution as the author will not be involved in selecting referees or making any decisions on the paper.

General policy: If the Editor or Co-editors or Review Editor feel that there is likely to be a perception of a conflict of interest in relation to their handling of a submission or book for review, they will declare it to the other Editors or to the Editorial Board, and the submission or review will be handled in the same way as described above.

Referees

Potential conflict of interest for referee: The invitation letter to reviewers includes the following paragraph: 'If you know or think you know the identity of the author, and if you feel there is any potential conflict of interest in your refereeing this paper because of your relationship with the author (e.g. in terms of close friendship or conflict/rivalry) or for any other reason, please declare it. By accepting this invitation, it is assumed there is no potential conflict of interest.' Standard policy will be not to use a referee if a conflict of interest has been declared, but the Editor or Co-editors may use his/her/their discretion after consulting with one another or with the Associate Editor(s) or with the Editorial Board.

Authors

Sources of funding. On acceptance, authors will be asked to provide a statement declaring all sources of funding relating to their paper, and the statement will be printed on the title page or at the end of their paper.

Review Editor

Sending Review Editor's own book out for review: In the case of the Review Editor's own publications, as sole author, editor, co-editor or contributor, the Editor or one of the Co-editors will handle the process, including the initial decision as to whether the book should be reviewed, the choice of reviewer and the decision whether to accept the review for publication. If the Editor or all Co-editors are at the same institution as the Review Editor, then the process will be handled by an Associate Editor or by an Editorial Board member who is not at the same institution. The process will be handled in such a way that the Review Editor does not have access to information or correspondence relating to the review.

Book reviewers

Potential conflict of interest for book reviewer: The invitation letter to reviewers should include the following wording: 'If you feel there is any potential conflict of interest in your reviewing this book because of your relationship with the author (e.g. in terms of close friendship or conflict/rivalry) or for any other reason, please declare it. By accepting this invitation, it is assumed there is no potential conflict of interest.' Standard policy will be not to use a reviewer if a conflict of interest has been declared, but the Review Editor may use his/her discretion after consulting with the Editor or Co-editors.

AFDELING E: SAAMGESTELDE BIBLIOGRAFIE

SAAMGESTELDE BIBLIOGRAFIE

- ANDERSON, B.A. & PHILLIPS, H.E. 2006. *Trends in the percentage of children who are orphaned in South Africa: 1995-2005*. Statistiek Suid-Afrika. [Web:] <http://www.statssa.gov.za>. [Datum van gebruik: 16 Augustus 2008].
- AVERT. 2008. *South Africa: HIV and AIDS statistics*. [Web:] <http://www.avert.org>. [Datum van gebruik: 13 Augustus 2008].
- AZAR, S.T. 2000. Preventing burnout in professionals and paraprofessionals who work with child abuse and neglect cases. A cognitive behavioural approach to supervision. *Psychotherapy in practice*, 56(5): 643:663.
- BABBIE, E. 2001. *The practice of social research*. 9de uitgawe. Belmont: Wadsworth.
- BARBER, J.G. & DELFABBRO, P.H. 2004. *Children in foster care*. London: Routledge.
- BARKER, L.R. 2003. *The social work dictionary*. 5de uitgawe. Washington D.C.: NASW Press.
- BERNSTEIN, A.A. & NASH, P.W. 2005. *Essentials of psychology*. 3de uitgawe. Boston/New York: Houghton Mifflin Company.
- BLUNDEN, C. 2005. "An attachment programme for related, single-parent foster mothers and foster children." PhD-tesis, Universiteit van Pretoria, Pretoria.

- BOSMAN-SWANEPOEL, H.M. & WESSELS, P.J. 1995. *'n Praktiese benadering tot die Wet op Kindersorg*. 2de uitgawe. Pretoria: Digma Uitgewers.
- CMR NOORD. 2002. *In the best interest of the child: a practical model*. Pretoria.
- CMR NOORD. 2007. "Pleegsorgtoesigdienste." Pretoria.
- DELPORT, C.S.L. 2005. Quantitative data-collection methods. (In De VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social science and human service professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 159-190.)
- DIE ONDERSTEUNINGSRAAD. 2007. "Riglyne vir Artikel 15(2)(b). Verslag." Potchefstroom.
- DU PLESSIS, H.W. 2005. "Life mapping to enhance the self knowledge of children in a children's home." Magister Socialis Diligentiae. Universiteit van Pretoria: Pretoria.
- FELDTMANN, E. (feldt@lantic.net) 13 Aug. 2008. New Plymouth. E-pos aan Visser, E. (eliznavisser@yahoo.com).
- FICK, S.P. 2007. Pleegsorg toesigdienste CMR Noord. Pretoria: Ongepubliseerd.
- FOSTER, L.K. 2001. *Foster care fundamentals: an overview of California's foster care system*. California: California Research Bureau.

- GILLESPIE, S., NORMAN, A. & FINLEY, B. 2005. *Child vulnerability and HIV/AIDS in sub-Saharan Africa: what we know and what can be done*. Swede: Save the children.
- GLOBAL HEALTH FACTS. 2007. People living with HIV/AIDS. [Web:] <http://www.globalhealthfacts.org>. [Datum van gebruik: 4 Augustus 2007].
- GLOBAL HEALTH FACTS. 2007. People living with HIV/AIDS. [Web:] <http://www.globalhealthfacts.org>. [Datum van gebruik: 25 Augustus 2007].
- GOUSSARD, J. (jannie.goussard@rbwm.gov.uk) Caseload. 21 Aug. 2008. E-pos aan Visser, E. (eliznavisser@yahoo.com).
- GREEFF, R. 1999. *Fostering kinship: an international perspective on kinship foster care*. Kaapstad: Ashgate.
- GRIFFITHS, T., GIARCHI, G., CARR, A., JONES, P. & HORSHAM, S. 2007. Life mapping: a therapeutic document approach to needs assessment. *Quality of Life Research*, 16: 467-481.
- GRINNELL, R.M. 1981. *Social work and evaluation: quantitative and qualitative approaches*. Itasca: F.E. Peacock.
- HABERMAS, T. 2001. History and life stories. *Human Development*, 44: 191-194.
- HEINEMAN, T.V. & EHRENSAFT, D. 2006. *Building a home within: meeting the emotional needs of children and youth in foster care*. Baltimore: Paul Brooks Publishers.

- HERBST, A.G. 2002. "Life maps as a technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS." PhD-tesis, Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus Potchefstroom.
- HERBST, A.G. & DE LA PORTE, A. 2006. *Memory work: telling your story through life maps*. CB Powell Bible Centre: Unisa.
- HOLODY, R. & MAHER, S. 1996. Using life books with children in family foster care: a here-and-now process model. *Child Welfare*, 75(4):321-335. [Web:] <http://www.puk.ac.za:2506/ehost/delivery>. [Datum van gebruik: 5 Mei 2007].
- HUGO, V. 2006. *Dreams quotes*. [Web:] <http://www.wisdomquotes.com>. [Datum van gebruik: 28 Augustus 2008.]
- HUTCHINSON, E.D. & KOVACS, P.J. 2007. HIV/AIDS. (In HUTCHINSON, E.D., MATTO, H.C., HARRIGAN, M.P., CHARLES-WORTH, L.W. & VIGGIANI, P.A. *Challenges of Living*. Sage Publications. pp 233-266).
- JONES, L. 2003. "Foster care and social work services from the perspective of the foster child." MA-tesis. Universiteit van Kaapstad, Kaapstad.
- KOH, E. & TESTA, M. 2008. Propensity score matching of children in kinship and nonkinship foster care: do permanency outcomes still differ? *Social Work Research*, 32(2): 105-116.
- LLOYD, C., KING, R. & CHENOWETH, L. 2002. Social work, stress and burnout: a review. *Journal of Mental Health*, 11(3): 255-265.

- LOUW, L. & JOUBERT, J.M.C. 2007. The experiences of adolescents orphaned by HIV/AIDS-related conditions. *Social Work*, 43(4): 376-391.
- LOVEJOY, M. 2005. *Redefining interactive art*. [Web:] <http://archives.digitalperformance.org/achives/winter2005/margot.htm>. [Datum van gebruik: 20 Januarie 2008].
- MACMOHAN, M. 2007. Life story counselling producing new identities in career counselling. (In MAREE, K. *Shaping the story: a guide to facilitating narrative counselling*. Pretoria: Van Schaik. pp 63-70.)
- MAYFIELD, J., PENNUCCI, A. & LYON, C. 2002. *Kinship care in Washington State: prevalence, policy and needs*. Washington: Washington State Institute for Public Policy.
- MAYNE, B. & MAYNE, S. 2002. *Life mapping: create a powerful blueprint to bring out the best in yourself and your life*. London: Vermillion.
- MCCALLUM, M.S. 2002. "Foster care and identity: a life story approach." PhD-tesis. University of Saskatchewan, Saskatoon.
- MULLIGAN, J. 1988. *The personal management handbook: how to make the most of your potential*. London: Guild Publishing.
- NASIONALE TESOURIE. 2007. *Social assistance transfers grant: actual beneficiary numbers and payments made by provinces*. [Web:] <http://www.treasury.gov.za/press/monthly/0602/northwest.pdf>. [Datum van gebruik: 7 Mei 2007].

- NASW. 2008. *NASW standards for social work case management*. [Web:] <http://www.socialworkers.org>. [Datum van gebruik: 20 Augustus 2008.]
- NYC CHILDREN'S SERVICES. 2008. *How do I become a foster parent?* [Web:] <http://www.nyc.gov/html>. [Datum van gebruik: 24 Januarie 2008].
- PATEL, L. 2005. *Social welfare and social development in South Africa*. Kaapstad: Oxford University Press.
- RAMPHELE, T.Z. 2004. "The factors contributing towards predisposing social workers to burnout in the social services organisations of the Eastern Cape." MA-tesis, Rhodes Universiteit, Grahamstad.
- RICHTER, L.M. & RAMA, S. 2006. *Building resilience: a rights-based approach to children and HIV/AIDS in Africa*. Swede: Save the children.
- ROBERTS, A.S. 2006. Including parents, foster parents and parenting caregivers in the assessments and interventions of young children placed in the foster care system. *Child and Youth Services Review*, 28: 180-192.
- ROBERTS, D.E. 2001. Kinship care and the price of state support for children. *Chicago-Kent Law Review*, 76: 1619-42.
- ROUX, A.A. 2001. *Maatskaplike Werk-studiegid vir MWKG 111/121*. Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus Potchefstroom.

- SALEEBEY, D. 2002. Introduction: power to the people. (SALEEBEY, D. (red.) *The strenghts perspective in social work practice*. 3de uitgawe. Boston: Allyn & Bacon. pp 1-20.)
- SCHIEKE, E. 2008. Mondelinge meedelings aan outeur. Pretoria.
- SCHULTZ, R. 2002. *In the best interest of the child: a practical model*. Christelike Maatskaplike Raad, Pretoria.
- SMART, R. 2003. *Children affected by HIV/AIDS in South Africa*. Arcadia: Save the Children (VK).
- SOUTH AFRICAN COUNCIL FOR CHILD AND FAMLY WELFARE. 1987. *A guide to foster care practices in South Africa*. Johannesburg.
- STRYDOM, H. 2000. Maatskaplike navorsingsdiktaat vir MWKG 321/411. Noordwes-Universiteit Potchefstroomkampus Potchefstroom.
- STRYDOM, H. 2005. Ethical aspects of research in the social sciences and human service professions. (In DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. : Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 192-204.)
- STRYDOM, H. 2005b. Ethical aspects of research in the social sciences and human service profession. (In DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social sciences and human service professions*. Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 56-69.)
- STRYDOM, H. & DELPORT, C.S.L. 2005. Sampling and pilot study in qualitative research. (In DE VOS, A.S., STRYDOM, H., FOUCHÉ, C.B. & DELPORT, C.S.L. reds. *Research at grass roots: for the social*

sciences and human service professions. Pretoria: Van Schaik Publishers. pp 329-332.)

- STRYDOM, H. & HERBST, A.G. 2007. Introducing life maps as technique in a social group work programme for young adults living with HIV/AIDS. *Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(3): 244-260.
- STRYDOM, H., STEYN, M.M. & STRYDOM, C. 2007. An adapted intervention research model: suggestions for research and practice. *Social Work / Maatskaplike Werk*, 43(4): 329-332.
- SUBBARAO, K. & COURY, D. 2004. Reaching out to Africa's orphans: a framework for public action. Washington D.C.: Worldbank.
- SUID-AFRIKA. Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 2006. *Minister urges citizens to open homes to vulnerable children - public speech.* [Web:] <http://www.info.gov.za>. [Datum gebruik: 15 Augustus 2008].
- SUID-AFRIKA. Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 2006a. *Draft recruitment and retention strategy for social workers.* Pretoria.
- SUID-AFRIKA. Departement van Maatskaplike Ontwikkeling. 2006b. *Report on the social work indaba held at the Burgers Park Hotel.* Pretoria.
- SUID-AFRIKA. Parlement. 1983. Wet op Kindersorg, Wet No. 74 van 1983. *Staatskoerant*. Pretoria: Staatsdrukker.
- SUID-AFRIKA. Parlement. 1996. Grondwet van die Republiek van Suid-Afrika, Wet No. 108 van 1996. *Staatskoerant*. Pretoria: Staatsdrukker.

- SUID-AFRIKA. Parlement. 2005. Wet op Kindersorg, Wet No. 38 van 2005. *Staatskoerant*. Pretoria: Staatsdrukker.
- SULLIVAN, D.J. & VAN ZYL, M.A. 2008. The well-being of children in foster care: exploring physical and mental health needs. *Child and Youth Services Review*, 30: 774:786.
- THOBURN, J., CHAND, A. & PROCTER, J. 2008. Foster children's emotional needs. *Child welfare services for minority ethnic families: the research reviewed*. London: Jessica Kingsley.
- THOMAS, N. 2005. *Social work with young people in care: looking after children in theory and practice*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- VAKTAALKOMITEE VIR MAATSKAPLIKE WERK. 1995. *Nuwe Woordeboek vir Maatskaplike Werk*. Kaapstad: CTP.
- VAN DER WESTHUIZEN, J. 2007. Mondelinge mededelings aan outeur. Klerksdorp.
- VAN WORMER, K. & DAVIS, D.R. 2008. *Addiction treatment: a strengths perspective*. 2de uitgawe. Belmont: Brooks/Cole.
- VISSER, E. 2007. "Die benutting van lewenskaarte in die pleegsorg-toesig van tienerjariges in pleegsorg." Potchefstroom.
- WETHINGTON, E. 2000. Life stories: integrating qualitative and quantitative approaches. *Motivation and emotion*, 24(2): 63-66.
- YORK, R.O. 1997. *Building basic competencies in social work research*. Boston: Allyn and Bacon.